

Проучване и анализ на потребностите от дигитални умения

Проект BG05M9OP001-1.128-0002-C01

„Бъди дигитален“

Компонент 2, Дейност 1 „Изследване и анализ на потребностите
от дигитални умения по икономически дейности/сектори
въз основа на разработена методология“

----- www.eufunds.bg -----

*BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран
по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз
чрез Европейския социален фонд*

30 декември 2021 г.

Съдържание

1. Увод.....	5
2. Анализ на икономическите дейности/сектори.....	7
Общи положения.....	7
Сектор С. ПРЕРАБОРВАЩА ПРОМИШЛЕННОСТ	11
ИД С10.7. Производство на хлебни и тестени изделия.....	16
ИД С14.1. Производство на облекло без кожухарство.....	18
ИД С32.9. Производство, неквалифицирано другаде	34
Сектор F. СТРОИТЕЛСТВО	38
ИД F43. Специализирани строителни дейности	38
Сектор J. СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ. ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ.....	41
ИД J63. Информационни услуги	41
Сектор L. ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	54
ИД L68. Операции с недвижими имоти	54
Сектор M. ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ.....	59
ИД M69. Юридически и счетоводни дейности	59

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран
по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз
чрез Европейския социален фонд

ИД М71. Архитектурни и инженерни дейности, технически изпитания и анализи	66
ИД М72. Научноизследователска и развойна дейност	68
ИД М74.1. Специализирани дейности в областта на дизайна	84
ИД М74.3. Преводаческа дейност	88
ИД М74.9. Други професионални дейности, неклассифицирани другаде	90
Сектор N. АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	95
ИД N79. Туристическа, агентска и операторска дейност, други дейности, свързани с пътувания и резервации	95
ИД N82. Административни офис дейности и друго спомагателно обслужване на стопанската дейност	98
Сектор S. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ.....	101
ИД S94. Дейности на организации с нестопанска цел.....	101
3. Определяне на ключови професии/длъжности за икономическите дейности в обхвата на проекта на БТПП	103
4. Анализ на резултатите от проучването.....	109
Сектор С. ПРЕРАБОРВАЩА ПРОМИШЛЕННОСТ	109
ИД С10.7. Производство на хлебни и тестени изделия	109
ИД С14.1. Производство на облекло без кожухарство.....	122
ИД С32.9. Производство, неквалифицирано другаде	134
Сектор F. СТРОИТЕЛСТВО	142
ИД F43. Специализирани строителни дейности	142

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Сектор J. СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ. ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ.....	153
ИД J63. Информационни услуги	153
Сектор L. ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	167
ИД L68. Операции с недвижими имоти	167
Сектор M. ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ.....	180
ИД M69. Юридически и счетоводни дейности	180
ИД M71. Архитектурни и инженерни дейности, технически изпитания и анализи	190
ИД M72. Научно-изследователска и развойна дейност.....	203
ИД M74.1. Специализирани дейности в областта на дизайна	219
ИД M74.3. Преводаческа дейност.....	231
ИД M74.9. Други професионални дейности, неklasифицирани другаде	242
Сектор N. АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	252
ИД N79. Туристическа, агентска и операторска дейност, други дейности, свързани с пътувания и резервации	252
ИД N82. Административни офис дейности и друго спомагателно обслужване на стопанската дейност	277
Сектор S. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ.....	291
ИД S94. Дейности на организации с нестопанска цел.....	291
Библиография.....	304

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран
по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз
чрез Европейския социален фонд

1. Увод

Настоящият документ е разработен в изпълнение на Компонент 2 на операция „Развитие на дигиталните умения“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г. и във връзка с реализацията на Компонент 2, Дейност 1: Изследване и анализ на потребностите от дигитални умения по икономически дейности/сектори въз основа на разработена методология, съгласно условията за кандидатстване по Процедура BG05M9OP001-1.128 „Развитие на дигиталните умения“ – Компонент 2.

Операция „Развитие на дигиталните умения“ се изпълнява в рамките на два компонента. По **Компонент 1** е разработена методология за установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения/компетентности и изискванията към изготвянето на унифицирани профили на дигиталните умения както и се координира цялостният процес по определяне на специфичните нива на дигитални умения, необходими на заетите лица, спрямо развиващите се дигитални технологии по отделните сектори на икономиката в страната. Това поставя основата за изпълнение на дейностите от **Компонент 2**, в рамките на който ще се разработят, тестват и валидират унифицирани профили за дигитални умения по ключови длъжности и/или професии, както и секторни квалификационни рамки за развитие на дигитални умения.

Операция „Развитие на дигиталните умения“ ще осигури връзката между необходимите знания и умения и изискванията на бъдещия пазар на труда, с което се създават предпоставки за постигане на конкурентна и развиваща се икономика, основаваща се на технологичното развитие. Ще се осигури връзката между необходимите знания и умения и изискванията на бъдещия пазар на труда, с което се създават предпоставки за постигане на конкурентна и развиваща се икономика, основаваща се на технологичното развитие.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В последните години в световен план се налага изводът, че цифровизацията е единствената възможност за по-нататъшно повишаване на конкурентоспособността на икономиката в дългосрочна перспектива, тя е ключът към по-икономичното разходване на ресурси, към по-висока ефективност на работната сила, както и благоприятна среда за прозрачно и надеждно управление на всички нива от социално икономическия живот, подкрепяно от високо обществено доверие.

В България, където за съжаление все още се наблюдава чувствително изоставане от общоевропейското ниво на технологично развитие, цифровата трансформация е още по-необходим процес, ако искаме благоприятните условия за развитие и растеж на бизнеса и по-високото ниво на инвестиции да послужат като гарант за подобряване качеството на живот на гражданите.

В последните години в страната бяха приети редица документи от национално значение, формулиращи основните принципи и приоритети за развитие в тази насока, такива като Националната програма за развитие „България 2030“ по ос „Иновативна и интелигентна България“, Националната стратегия за развитие на научните изследвания в България 2017-2030, Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021-2027, националният стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2020-2030 г. и др.

Като основополагащи бяха изведени следните три направления на дигитализация:

1. Укрепване на връзката между науката и индустрията и ускорено интегриране на България в Европейски и международни програми и инициативи.
2. Технологично обновяване на националната икономика чрез въвеждане на общоевропейските стандарти, изграждане на подходяща инфраструктура и използване на ефективни механизми за стимулиране разработването и пазарното внедряване на технологични иновации (нови продукти, услуги и производствени процеси);

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

3. Осигуряване на системата със съответстващ човешки ресурс – кадри, на подходящо за целите на цифровата трансформация, научно, професионално и организационно ниво.

Цифровизацията също така извиква на дневен ред необходимостта от ясна дефиниция на нуждите от цифрови умения по ключови професии за различните сектори от българската икономика. Веднъж очертани, тези нужди трябва да бъдат анализирани, с цел разработване и последващо прилагане на ефективни конкретни мерки за адаптация на работната сила към изменените условия на труд. От огромно социално-икономическо значение става осигуряването на надеждна информация както за текущите потребности на икономиката и работодателите, така и за бъдещите тенденции в търсенето и предлагането на работна ръка. Качествената работна сила може и трябва да бъде продукт не само на ефективна и съвременна образователна система, но и на допълнително целево обучение за актуализиране и обогатяване на знанията и уменията, съставляващи професионалната квалификация и цялостна реализация на индивида, като това трябва да залегне както в единната държавна политика, така и в инициативите на представителите на бизнеса, а и на самите лица, заинтересувани от запазване на работните си места или възможностите за професионален напредък.

2. Анализ на икономическите дейности/сектори

Общи положения

Анализът на икономическата дейност (ИД)/сектор е първата стъпка в процеса на установяване състоянието и потребностите от развитие на дигитални умения/компетентности. **Основна цел** на анализа на икономическата дейност/сектор е да се очертае **потребността** от развитие на дигиталните умения/компетентности на работната сила в съответната икономическа дейност/сектор на основата на налагащата се дигитална трансформация.

Анализът на икономическата дейност/сектор описва съществуващото състояние по отношение на дигитализацията, и, където има информация за това, установява причините, които предизвикват проблеми за въвеждането на нови технологии, набелязва насоките на

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

бъдещото развитие за въвеждането им, както и възможните инвестиционни решения, където е приложимо.

За изпълнението на тази дейност са използвани следните инструменти:

- Документален метод (desk research);
- Анкети;
- Интервюта;
- Срещи и дискусии;
- Експертна оценка;
- Информационни бази данни като
 - o Skills Panorama (<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>),
 - o O* Net (<https://www.onetonline.org>),
 - o ICT/Clayton Wallis (www.ictcw.com),
 - o Career planner (www.careerplanner.com),
 - o Duties.com (www.dutiesjob.com).

Технологичното развитие и един евентуален бум в сектор ИКТ ще се отразят благоприятно върху по-високо квалифицирания сегмент на пазара на труда. Въздействието върху по-ниско квалифицираните ресурси е по-скоро негативно, но в средносрочен план се наблюдава в относително ниска степен. Проблемът със свръхзаетостта на тези човешки ресурси обаче не би бил редуциран във времето без допълнителна целенасочена политика. Ясно се очертава процесът, в който технологичното развитие и дигитализацията водят до поляризация на пазара на труда.

Този процес води до изместване на работните места за нискоквалифицирани човешки ресурси в полза на по-високо квалифицираните. В дългосрочен план лицата с основно и по-ниско образование ще бъдат във все по-неблагоприятна позиция на пазара на труда. Това на практика означава, че мерките за привличане на стратегически инвеститори в сектора на ИКТ, стимулиране на развитието на човешките ресурси в сферата на математиката и компютърните науки, насърчаване на дигитализацията на бизнеса и пр., би следвало да

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

бъдат съпътствани от активни мерки на пазара на труда за повишаване на квалификацията на лицата с основно и по-ниско образование.

Едно от възможните решения за преодоляване на негативните тенденции на пазара на труда е преодоляване на технологичната изостаналост и въвеждането на съвременните форми на производство повдига въпроса за важността на формирането на положителни нагласи към научно-изследователската и иновационната дейност (в т.ч. дигитализацията) и човешките ресурси, ангажирани в нея, от една страна, както и въпроса за акумулирането на финансов ресурс в българските предприятия, който да позволи инвестиции в нови технологии в бизнес процесите на компаниите, от друга. Освен с целенасочени програми за подкрепа на бизнеса, тези мерки биха могли да се осъществяват и чрез данъчни облекчения и насърчаване на бизнеса да инвестира в модерни и високотехнологични производства, в това число и чрез облекчен достъп до нисколихвени или безлихвени кредити.

В средносрочен план се очаква спад в търсенето на професии, изискващи по-ниско образователно-квалификационно ниво. Тези тенденции се запазват и в дългосрочен план (за периода 2025–2034 г.). Също така, очаква се нарастване в търсенето на административните специалисти (с 2.9 хил.); приложни специалисти в държавната администрация (с 2.6 хил.) и др.¹

Според Доклада на европейската сметна палата, 2021 г., ДЕЙСТВИЯ НА ЕС ЗА СПРАВЯНЕ С НИСКОТО НИВО НА ЦИФРОВИ УМЕНИЯ, Цифрови умения, необходими в ЕС , през последните години нарастването на цифровизацията е довело до по-голямо търсене на цифрови умения на пазара на труда и това се очаква да продължи в бъдеще. В Европейското проучване на уменията в областта на цифровите технологии от 2017 г. се

¹ СРЕДНОСРОЧНИ И ДЪЛГОСРОЧНИ ПРОГНОЗИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ТРУДА В БЪЛГАРИЯ

Заетост и дисбаланси на пазара на труда, фактори на предлагането на труд (2008–2034)

Автори на доклада: Ралица Симеонова-Ганева, Андрей Василев, Калоян Ганев, Любомир Димитров

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

съобщава, че в някои категории професии над 90 % от работните места изискват специфични видове цифрови умения.

Основните цифрови умения на работната сила стават все по-важни и вече често се изискват в много професии. Установено е, че необходимостта от цифрови умения се простира извън традиционната офисна работа и обхваща професии като техници и квалифицирани селскостопански работници. Възрастните, които не притежават тези основни умения, ще срещат проблеми на работното място, както и в личния си живот. Това е проблем, с който се сблъскват особено по-възрастните, по-слабо образованите и безработните зрели хора.

Специализираните цифрови умения се изискват в много по-малка степен и са свързани с конкретни сектори. Съгласно проучване на европейските умения и работни места от 2014 г. над 70 % от служителите в ЕС съобщават, че се нуждаят от основно (19 %) или умерено равнище (52 %) на умения в областта на ИКТ, за да извършват служебните си задължения.

В Европейското проучване на уменията в областта на цифровите технологии също така се установява, че при 15 % от работните места в ЕС е налице недостиг на цифрови умения на работната сила. Тези липси на основни умения са съсредоточени в по-голяма степен сред техниците (22 %), професиите, за които не се изисква специална квалификация (21 %), работниците в сферата на продажбите (20 %) и административните служители (17 %), което показва значението на основните цифрови умения за широк кръг професии.

Освен това, има ясен и нарастващ недостиг в равнището на цифровите умения на работещите и безработните лица. Поради това е много важно безработните лица да не остават извън усилията за повишаване на равнището на цифровите умения, за да се увеличат максимално техните шансове за (повторно) навлизане на пазара на труда.²

² ДЕЙСТВИЯ НА ЕС ЗА СПРАВЯНЕ С НИСКОТО НИВО НА ЦИФРОВИ УМЕНИЯ
Доклад на европейската сметна палата, 2021 г.
Цифрови умения, необходими в ЕС

Последните публикувани прогнози на Европейския център за развитие на професионалното обучение (The European Centre for the Development of Vocational Training (**Cedefop**)) са от 2018 г. и обхващат периода 2016–2030 г. Най-общо казано на пазара на труда в ЕС 28 се очаква нарастване на поляризацията по отношение на уменията на заетите. От една страна, ще бъде наблюдаван растеж както при работните места, изискващи висока квалификация (ръководители, приложни специалисти и т.н.), така и при тези, изискващи ниска степен на квалификация (охрана, почистване, полагане на грижи и т.н.). От друга страна, очаква се свиване на броя на работните места, изискващи средна степен на квалификация (работници в селското стопанство, работници със специфични умения, административни служители и т.н.). Факторите, които обуславят тези промени са свързани както с продължаващата секторна структурна промяна на икономиките в ЕС, така и с технологични и други промени, оказващи влияние върху търсените умения в отделните сектори. Същите фактори се взети под внимание при последната актуализация на прогностичния модел за България и са идентифицирани като основна причина за прогнозираните структурни промени в трудовата заетост на национално ниво.

Прогнозите на CEDEFOP сочат, че докато на пазара на труда в ЕС 28 се очаква нарастване на трудоспособното население с 3.7% и умерен растеж в заетостта, то през периода 2016-2030 г. в България, в резултат на негативните демографски и миграционни процеси, ще бъде наблюдаван значителен спад в размера на трудоспособното население (-10.1%) и работната сила (-10.2%) или спад с 338.3 хил. МТСП прогнозира растеж на броя на предлагащите труд с висше образование, за сметка на редукция в броя на лицата с ниско и средно образование. Според CEDEFOP и МТСП повече работните места ще се предлагат в сектора на услугите и някои сектори на преработващата промишленост, а в сектора *търговия ще се наблюдава намаление на заетостта, пряко свързано с намаляване на броя на населението и съответно на потребителите.*

Сектор С. ПРЕРАБОРВАЩА ПРОМИШЛЕННОСТ

Поради относителното технологично изоставане на българската икономика (определящо структурата на заетостта по икономически дейности) спрямо ЕС 27, в средносрочен и

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

дългосрочен план водещите три сектора, които ще се характеризират с най-голям брой заети лица, са: преработваща промишленост, търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети и строителство. Прогнозите показват, че броят на заетите в тях лица ще е близо 1.4 млн. (46.2% от всички заети лица).

Ролята на преработващата промишленост ще се засилва, въпреки очакваното свиване в заетостта. През 2020 г. броят на заетите в сектора е 621.6 хил., а през 2024 г. – ще бъде 635.6 хил. (ръст за периода от 2.2%). В края на средносрочния хоризонт делът на заетите в сектора ще възлиза на 21.6%. Прогнозите за структурата на заетостта в отделните ѝ отрасли показват, че:

- Водещата икономическа дейност в преработващата промишленост по отношение на заетостта ще бъде **производство на текстил, кожи и изделия от тях**, в която през 2025 г. ще работят 157.7 хил. (24.8% от заетостта в сектора), а през 2034 г. този брой ще достигне до 160.9 хил.
- На второ място по значение е икономическа дейност **производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия**, като през 2025 г. броят на заетите лица ще възлиза на 114.9 хил. (18.1% от заетостта в сектора), а през 2034 г. ще достигне до 117.3 хил.³

Според Прогнози за ключовите сектори през 2024 г. в същия доклад, основните параметри от гледна точка на заетостта в сектор Преработваща промишленост са:

- 635.6 хил. заети лица;
- 21.6% от заетостта в икономиката;
- Нарастване на дела и броя на заетите;

³ СРЕДНОСРОЧНИ И ДЪЛГОСРОЧНИ ПРОГНОЗИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ТРУДА В БЪЛГАРИЯ ЗАЕТОСТ И ДИСБАЛАНСИ НА ПАЗАРА НА ТРУДА, ФАКТОРИ НА ПРЕДЛАГАНЕТО НА ТРУД (2008–2034)
Юни 2019 г.

- Значителна потребност от човешки ресурси със средно и основно и по-ниско образование;
- Водещи професии: работници, монтажници;
- Мъже: 51.9% от заетите в сектора;
- Заети на възраст 50 и повече години: 31.6%.

Анализът на **структурата** на БВП на България показва огромното значение на индустрията в развитието на националната икономика: цели 25% от националния продукт се създават от добивната и преработваща промишленост, в сферата на производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива, от доставянето на води, канализационни услуги и управлението на отпадъци.

Лидираща роля в индустрията играе преработващата промишленост, която създава почти 80% от произведената продукция. **Делът на** високотехнологичните дейности **в създаването на добавена стойност в произведената продукция** е както следва:

- Високотехнологични дейности – 35%;
- Средно високотехнологични дейности – 23%;
- Средно нискотехнологични дейности – 11%;
- Нискотехнологични дейности – 24%.

Към по-високотехнологичните икономически дейности спадат производството на лекарствени вещества, компютърна и комуникационна техника, машини и оборудване и метални изделия.

Заетостта в индустрията възлиза на 617 хиляди, а само в преработващата промишленост на 525 хиляди. И въпреки, че тя е концентрирана в среднониско и нискотехнологични дейности (82%), както и в предоставянето на по-малко наукоемки услуги (81%), почти 20% от заетите в сектора на производството и услугите са ангажирани във високотехнологичните сектори на производството и предоставянето на услуги.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Стоката с **най-голям стойностен обем в експортната ни листа през 2020 г.** е катодна мед - 1 183 мил. щ.д. – 19% ръст спрямо предишната година. Така спадът от 20% предишната година е почти напълно компенсирал. Следва анодната мед с износ за 993 мил. щ.д. и ръст от 27%, медикаменти за 806 мил. щ.д., концентрати на благородни метали за 695 мил. щ.д. и ръст 18%, пшеница за 695 мил. щ.д. и спад от 25% (944 мил. щ.д. за 2019 г.). Тези пет стоки генерират почти 14% от износа ни.

Износът на леки нефтени масла е бил за 551 мил. щ.д. – спад от 54% за година, маслодаен слънчоглед за 535 мил. щ.д. и ръст 25%, средно тежки нефтени масла за 531 мил. щ.д. и спад от 57%, царевица 493 мил. щ.д., електроапаратура за ниско и високо напрежение 472 мил. щ.д.

Общо водещите 10 стоки формират 21,8% от износа. След тях се нареждат: биодизел, кабелни снопове за автомобилостроенето, слънчогледово олио, велосипеди със спомагателен двигател, медни руди и концентрати, прекъсвателна електроапаратура, стъклен амбалаж, електроенергия, тръбопроводи от каучук, пръти и профили от стомана.

Най-големи потребители на българска катодна мед са Китай – почти 2/3 от износа, и Турция с 1/3. 60% от анодната мед заминава за Белгия, останалата – за Германия. Медикаментите се изнасят за много държави, но най-много за Русия и Германия (около 12,5% всяка), и за Румъния – 9,5%. 90% от концентратите на благородни метали са за немски купувач, 10% - за Канада. Прави впечатление, че средната експортна цена на тон за Германия е 427 хил. щ.д., а за Канада – 27 хил. щ.д. Водещи пазари за пшеницата ни са Испания, Гърция, Румъния, Филипини, Либия и др. Най-високи експортни цени постигаме в Либия и Гърция, най-ниски – в Румъния.

Измежду стоките с износ над 100 мил. щ.д. за 2020 най-голям кумулативен ръст за последните години бележат: велосипеди със спомагателен двигател – 186% годишно, дамска конфекция – 55%, части за мобилни телефони – 43%, концентрати на благородни метали – 39 %. Износът на велосипеди със спомагателен двигател нараства над 8 пъти от старта си през 2017 г.

С най-голям положителен търговски баланс са катодна и анодна мед – по около милиард щ.д., пшеница – 689 мил. щ.д., царевица – 488, леки нефтени масла – 431, концентрати на благородни метали – 425.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Голям ръст на търсенето на световните пазари в последните години има при: талий – 193% годишно, монетарно злато – 178%, хексахлорбензен 110%, родий 104% и други редкоземни изкопаеми и химически субстанции.

От гледна точка на технологичната интензивност на секторите (икономическите дейности) могат да бъдат направени следните изводи:

- в нискотехнологичните дейности са съсредоточени най-много предприятия, най-много заети и се създава най-голямата част от добавената стойност;
- при високотехнологичните дейности производителността на труда е над средната за страната;
- в ниско-технологичните дейности са ангажирани 82% от заетите, които създават 75% от добавената стойност в технологичните дейности;
- лекарствените вещества и продукти се характеризират с минимална заетост и максимална производителност на труда;
- облеклото се характеризира с максимална заетост, висока експортна ориентация и минимална производителност на труда.

Ключът към допълнителното увеличаване на производителността и добавената стойност, лежи не в предлагането на стоки и услуги на ниска цена, а в дигитализацията на отделните сектори на промишлеността, в това число и на преработващата.

Ролята на *преработващата промишленост* неизбежно ще се засилва, въпреки очакваното свиване в общата заетост на населението. През 2020 г. броят на заетите в сектора е 621.6 хил., а през 2024 г. се очаква макар и скромно, но все пак ръст от 2.2% – до 635.6 хил. Прогнозите за структурата на заетостта в сектор *преработваща промишленост*, показват, че:

1. Водещата икономическа дейност в преработващата промишленост по отношение на заетостта ще бъде производство на текстил, кожи и изделия от тях, в която през 2025 г. ще работят 157.7 хил. (24.8% от заетостта в сектора), а през 2034 г. този брой ще достигне до 160.9 хил.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

2. На второ място по значение е икономическа дейност производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия, като през 2025 г. броят на заетите лица ще възлиза на 114.9 хил. (18.1% от заетостта в сектора), а през 2034 г. ще достигне до 117.3 хил.
3. На трето място по значимост в сектора е икономическа дейност производство на основни метали и метални изделия, без машини с очакван брой на заетите през 2025 г. от 80.3 хил. (с дял от 12.6% в заетостта в преработващата промишленост), а през 2034 г. заетостта ще достигне до 81.9 хил.
4. Най-ниски нива на заетост сред отраслите на преработващата промишленост ще се наблюдават в производство на кокс и рафинирани нефтопродукти (2.4 хил. заети през 2025 г., представляващи 0.4% от заетостта в сектора и 2.5 хил. заети през 2034 г.), производство на лекарствени вещества и продукти (9.9 хил. заети лица и дял от 1.6% в сектора през 2025 г., и 10.1 хил. заети през 2034 г.) и производство на компютърна техника, електронни и оптични продукти (с 10.1 хил. заети през 2025 г., възлизащи на 1.6% от заетостта в сектора и с 10.3 хил. заети през 2034 г.).

ИД C10.7. Производство на хлебни и тестени изделия

През последните години предприятията по цялата верига на хранително-вкусовата индустрия – от производителите до търговците, са изправени пред множество модерни предизвикателства, свързани както с непрестанния стремеж към устойчив ръст на ефективността и производствения капацитет, оптимизиране на оперативните разходи и редуциране на отпадъците и загубите на ресурси, така и с желанието за допълнително подобряване на качеството и безопасността на продукцията и най-пълно съответствие с актуалните нормативни разпоредби в сферата на храните. Не на последно място, сериозно изпитание пред устойчивостта и гъвкавостта на хранително-вкусовата индустрия се оказва и пандемията от COVID-19.

За да запазят позициите си и да останат конкурентни на един свръхдинамичен пазар, компаниите в отрасъла са длъжни да бъдат влязат в крак с бурните темпове на повсеместна дигитализация. На всеки етап, от производството до поставянето на храна на масата на

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

потребителите, от селскостопанските производители през складовете, преработвателните предприятия, дистрибуторите и търговците, скоростно се внедряват и започват практически да се използват роботи, усъвършенствани сензорни технологии, интелигентни устройства, машини и системи. Данните, събирани от тях, носят множество ползи по посока оптимизиране на технологичните и бизнес операции. Те правят възможни използването на иновативни приложения за самодиагностика, самообучение и прогнозна поддръжка на оборудването, виртуални платформи за разчитане и прогнозиране на клиентските предпочитания в реално време и незабавно адаптиране на продуктовете оферти към водещите тенденции в търсенето, за мониторинг на производствените параметри и непрекъснато повишават степента на автономност и ефикасност на производствените линии. Нови комуникационни концепции като Industrial Internet of Things (IIoT), позволяват огромните обеми данни, събирани във всяка точка от веригата на стойността в ХВП, да бъдат събрани, съхранени и обработени с цел получаване на цялостен и интегриран дигитален поглед върху пътя от фермата до вилицата.

Ръчният труд в сегмента, макар и класическа, остава все по-остаряла концепция, която отстъпва място на роботизирани системи, проектирани специално за производствата на храни и напитки. Индустриалните роботи притежават потенциала коренно да трансформират процеси като манипулиране със сурови продукти и готови изделия, палетизиране и опаковане. Те се отличават с изключително висока скорост, прецизност и ниво на безопасност при употреба. Роботизирани системи намират приложения в месо- и млекопреработката, сладкарския отрасъл, обработката на плодове и зеленчуци, производството, дозирането и пълненето на хранителни продукти и напитки, затварянето, етикетирането и др. Роботизирано оборудване се внедрява и в почистването, изброяването и позиционирането на изделия върху транспортни линии. Сред най-търсените продуктови сегменти през последните години, според данните от доклада, са: оборудване за топлинна преработка и редуциране, хомогенизатори и блендери, загряващи и охлаждащи системи, почистващи инсталации, ферментатори, сортировъчно оборудване и т. н.

Задълбочаващите се демографски проблеми в Европа, нарастващата липса на квалифициран персонал, съчетана с непрекъснатия стремеж за оптимално управление на разходите, създават необходимостта от постоянна автоматизация в производството.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В хлебната промишленост дигитализацията придобива все по значимо място при надеждното и безопасно управление на производствените процеси, поради което фирмите-производители се фокусират върху разработката на подходящи автоматизирани решения с добавена стойност и последващото усъвършенстване на машинните технологии в посока прогнозна поддръжка, мониторинг и анализ на процесите.

Създават се и дигитални платформи за обмен на идеи между производителите на специализирана техника и потребителите, които ще улеснят и подобрят редица процеси, особено по отношение на сроковете за доставка и наличността на резервни части. В тази светлина необходимостта от кадри със съответстващо ниво на цифрова компетентност нараства, а с това и очакванията към центровете за професионална подготовка.

ИД С14.1. Производство на облекло без кожухарство

Сектор „Текстил и облекло“ е един от секторите, които се развиват устойчиво през последните години. Той е от съществено значение за формиране на брутния вътрешен продукт на България. Развитието на бранша се отразява върху динамиката на износа, като той формира близо 11% от общия износ на страната и създава около 12 % от добавената стойност в индустрията, осигурявайки заетост на около 100 хил. души. Също така секторът е изключително социално значим, тъй като в много от малките населени места фирмите от бранша са единственият възможен източник за доходи на населението.

Производството на текстил и облекла е сред традиционните промишлени производства на България. Географското положение на страната ни, съвременната материално-техническа база и технологичните възможности на предприятията от бранша правят България предпочитан партньор за всички големи световни марки. Категорично може да се заяви, че българските фирми от бранша произвеждат продукт с високо качество и на конкурентни цени. Наред с това през последните години те инвестираха в повишаване квалификацията на заетия персонал и в обучение на новонаети работници. Значително бяха подобрени и условията на труд в предприятията. Фирмите от сектора бяха едни от първите в страната, които въведоха принципите на корпоративна социална отговорност в своята дейност.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Секторът на текстилната, шивашката и обувната промишленост е бил регулиран значително по-дълго от другите производствени сектори от международната конкуренция, първоначално от Споразумението за мултифибрите (Multifibre Arrangement) от 1974 г., впоследствие от Споразумението за текстил и облекло, подписано в рамките на СТО през януари 1995 г., и най-накрая от Меморандума за разбирателство (MP) между ЕС и Китай, който изтече на 31 декември 2007 г. Той представлява основен елемент от промишленото производство на ЕС-27. С повече от 250 000 предприятия и оборот над 240 млрд. EUR, неговият дял се равнява приблизително на 4% от общата добавена стойност на цялото промишлено производство на ЕС-27. Със своите повече от 3,2 милиона работници той е единственият сектор в ЕС, в който жените са мнозинство (64,5%), като по-голямата част от работниците са заети в шивашката промишленост (около 1,5 милиона). По данни на информационния доклад на Консултативната комисия по индустриални промени (CCMI) относно „Развитието на текстилната и обувната индустрии в Европа“, Брюксел, 6 февруари 2008 г.

МСП като цяло осигуряват заетост на 72% от общата работна сила в сектора, като създават 74% от общата добавена стойност (данни на Евростат от 2004 г.), а повече от 78% от предприятията в сектора имат по-малко от 10 работници. Това благоприятства най-вече зависимостта на предприятията-доставчици от големите клиенти, особено в регионите, в които текстилната, шивашката и обувната промишленост са основни промишлени отрасли и същевременно затруднява извънредно много дейностите в подкрепа на иновациите и технологичното осъвременяване, развитието на капацитет за свързване в мрежи и обвързването със световните вериги за създаване на стойност.

Независимо от всичко, веригите за създаване на стойност и за доставки в текстилната, шивашката и обувната промишленост се обвързват във все по-голяма степен със световните производствени мрежи и големите мултинационални компании се намират в господстващо положение по отношение на малките и средните доставчици, които оперират на началния или междинния етап във веригите за доставка. И това е неизбежно, защото в модела на този вид промишленост движещата сила е клиентът и основните дистрибутори на големите търговски.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Преобладаването на малки предприятия, а също така липсата на специфични правила на европейско ниво, са причина за основните проблеми с иновациите в сектора, които са свързани с по-общия въпрос за липсата на критична маса от технически/научни и професионални профили, които да са в състояние да активизират процеса на разпространяване на иновации в сферата на производството. Този факт, заедно със застаряването на населението, обяснява трудностите, с които индустриалните производители се сблъскват на пазара на труда при намирането на лица с технически професионални профили, от които те имат нужда. В бъдеще приоритетни трябва да станат дейностите по повишаване на качеството на човешките ресурси в сектора и подпомагане на предприятията да се адаптират към технологичните промени и развитието на пазара.

Водещата роля при определяне нивото на иновативност има използването на ИКТ, след това прилагането на бизнес и маркетингови стратегии в управлението и тогава развитието на човешките ресурси. По-широкото прилагане на добри практики води до по-висока иновативност. Вторият по значение фактор, определящ нивото на иновативност, е достъпът до финансиране. На трето място при определянето нивото на иновативност се нареждат интернационализацията и активността по отношение на интелектуалната собственост.

Според проведените от МСП в началото на 2013 г. проучвания, осигуреност с достатъчен финансов ресурс за регистрация на интелектуална собственост са декларирали 30% от предприемачите в промишлеността. Делът на промишлените МСП със собствена регистрирана търговска марка в България или чужбина е 42%. Делът на микро предприятията с такава регистрация е 27%, на малките — 47%, а на средните — 61%. Предприятията със собствен патент в Българското патентно ведомство възлизат на 20%. Регистриран патент имат 12% от микро предприятията, докато този дял при малките по размер компании е 21%, а при средните — 32%. Делът на микро предприятията, които декларират, че финансово са обезпечени да регистрират интелектуална собственост, е 20%. Този на малките компании е 31%, а на средните — 43%.

Всеки три от четири промишлени МСП има фирмена интернет страница. Електронен подпис на управляващите притежават 78% от предприятията. Възможности за онлайн поръчки и продажби имат 45% от компаниите, а 40% предоставят възможност за онлайн плащания.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Система за управление на отношенията с клиенти имат 18% от МСП. Също толкова е делът на тези, които са внедрили система за управление на доставчиците и приблизително толкова (17%) са компаниите, които използват интегрирана система за управление на почти всички процеси.

Преобладаваща част от управляващите предприятия в промишлеността считат, че служителите им са достатъчно добре квалифицирани (80%), и че познават добрите практики в сектора (81%). Повече от половината МСП са осигурили обучения на служителите си и/или ръководителите си през последната година — 53%. Външни специализирани обучения за управление на продажбите са посетили 17% от фирмите, в професионалната сфера на дейност на компанията — 22%, а по ИКТ приложения — 10%. Повече от половината предприятия в промишлеността ползват разработени краткосрочни бизнес планове с хоризонт 1-2 години — 57%. Средносрочни бизнес планове имат значително по-малък дял — 17%, а дългосрочни планове правят едва 8% от МСП⁴.

Развитието на сектора в съвременния етап се характеризира с много бърз темп на интегриране на компютърни системи и въвеждане на нови софтуерни продукти за разработка на шевните продукти и усъвършенстване на етапите на планирането, проектирането, разработването, производството и продажбата на изделията. Контролът и взаимовръзката между тези етапи и процеси е основен фактор за намаляване на разходите, увеличаване на производителността, поддържане на качествени стандарти.

В това отношение особено важна роля играе дигитализацията във фирмите от сектора, които спомагат за разширяването на техните производствени възможности, осигурявайки постоянна взаимовръзка с производствения цикъл. Съществуват техники за контрол на

⁴ От изследването на предприемачеството и перспективите за развитие на иновациите в МСП (2012— 2013)

разходите в производството, които могат да бъдат подпомогнати от електронни приложения, улесняващи обратната връзка и непрекъснат мониторинг на данните:

1. Правилно поддържане на машините, съоръженията и оборудването - да се извършва системно и непрекъснато, по график. За целта е възможно внедряване на електронно приложение със заложили указания за напомняне на ежедневния график за изпълнение на дейностите по поддръжка;
2. Ефективно планиране на производството - ще намали ненужните спирания на машините и бездействието на служителите. Повишава ефективността от работата на машината. Отговорниците, бригадирите и служителите по звена е важно да бъдат с много добра подготовка и да боравят свободно с компютърна техника, за да проследяват поредността на поръчките, операциите и др. В последно време се създават базови центрове за осигуряване на периодично обучение на служителите на всички нива за най-новите технологии, нови и иновативни методи на производство и контрол и др. Това е необходимо условие за повишаване производителността и качеството на работата;
3. Намалване на ненужния извънреден труд - постига се с добра организация на наличните ресурси, правилното разпределяне на работата, бърза реакция при поява на „тесни“ участъци. Чрез интегрирането на електронна система и средства за отчитане (таблети, баркод четци, клавиатури) се осигурява непрекъсната комуникация между звената за производство и мениджърите. Информацията може да бъде проследявана в реално време и да се реагира своевременно.;
4. Използване на квалифицирани и опитни работници – в резултат увеличаване на производителността, намаляване допускането на грешки, дефектните продукти и т.н. Друг вариант е използването на съвременни автоматизирани машини, съоръжения и оборудване за производство. Това е гаранция за добро качество, по-голяма производителност, по-малко загуби. Автоматизираните поточни линии изискват по-малко човешки труд, което води до намаляването и на HR.;
5. Намалване на спомагателните времена при движението на материалите, изделията и др. Постига се чрез целесъобразно планиране - проследяване на последователността

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

на процесите при производството на продукцията, подходящ подов план, възможност за пренареждане на машините и работниците и др.;

6. Осигуряване на ергономичност и степенуване по важност на работните места в линията, звеното, компанията - чрез поддържане на правилно подредено работно място и в чисто състояние.;
7. Ефективно управление на веригата за доставки. Извършва се чрез използване на ERP (Enterprise Resource Planning) система. Тази система играе главна роля в комуникацията в цялата верига. В реално време клиентите проследяват изпълнението на възложената от тях поръчка, с възможност да я променят, да планират и възлагат следващите си поръчки, логистиката. Производителят, от своя страна, е информиран и получава обратна връзка за всички дейности и може да реагира навременно спрямо промените в изискванията на клиентите и др. Внедрената ERP система проследява наличностите в реално време, а запасите може да бъдат постоянно поддържани, като в синхрон клиенти-производители-логистика са уведомени за всяка една настъпила промяна

Търсенето на глобалната индустрия за производство на облекло е силно зависимо от разполагаемия доход и общото икономическо благосъстояние на региона. Като цяло индустрията се е възползвала от нарастващия брой потребители, които избират да купуват повече облекла на по-ниски цени, стимулирайки както приходите, така и печалбата в индустрията. Предвижда се повишаването на нивата на разполагаемия доход както в развитите, така и в ново възникващите икономики да бъде основната движеща сила зад подновения растеж на индустрията. Очаква се непрекъснатото подобряване на глобалните икономически условия да е от полза за индустрията през четирите години до 2026 г. и да доведе до нарастващо търсене на облекло.

С развитието на пазара, както старите, така и нововъзникващите модни марки трябва да увеличат своето **онлайн присъствие** и да предложат по-персонализирани решения, за да останат конкурентоспособни и да завземат по-голям дял от пазара.

Производството на **персонализирани облекла** е доста скъпо, освен ако процесът не се автоматизира с помощта на роботизирани системи.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Продажбата на персонализирани облекла все повече се налага онлайн. Съществуват множество онлайн сайтове за създаване и поръчване на дрехи с участието на клиента. Те предлагат на клиентите да създадат уникална дреха, която ще бъде изработена по техните мерки и с възможности за персонализирана бродерия или други детайли.

Дрехи с мерки на клиента и с избор на детайли вече доста години се използват при мъжките костюми *made to measure*. Там клиентът има възможност да персонализира своя костюм чрез избор на плат, ревери, джобове, шлицове, хастар.

При по-спортните облекла персонализацията е чрез възможността клиентите да създават дрехи с избрани от тях щампи.

Все повече навлиза дигиталният печат върху текстил.

От голяма важност за повишаването на конкурентоспособността и оптимизацията на шивашкото производство е **конструирането и моделирането на облекло с помощта на CAD/CAM системи**, които позволяват проектиране и производство с помощта на компютър. Те присъстват във всеки етап от проектирането на облекло – дизайн, конструиране, моделиране, изработване на кройчни шаблони, визуализиране на модела след създаване на кройчните шаблони, размножаване на детайлите, план на настила.

С помощта на подходящ софтуер могат да бъдат намерени най-добрите цветови решения и най-подходящите десени за даден модел. Това става на базата на сканирани ръчно нарисувани модели или модели, създадени с помощта на графичен софтуер или нарисувани директно в цифров вид с помощта на електронна писалка върху електронна дъска или таблет. По този начин проектираният модел се представя в цифров вид в графичната среда на автоматизираната система.

Съществуват така наречените **3D или тримерни автоматизирани системи за проектиране на облекло**. При тях на базата на цифров триизмерен модел на човешката фигура се проектира обемният модел на облеклото. По този начин директно се проектира модела в

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

тримерен вид върху манекен. Тези системи засега намират много малко практическо приложение, но се очаква да се развият в следващите години.

Тримерните визуализатори са последната тенденция в развитието на автоматизираното проектиране на облекло. При тях, на базата на определен математически алгоритъм като се отчитат свойствата на текстилния материал, двумерните плоски кройки се „загъват“ в готово облекло около триизмерен цифров модел на човешката фигура.

По този начин се осъществява контрол на дизайна и точността на конструкцията, като се дава възможност да бъде визуализирана готовата обемна форма на облеклото.

Някои от триизмерните визуализатори позволяват визуализация върху движещ се манекен и вече се налагат в множество онлайн модни ревюта.

Иновация в модната индустрия е **3D принтирането** – процес, който превръща 3D компютърен модел (CAD) в реален физически обект в рамките на няколко часа в зависимост от размера му. Големи марки вече използват модерни технологии за 3D принтиране в създаването на някои от спортните си обувки.

Все повече се налагат и **платформи за виртуално пазаруване**, които позволяват на посетителите да разглеждат „виртуален магазин“, който визуално наподобява магазините в „истинския живот“.

Модната индустрия се развива с бързи темпове и в днешно време дигитализацията е неделима част от нея.

Съществуват множество области на приложение на дизайна, в зависимост от които хората разпознават различни дизайнерски дисциплини - моден дизайн, графичен дизайн, промишлен дизайн, интериорен дизайн, инженерен дизайн, софтуерен дизайн, уеб дизайн, дизайн на компютърни игри и т.н.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Всеки вид се дели още и според областта и спецификата на приложение, както и съобразно използваните материали. Говорим за дизайн на текстила, на стъклото, дизайн в машиностроенето, моден дизайн, дизайн на детската среда и др.

На този етап не можем да не отбележим, че в последните години естествената среда за развитие на дизайнерските търсения е дигиталната среда. Всяка компания, продукт, среда, съдържание, услуга – всичко, което има нужда от добър дизайн, рано или късно опира до графичен дизайн, UI и UX, видеообработка или 3D моделиране. Графичният дизайн се превърна в необходимо звено за всяко предприятие, независимо от областта му на икономическа дейност– от телекомуникационни компании до компании за обучения, ATL и BTL агенции, брандове, които се градят на конкретни личности и други. Дигиталният свят създава качествено ново съдържание, което разказва интересна съвременна история и предава емоции, които привличат нови потребители и спомагат една марка да бъде отличена от другите и така да победи в пазарната конкуренция.

Дигиталните технологии промениха света, а с това и професията дизайнер, която вече може да бъде упражнявана от всяка точка на планетата, по удобен за твореца самостоятелно одобрен график, без времеви ограничения и в точния момент на творческо вдъхновение. Дизайнер може да стане всеки, усвоил определени техники и технологии за създаване на нови продукти както в материалната, така и в нематериалната сфера на производство и услуги – от артиста, до журналиста, учителя и лекаря.

Бързата мода също се оказва изключително подходяща и пригодна за интересите на едно световно общество, което вече разполага с много силно развити информационно-комуникационни технологии. Стремешът на голям брой хора към придобиване на дрехи с максимално добро качество на максимално ниска цена, близки по визуални характеристики до водещите модни колекции от една страна; нарасналите възможности за логистика и проучване на пазара в следствие на експанзията на интернет от друга и увеличаване на скоростта в разпространението на информация и намаляването на времето на актуалност на една модна линия от трета страна определят пика на бързата мода. Това води и до необходимостта от създаване на нови стратегии и тенденции в производството, представянето и потреблението на облекло.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

И ето как най-новата мода в облеклото вече не включва конци и текстил, а пиксели и фотошоп. Все повече хора са заплениени от дигиталната мода, която според мнозина е бъдещето на модата. Тя произвежда всичко, което и традиционната мода – ризи, рокли, панталони, шапки, обувки и аксесоари, но нищо от това не може да бъде докоснато. Вместо това клиентите "носят" дигитално облекло чрез разширена реалност и цифрово променени снимки. Хората си слагат дигитални аксесоари чрез филтрите в социалните мрежи от години, а пазарът на "скинове" за игри – където потребителите в игри като Fortnite купуват персонализирани облекла или "кожи" за своите аватари – се оценява като индустрия за милиарди долари.

Модерните дизайнерите създават все по-изкривяващи реалността цифрови модни дрехи, които хората да носят като начини на изразяване и провокация към собствените и чуждите естетически граници. Елементът на ексклузивност, който се създава чрез дигиталното облекло, допринася до изграждането на нови отношения с „цифровите“ дрехи, но съвсем в реалния живот. Може да се каже, че дигиталната мода става все по-реална.

Клиентите на DressX могат да изпробват дигиталните дрехи чрез разширена реалност, а ако решат да ги закупят, е достатъчно да качат своя снимка на уебсайта или в приложението, след което до ден - два получават снимката с дрехата, която вече краси телата им, готова за публикуване в социалните мрежи.

Благодарение и на норвежката компания Carlings всеки, който ѝ изпрати подходяща снимка, може да се сдобие с дреха, без дори да я докосне. 3D дизайнери „прилагат“ цифрово върху снимката на купувача даден артикул и връщат снимката обратно, редактирана и готова за публикуване.

Съществуват многобройни програмни продукти, които модните дизайнери използват за създаване на облекла с различни функционалности като CAD рисуване, управление на облекло и т.н.

По всеобщо мнение най-добрият софтуер за дизайн на мода и облекло към сегашния момент е Adobe Illustrator, който позволява създаването на зашеметяващи дизайни на

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

дрехи с лесен достъп до невероятни инструменти, включително изображения, цветове, филтри, текстури и много други. За по голям ефект е предвидено прилагането на различни слоеве и филтри към текстилните дизайни. Сътворения нов дизайн може да бъде запазен в Creative Cloud за последващо прилагане на текстила върху модна скица или кройка, както изработена от самия дизайнер, така и избрана от множеството готови модели на вградената в програмната среда библиотека.

Основните функции на Adobe Illustrator включват:

- Моден дизайн (професионални инструменти, които позволяват постигането на всякакви ефекти),
- CAD инструменти,
- Модни илюстрации,
- Оформление на шаблон / печат / изрязване,
- Инструменти за презентация,
- Цветово съвпадение с подобрени функционалности,
- Creative Cloud библиотека.

От производството до инженерството, **CorelDRAW Graphics Suite** е друг програмен продукт, на възможностите на който се радват множество дизайнери, индустрии и бизнеси по целия свят, включително тези в областта на облеклото и текстила. CorelDRAW е най-популярният софтуер за векторен дизайн, използван от професионалистите от индустрията на модния дизайн.

Независимо дали става дума за бродерия, директен печат върху дрехи или облекло, CorelDRAW предлага всичко необходимо за изпълнение и на най-ексцентричния проект:

- Инструменти за рисуване на фигури и опции за оформяне (елипса, многоъгълник, правоъгълник, заваряване, подрязване и др.),
- Програма за редактиране на изображения и пикселна програма,

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Онлайн векторна илюстрация и графичен дизайн в уеб браузър,
- PowerTRACE (трафик от векторни изображения към вектор, включен в приложението CorelDRAW).

С пълен и интуитивен потребителски интерфейс, професионални функции и подобрения **C-DESIGN Fashion** е софтуерът, който придружава целия процес на създаване на облекло. Той не само позволява създаването на модерен дизайн, но също така се грижи за жизнения цикъл на разработката от модела до производството, използвайки ясни и специфични технически файлове, които включват информация за материалите, диаграма на измерванията, съвпадение на цветовете, етикетирание и много други.

Възможностите на C-DESIGN включват:

- Модни илюстрации,
- Цветово съвпадение (разширени функции и подобрения),
- Fabric Matching (разширени функции и подобрения),
- Създаване на технически файлове,
- Инструменти за проектиране на дизайн от последно поколение,
- Технически инструменти за чертане,
- Импортиране на чертежи.

Интуитивният и лесен за използване, специално създаден за текстилни модели, **PatternSmith** разполага с водещи за бранша характеристики, улесняващи изпълнението на модели от всякакъв тип, благодарение на вградените уроци за помощни файлове. С неговото използване става възможно пълното изготвяне и редактиране на 2D CAD шаблон (инструменти за геометрично създаване, специфични за текстила обекти като прорези, шевове, анкери и инструменти за редактиране с визуализации), автоматизираното почистване на шаблона, персонализираните добавки, съхраняване на моделите в организиран файл на проекта, импортиране и експортиране на файлове, използване на библиотека с материали, рационализирана обработка на поръчки.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

TUKATECH покрива индустрията за дигитален моден дизайн с два невероятни продукта **TUKAcad** и **TUKA3D**, подходящи за производители и дизайнери от всякакъв размер. Най-добрата част е, че включва аудио и видео уроци за всеки инструмент от портфолиото си, като по този начин гарантира лесно използване и максимизиране на резултатите.

Общозвестна истина е, че за тези, които се занимават с дизайн, и не само с моден, а с интериорен дизайн например, популярността на **софтуерните продукти за дизайн** се определя не само от спектъра на възможностите, които пакетите предлагат, а също така и от лекотата на достъп до тях, сложността в употреба, а също така и цената.

SketchUp е най-изчерпателният безплатен софтуер за 3D дизайн, който се намира в мрежата, според запознати с тематиката. Този мощен инструмент, който е използваем във всеки аспект от домашния дизайн, е достатъчно завладяващ, като същевременно е и достатъчно гъвкав, за да се чувства човек така, сякаш работи с молив и хартия.

Floorplanner пък позволява проектирането и декорирането в 2D и 3D пространството, което може да се постигне изцяло онлайн, без необходимост от сваляне на какъвто и да е софтуер. Докато функцията му за вътрешно декориране е отлично реализирана, истинската сила на продукта се крие във функционалността му като етажнен плановик. След като планът е завършен, с просто превключване на изгледа е възможно декориране и на вътрешното пространство в 3D режим.

SmartDraw е друг мощен инструмент в света на интериорния и екстериорен дизайн. Може да се използва от всеки, тъй като е лесен за усвояване. С изобилието си от мебели, строителни материали и примери за етажнен план, софтуерът позволява създаването на огромен брой възможни дизайни и оформления на пространството. Главният недостатък на продукта е, че е безплатен само за седем дена.

Planner 5D е най-добре изглеждащият инструмент за домашен дизайн. Подобно на безплатната версия на Sketch Up, този инструмент е завладяващ. С него може да се започне от нулата или пък при недостиг на време или повишена сложност на дизайна, с използването на шаблон, идеален за избиране на бърз етажнен план. Всички аспекти на

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

дизайна могат да се променят по отношение на цвят и текстура, а също е предвидена възможност за отпечатване на проекта във фотореалистичен формат. Работи и на iOS.

HomeByMe е един от любимите инструменти за дизайн на голяма част от фриленсърите. Той, както и всички негови характеристики, е напълно безплатен през цялото време. Начинът, по който работи е, че определени фирми представят свои реални продукти в каталог, което позволява използването им в проекти за обзавеждане и декорация на дома. Подобно на Planner 5D, може да се превключи от 2D на 3D изображение и след избор на „клавиша“ „резюме“ софтуерът ще изготви план на пода с избраните мебели и уреди на правилните места.

Подобно на HomeByMe, **Roomstyler 3D Home Planner** също е много интуитивен и лесен за използване. Независимо от това софтуеъра предлага видео уроци, с отговори на почти всички въпроси, които могат да възникнат у потребителя. Най-големият плюс на пакета е, че позволява създаването на персонализирана стая за броени минути. Същото приложение позволява обзавеждане на пространството с продукти на реално съществуващи марки, което означава, че мебелировката и декорацията могат лесно да бъдат закупени още в началото на практическата реализация на проектирания дизайн.

Диванът е важна част от обзавеждането, така че, ако замяната на стария или покупката на нов такъв са дейности, предвидени от проекта за дизайн на жилищното пространство, препоръчително е използването на **DFS Room Planner**. Програмата предлага широк избор на този вид мебел като едновременно с това позволява прекрояване на домашното пространство, идеална възможност в случай на ремонт, преустройство или преместване в нов дом. Предвидени са 2D или 3D визуализация, промяна на размерите, цвета на стените, вида подово покритие и смяна на декора.

Ако пък целта е подмяна на подовите настилки, визуализаторът на подови настилки на **Carpentry flooring visualiser** е програмният продукт, с чиято помощ може да се види как една стая ще изглежда с мокет, винил, дърво или ламинат. В програмата се качва снимка на подовото пространство и с *помощта* на нейните инструменти цвета на стените и вида на подовата настилка могат да се персонализират, а избраните мостри – да се поръчат.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

За да предразположат допълнително клиентите си и да не изостанат с нивото на продажби големите мебелни търговски вериги като Икеа, VoConcept, Aiko и други са разработили собствени платформи за дизайнерско проектиране на отделни помещения с продукти от техния каталог и предлагат тази услуга на потенциалните си клиенти.

Когато е създаден нов дизайн и целта е продукта с новия дизайн да се комерсиализира и разпространява на пазара на Европейския съюз (ЕС), необходимо е новосъздаденият дизайн да се защити, за да се избегне риска други да се възползват от неговите предимства.

Закрилата на дизайните е важно търговско преимущество не само за големи дружества, но и за такива с по-малко служители.

Изследвания на EUIPO показват, че приходите на служител на малките и средните предприятия (МСП), които притежават дизайни, надвишават със 17 % тези на МСП без собствени права върху интелектуална собственост.

Почти всяко промишлено или занаятчийско изделие може да отговаря на изискванията за закрила на дизайн (с изключение на компютърни програми)

Концепцията за интелектуалната собственост (ИС) е ясна и се прилага от дълго време. Навсякъде, където отидем, ние сме заобиколени от интелектуална собственост. **Мислите и идеите сами по себе си не попадат в обхвата на това понятие**, но дизайнерите, в желанието си да създадат нещо ново, полезно и уникално, често пресъздават предишни чужди идеи и интелектуалната собственост дава както гаранция за защита на интересите на оригиналните автори на **реализираните идеи и творенията**, форма на отплата за тяхната изобретателност и иновативност, така и дава възможност на всички останали регламентирано да се ползват от техните постижения.

В тази светлина:

- Марките са знак за произход за потребителите,
- Дизайните определят външния вид на продуктите,

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Авторските права са свързани с авторски творби, като книги, музика, картини, скулптури и филми, а
- Патентите осигуряват закрила на техническите изобретения във всички области на техниката

Съществуват два варианта на закрила на дизайна: регистрирана или нерегистрирана. В първия случай оригиналността на дизайна се защитава с помощта на Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO), преди комерсиализацията му и така се получава **регистриран дизайн на Общността (РДО)**, а във втория случай дизайнът директно се комерсиализирате, без да е регистриран, като се използва така нареченото право върху **нерегистриран дизайн на Общността (НДО)**.

Окончателният избор зависи от търсения ефект върху всяка отделна стратегия за изграждане на портфейл от дизайни.

И двата вида дизайн осигуряват следната закрила: Производството, предлагането, предлагането за продажба, реализацията на пазара , вносът/износът на продукт, включващ защитен дизайн (или по отношение на който дизайнът е приложим), без съгласието на неговия притежател се смятат за незаконни.

По отношение на обхвата на закрилата и продължителността обаче РДО и НДО са доста различни:

Регистрираният дизайн на Общността (РДО) има първоначална валидност от 5 години от датата на заявяването и може да бъде подновяван за периоди от пет години в продължение на максимум 25 години, докато нерегистрираният дизайн на Общността (НДО) получава закрила за период от 3 години от датата, на която за пръв път е станал достъпен за обществеността на територията на Европейския съюз. След изтичането на тези три години закрилата не може да бъде продължена. Действието по предоставяне на достъп за обществеността се нарича „разгласяване“. Разгласяването на дизайна и възможността той да бъде подкрепен с доказателства са важни за закрилата на дизайна.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

ИД С32.9. Производство, неквалифицирано другаде

Новите технологии, дефинирани още в рамките на концепцията "Четвърта индустриална революция", имат за цел да трансформират промишлеността и в частност преработващата индустрия в ЕС и да оказват значително социално, икономическо и екологично въздействие. Тази цифрова трансформация на бизнеса и обществото в ЕС представлява огромен потенциал за растеж за Европа, като *„най-голямата цифрова възможност за Европа се състои в трансформирането на съществуващата промишленост и предприятия“* (ЕК, 2016). В европейските документи е отчетено, че три четвърти от стойността на цифровата икономика ще дойде от традиционните бизнес сектори и от икономическите дейности в тях. В резултат от направен анализ се открояват основни приоритетни области на действие за постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ цифров растеж в средносрочен и дългосрочен план, които са развити в редица национални документи, като:

- Разработването на Концепцията за цифрова трансформация на българската индустрия (Индустрия 4.0) създава предпоставки за модернизирание, автоматизиране и конкурентно позициониране на българската икономика в средносрочен до дългосрочен план (2017-2030). В приетата Концепция използването на ИКТ в промишлеността, вкл. и в преработващата индустрия, се включва внедряване на ИКТ приложения за оптимизиране на управлението, производствените процеси, електронната търговия и електронния бизнес, осигуряването на достъпни интерактивни онлайн услуги и др. Установеното от анализите ниско ниво на инвестициите на предприятията в ИКТ ограничава способността на България да се възползва от предимствата на цифровата икономика. Независимо, че съществуват много инструменти за подкрепа на въвеждането на ИКТ в различни индустриални сектори, е необходимо тяхното използване да става по по-координиран и ефикасен начин, включително да бъдат въвеждани нови инструменти и добри практики, като напр. подкрепа за инвестиции за използване на ИКТ решения, разработени специфично за нуждите на предприятието, както и готови решения, които да бъдат адаптирани в полза на увеличаване на производителността. Насърчаването на използването на ИКТ в дейностите по управление на ресурсите, енергийния мениджмънт, опазването и

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

мониторинга, развитието на околната среда, развитието на екологосъобразен и енергийно ефективен транспорт и подобрена мобилност и др. ще донесе значителни икономически възможности.

- Национална програма „Цифрова България 2025“ и най-вече в Цел 5: Цифровизиране на българските промишлени сектори, и свързаните с тях услуги и развитие на икономика, основана на данни, на приоритетна област 4.2 „Развитие на динамична и иновативна цифрова икономика и увеличаване на потенциала и за растеж“ са разписани основните мерки за дигитализиране на икономическите сектори в България:
 - внедряване на ИКТ базирани продукти, процесни и управленски иновации с основен акцент върху МСП;
 - внедряване на ИКТ в сектори от висок публичен интерес;
 - създаване на условия за свободно движение на нелични данни с цел разширяване на предлагането и използването на облачни технологии;
 - насърчаване внедряването и използването на иновативни технологии като блокчейн, изкуствен интелект и др. вкл. чрез разработване на политики и др.
- Мерките, предвидени да дигитализация в сектора на преработвателната промишленост, могат да обвържат с предвидените такива и в Националната стратегия за МСП за периода 2021-2027 г., тъй като според данни на Националния статистически институт за 2019, 99% от предприятията в този сектор са малки и средни, съгласно чл. 3 и чл. 4 от Закона за малките и средни предприятия. На тази основа определените стратегически цели в Националната стратегия за МСП за периода 2021-2027 г. се основават на постигнатия напредък по Национална стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020 г., както и на идентифицирания потенциал за растеж на МСП и определените предизвикателства и движещи фактори за тяхното развитие. Основни фактори за конкурентоспособността на МСП са достъпа до пазари, достъпа до финансиране, използването на ИКТ решения и дигитализация на процесите, наличието на квалифицирани кадри и ефективното екологосъобразно използване на ресурси. Определената в Стратегията визия за МСП е пряко свързана с изграждането на „дигитализирани, устойчиви и експортно ориентирани предприятия, които да

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

произвеждат стоки и услуги с висока добавена стойност“, което включва и предприятията от преработващата промишленост. Едната от трите стратегически цели на тази стратегия „Специализация във високотехнологични производства и интензивни на знания услуги“ е в непосредствено свързана с въвеждането на дигитални технологии в съответните сектори, вкл. и в сектора на преработващата промишленост.

Националната стратегия за малките и средните предприятия 2021-2027 г. включва шест области на въздействие, една от които е „Дигитализация и умения“. В тази област на въздействие, заложените цели са свързани както с внедряването на информационни и комуникационни технологии в съответните производствени сектори, така и с повишаване на дигиталните умения на работещите в секторите чрез осигуряване на повече възможности за онлайн обучения. Важна предпоставка за постигане на целите е изграждането на подходяща инфраструктура. Широколюбовата свързаност е от стратегическо значение за конкурентоспособността, растежа, дигитализацията, развитието на дигитални умения и иновации във всички сектори на икономиката, както и за социалното и териториално сближаване в страната. Основните мерки в тази област на въздействие са:

1. Насърчаване на дигитализацията. Конкретните дейности в тази мярка са свързани с въвеждане на дигитални технологии, софтуер, прилагане на подходящи процеси за киберсигурност и сигурност на данните, въвеждане на ИКТ като системи за управление на взаимоотношенията с клиенти (CRM), системи за планиране на ресурсите на предприятието (ERP), системи за информационна сигурност, дигитализация на процесите, когнитивни технологии, специализирани софтуерни пакети, въвеждане на дигитални технологии и софтуерни продукти за автоматизация и роботизация на производствените процеси и др.
2. Подкрепа за дигиталната трансформация. Конкретните дейности в тази мярка са свързани с подкрепа за дигиталната трансформация чрез въвеждане на нови дигитални технологии и машини в производството, намаляване на енергийната интензивност чрез въвеждане на технологии, софтуерни решения и системи за

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

управление на производствените процеси, внедряване на модерни ИКТ решения, системи за киберсигурност и решения за съхранение на данните и др.

3. Подкрепа за придобиване на дигитални умения. Конкретните дейности в тази мярка са свързани с извършване на редовни оценки на потребностите от обучение за точно определяне на целевите групи за обучение и техните специфични потребности (вкл. потребности от умения, свързани с дигитализацията), внедряване на дигитални/онлайн приложения и аналитични решения в процеса на мониторинг и непрекъсната оценка на потребностите от обучение във всички професионални области, провеждане на обучения за подобряване и формиране на необходимите умения в областта на дигитализацията, ИКТ, киберсигурността и в други области, които са специфични за дейността на предприятието.
4. Разработване на платформа и инструменти за електронно обучение и насърчаване на онлайн базираните обучения. Конкретните дейности в тази мярка са свързани с разработване и създаване на образователна уеб платформа (платформа за електронно обучение) и електронно съдържание на съответните курсове в области, които са важни за конкурентоспособността на МСП, както в хоризонтални, така и в специфични за дейността им области, разработване на програми за електронно обучение (съдържателни и организационни), провеждане на постоянни онлайн обучения по основни и специфични за професията дигитални умения, провеждане на информационни кампании и др..

Ситуацията, породена от Covid-вълната разкри спешната необходимост от финансова подкрепа на МСП за насърчаване на икономическата активност и намаляване на отрицателните последици от възникналата икономическата криза. Във връзка с това, Европейската комисия прие инструмент **„Часът на Европа: възстановяване и подготовка за следващото поколение“**, който е от съществено значение за изпълнението на мерки за подкрепа на МСП в национален мащаб. Една от тези мерки, която целево е обвързана с този инструмент и е включена в Националната стратегия за малките и средните предприятия 2021-2027 г. е **„Подкрепа за внедряване на дигитални технологии за подпомагане на дистанционната работа в МСП“**. По тази мярка се предвижда осигуряване

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

на средства за подкрепа на МСП за дистанционна работа по време на кризата, осигуряване на безвъзмездни средства и ваучери за МСП за консултантски услуги по ИКТ (разработване и поддръжка на ИКТ решения и др.), за подпомагане на МСП за реструктуриране и автоматизиране на работните потоци, както и за дигитализация на дейността, осигуряване на безвъзмездни средства и ваучери за необходимия ИКТ софтуер, оборудване и устройства, подобряване на инструментите и решенията за киберсигурност.

Сектор F. СТРОИТЕЛСТВО

ИД F43. Специализирани строителни дейности

Развитието на дигитализацията в сектор строителството се предвиждаше да се осъществи по Програмата за подкрепа на структурната реформа 2017-2020 г., по която стартира финансирането на проект „Подготовка и стартиране на цифрова реформа на българския строителен сектор“. Проектът се изпълнява от Министерството на регионалното развитие и благоустройството, съвместно с Камарата на строителите в България, в която е създаден специален отдел Дигитализация в строителството. Към Камарата на строителите в България е създадена и работна група, която активно участва в разработването на национален документ за постигане на целите, заложили в дългосрочната стратегия на Европа за дигитализацията на строителната индустрия до 2050 г., а именно:

- Понижаване на производствените разходи: намаляване на разходите за целия жизнен цикъл на строителния обект;
- Ресурсна ефективност: по-ефективно използване на ресурсите и подобряване управлението на отпадъците;
- Подпомагане на бизнеса: подобряване на качеството на крайния строителен продукт и повишаване на конкурентоспособността на предприятията;
- Зелени и устойчиви инвестиции: финансиране на нови продукти и решения за строителната индустрия;
- Усъвършенстване на професионалната квалификация и усъвършенстване на процеса на вземане на управленски решения: създаване на профилиран строителен

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

цифров иновативен хъб, които да работи активно за цифровата трансформация на бранша в България.

Успоредно с разработването на националния документ в представения в Брюксел ПЛАН ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ се предвижда подпомагане на дигитализацията в сектор „Строителство“ да се осъществява по грантова процедура „Технологична модернизация чрез безвъзмездно финансиране“ с Индикативен срок за обявяване на схемата през трето тримесечие на 2022 година с общ бюджет: 520 000 000 лева. Трансформирането на икономиката на ЕС в цифрова е основен приоритет, свързан с основополагащи политики на Общността: устойчиво строителство, кръгова икономика, енергийна ефективност, образование, обучение и др. ЕС има стратегия за единен цифров пазар в строителния сектор.

Ползите от цифровизацията на строителния сектор са безспорни, тъй като като цяло българският строителен сектор изостава в този процес. Ще се повишават ефективността на държавното и общинско управление и качеството на предлаганите публични услуги, обхващайки целия жизнен цикъл на строежите и оптимизация на процесите, ще се повиши привлекателността на сектора.

От изключителна важност са цифровите бази данни - за характеристиките на влаганите строителни продукти, за електронните паспорти на сградите и съоръженията, за техните ремонти, обновявания и разрушаване, за управлението на строително-монтажните работи и на експлоатационните разходи на строежите. Единна информационна система по устройство на територията, инвестиционно проектиране и разрешаване на строителството е от изключителна важност не само за строителния сектор.

Всичко това ще допринесе за прилагането на принципите на кръговата икономика, устойчивото строителство, за енергийната ефективност и намаляване на въглеродните емисии, за балансирането на енергийната система чрез по-бързото внедряване на възобновяеми енергийни източници и умни мрежи за управление на консумацията на енергия в сградите и съоръженията, за намаляване на парниковите газове. Всичко това трябва доведе до по-добра среда за живот на хората.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

МРРБ направи първите стъпки в тази посока, като предложи създаване на „Единна информационна система по устройство на територията, инвестиционно проектиране и разрешаване на строителството“ за предоставяне на електронни административни услуги (подаване на документи, заявления и проекти, разрешаване изработването и одобряване на устройствени планове, одобряване на инвестиционни проекти, издаване на разрешения за строеж и въвеждане в експлоатация). Реализацията на този проект ще създаде подходящата среда за цифровизация.

МРРБ започна и изпълнението на проект за Стратегия за цифрова трансформация на строителния сектор. В страните, които станаха водещи в тази област, подходът е различен - процесът за изготвяне на стратегия се реализира от държавната администрация, от местни и чужди организации, натрупали компетенции, и от заинтересованите лица, подкрепящи инициативата и с доказани реализации в тази сфера.

В напредналите страни и в препоръките на ЕК стратегическата рамка е дефинирана и тя очертава действия в четири направления. Първо, това е регламентиране на водещата роля на публичния сектор. Препоръката е и да се спонсорира инициативи и да се създават екипи в полза на цифровизацията.

Второто направление е отразяване на дейностите и подкрепа на инициативите на лицата, изграждащи информационни канали за ползите от цифровизацията и СИМ и представящи добри практики.

Третото направление е създаване на споделена работна среда. Всички учасници в строителния процес трябва да могат да обменят информация и да имат достъп до общите информационни масиви. Решаваща роля тук имат стандартите.

И последното, четвърто направление, е подкрепа - институционална и финансова, за инвеститорите, участниците в инвестиционния процес и индустрията с цел повишаване на капацитета им.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Строителният сектор е относително регулирана сфера. Действат множество правила и регулации, които се осъществяват от администрацията - държавна и общинска. От това следва, че основната и първа целева група са служителите в нея. Без обучение и оборудване на тези органи на властта цифровата реформа е невъзможна. За останалите участници е необходимо да се погрижат университетите - да завършват инженери с практически умения, а камарите да се включат с квалификационни курсове и помагала.

В сектора извън администрацията действат пазарни механизми, които при определени условия много бързо ще цифровизират сектора. Трябва да се отбележи, че цената на проект, изготвен като СИМ, е чувствително по-висока. Съсловните организации трябва да поддържат и защитават недъмпигови цени на този труд, за да има устойчив резултат от продукта.

Строителният сектор безспорно е, и ще бъде повлиян най-много от бързата дигитализация на икономиката в целия свят. Въпреки че проектирането и строежът на къщи и мостове само от работи е все още научна фантастика, цифровизацията и новите технологии навлизат с бързи темпове във всички сегменти на тази индустрия. Най-важният въпрос тук остава повишаването квалификацията на участниците в този процес на всички нива. Строителите ще трябва с бърз темп да следват развитието на новите технологии за производство на строителни продукти и за изграждане на обекти от частен и публичен интерес и да се преквалифицират съобразно новите изисквания. Отговорността за бързата преквалификация ще бъде както на самите работници, така и на работодателите и професионалните центрове за професионална квалификация.

Сектор J. СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ. ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ

ИД J63. Информационни услуги

ИТ секторът в България към момента е широко развит. Той се отличава с висока добавена стойност, динамично развитие на пазара и непрекъсната промяна във

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

високотехнологичните и елементи. Секторът е един от най-бързо развиващите се, с нарастващо и високо заплащане и изключително добри условия за труд.

Заетите към края на 2021 г. са около 48 000 души. През последните години заетостта бележи значителен ръст, като повече ангажирани в сектора са млади и високообразовани специалисти.

Бързото разпространение на мобилните комуникации (4G, 5G) и изключително подобрена свързаност благодарение на широколентовия достъп, а и не само, отреждат на България едно от първите места по качество и бързина и това изключително спомага за развитието на ИТ сектора. Това не само отваря нова пазарни ниши и възможности, но и разширява изключително много обхвата в значими икономически области – като комунални услуги, здравеопазване (ел. рецепта и ел. книжка) и т.н. Заявката към настоящия момент е още по-засилено развитие на дигиталните знания и способности поради големите заявки на новото министерство на „Електронното управление“.

Големият проблем и предизвикателство е намирането на подходящи квалифицирани кадри, които да осигурят бъдещия му растеж. Поради спецификата на проблема и наличието му от години – някои от големите ИТ компании в България се ангажираха с разработването на учебни програми и курсове съвместно с университети и предприятия.

Тенденциите са в създаването на все повече млади и образовани кадри, засилване на дигиталната трансформация в България – от частния сектор до публичния, и развитие на електронното правителство.

Дигиталната трансформация е процес с много краткосрочни, средносрочни и дългосрочни цели. Чрез такава трансформация компании, държави, градове се стремят да постигнат оптимизация на време, разходи и опазване на околната среда.

Общо дигиталната трансформация е интеграция на новите дигитални технологии във всички сфери на бизнеса, водеща до фундаментална промяна на начина и организацията, по който една структура работи.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В контекста на КОВИД кризата редица бизнеси и най-вече ИТ сектора развиват технологии за изцяло отдалечен начин на работа. В този ред на мисли, тенденцията в развитието на сектора са в развитието на т.нар. soft skills – процеси по управление на времето, приоритизиране на задачите, комуникацията между служителите. Наред с това, поради КОВИД кризата, ИТ сектора засилва и ще засилва тенденцията в преквалифициране на кадри, които да бъдат включени като работна сила в този сектор. Тези политики и дигитални умения също ще са важна част от развитието на целия бранш.

4-те най-важни **компонента** за една дигитална трансформация не само на регионално, но и на национално и световно ниво са:

1. Наличие на широколентова инфраструктура, електронни услуги
1. Идентифицирането на кои сектори интензивно ще ползват или ползват услугите по дигитална трансформация
2. Ефективна система за иновации и тяхното интегриране
3. Контрол, координация и ефективно управление на механизмите и процесите по дигитална трансформация.

След като имаме налични тези 4 компонента, бъдещето в дигиталната трансформация ще е насочено към няколко водещи технологии:

1. **Cloud технологиите** – обединяваща всички дигитални трансформации. Тенденцията е да бъде достъпна за всички устройства от всички точки на света и да бъде отворена за интеграция във всички процеси
2. **Интернет на нещата** (Internet of things) – развитието на технология, която събира и обработва информация чрез сензори в реално време. Тенденцията е засилване на процесите, свързани с такава технология, за последваща обработка и анализ. Сензори, които могат да измерват всичко качествено и количествено, с цел оптимизиране на процеси, намаляване на ресурсите, опазване на околната среда и т.н

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

3. Важен компонент към горното е т.нар. **Business intelligence** – това е група техники и методи за придобиване и преобразуване на сурови данни в смислена и полезна информация с цел бизнес анализ.
4. **Изкуствен интелект и машинно самообучение** – поради тенденцията от нарастващ обем на информация тече процес по засилване на такъв тип услуги и развитие. Използват се предварително описани модели, които системата търси в данните и автоматично предприема определени действия, ако бъдат открити.
5. **Виртуална реалност** – изключително актуална технология, която ще промени в голяма част начина на обслужване на клиенти, предоставяне на определени услуги, дори цялостния имидж на компаниите.

През 2020 г. близо 8 милиона души, или 4.3% от общата работна сила в Европейския съюз са трудово ангажирани като специалисти в областта на (ИКТ). Това показват данните на европейската статистическа служба Eurostat. Този дял е с 0.4 процентни пункта (п.п.) по-голям в сравнение с 2019 г., когато ИКТ специалистите съставляват 3.9% от общата заетост. Темпът на растеж между 2019 и 2020 г. като следствие от ускоряването на общоевропейската дигитална трансформация на икономиката е бил 7.5%, по сравнение със средногодишния темп на растеж от 5.2% през последното десетилетие.

Едновременно с това проучването на Eurostat показва, че специалистите по ИКТ представляват по-малко от 10% от заетите лица в държавите-членки, като дялът на ИКТ специалистите в заетостта на национално ниво е най-висок във Финландия (7.6%) и Швеция (7.5%), следвани от Естония, Люксембург, Холандия, Ирландия и Дания (всички над 5%) . България и Литва заемат сравнително ниски места - с по 3.2%, като най-малкият дял се наблюдава в Гърция (2%), Румъния (2.4%) и Кипър (3.1%).

По-голямата част от заетите като специалисти по ИКТ в ЕС през 2020 г. са мъже, а жените заемат по-малко от една пета в сферата - 18.5% от тях. И независимо от това, че ИТ професията клиширано все още се смята за мъжка в повечето европейски държави, процентът на нарастване при жените ИКТ специалисти е по-висок, отколкото при мъжете, така че разликата между половете е намаляла през последното десетилетие с 3 пункта. България лидира с най-високият дял на жените сред заетите ИКТ специалисти (28.2%),

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

следвана от Гърция (26.5%) и Румъния (26.2%), докато най-малък дял се наблюдава в Унгария (12.3%), Малта (11%) и Чехия (10.3%). Софтуерните компании са предпочитани от дамите не само заради високите заплати, но и поради гъвкавото работно време и възможността за работа от вкъщи.

[illegible]

Една четвърт от ръста на БВП в ЕС се създава в *ИКТ сектора*, а инвестициите и иновациите в ИКТ са основният фактор за повишаване на производителността в ЕС. Само за последното десетилетие стойността на сектора на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) за икономиката на Европа е нараснала близо 4 пъти.

И в България ИКТ секторът, с повече от 77 хиляди служители и прираст на заетите с 9% на годишна база, е един от най-бързо развиващите се през последните години икономически сектори. Българският ИКТ сектор включва такива подсектори като производство на компютърен хардуер, разработчици на софтуер, софтуерни интегратори, ИТ консултанти и телекомуникационни услуги (интернет и телефонни услуги).

Индустрията затвърждава позицията си на предпочитан работодател. Ковид локдауните първоначално замразиха назначаването на нови служители, но от средата на 2020 трудовият пазар се върна към обичайната си динамика и в момента недостигът на кадри е

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

отново гореща тема за компаниите от сектора. С възможностите, които се предлагат за кариерен старт и развитие, с партньорства си с университети, местните и държавни власти, отрасълът изпълнява един от най-важните приоритети - устойчив ръст и водеща роля в развитието на икономиката на знанието в България. Не по-малък е приносът на сектора в задържането, а също и връщането на българската талантлива младеж у нас. В се наблюдава постоянен ръст нарастват разходите за служители и за данъци, плащани от компаниите към държавната хазна.

Разходите за заплати в ИКТ сфера са нараснали даже през критичната 2020 г. средно с 16% на служител и са формирали цели 10.4% от всички разходи за заплатата в страната (с ръст от 1% по сравнение с предишната година). Компаниите в сектора са внесли общо 8.2% от всички социални осигуровки в икономиката (7.4% през 2019). Разходите на индустрията, както за заплати, така и за осигуровки, за петгодишен период от 2016, са се увеличили двойно.

Най-големият дял инвестиции в българския, базиран на знанието, сектор на ИКТ, принадлежи на аутсорсинг компании от Обедненото кралство (почти всяка десета ИТ компания в България има британска компания майка), следвани от САЩ, Германия и Нидерландия.

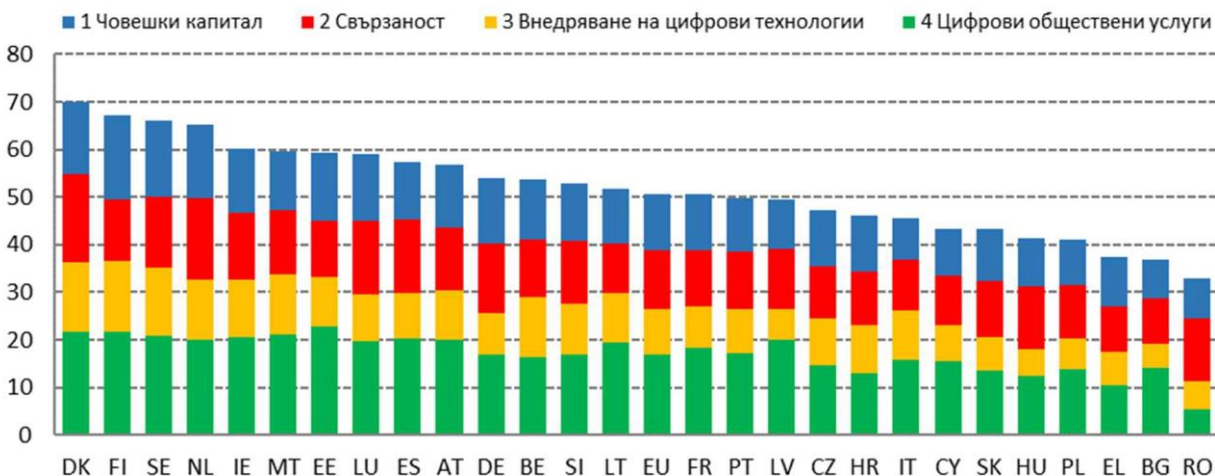
И независимо, че най-високият растеж с добавена стойност в сектора сред държавите членки на ЕС се отбелязва в три държави, като България е една от тях, наред с Люксембург и Полша, за съжаление през 2021 г. България се нарежда едва на 26-о място (заедно с Гърция) сред 27-те държави - членки на ЕС в класирането съобразно Индекса на Европейската комисия за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) за 2021 г.

	България		ЕС
	Място	Резултат	Резултат
DESI, 2021 г.	26	36,8	50,7

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Класация по индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) за 2021 г.

Една от областите, в които равнището на дигитализация на България е сред най-ниските в ЕС, е областта на развитие на човешкия капитал. Едва 29% от населението на България на възраст от 16 до 74 години притежават поне основни цифрови умения, по сравнение с 56% - средно за ЕС. Само 11% от лицата притежават умения над основните, което е малко под една трета от средната стойност на този показател за ЕС. И въпреки положителната тенденция, която се наблюдава в показателя за дял на ИКТ специалистите в общата работната сила (3,2% като стойността се изравнява с тази от 2018 г., все още е рано за оптимизъм, предвид постоянния недостиг на националния пазар на труда именно на този тип специалисти и средната стойност на този показател за ЕС, която вече е 4,3%.

Друго условие за развитие на модерна и динамична икономика е разгръщането на мрежи с много голям капацитет, което да гарантира, че никоя част от страната или група в обществото няма да остане без адекватна цифрова свързаност и висококачествени и иновативни цифрови услуги.

Към 2021 г., едва 59% от българските домакинства имат абонамент за широколентов достъп до интернет (при 77% средно за ЕС), разпространението на фиксиран широколентов достъп до интернет със скорост поне 100 Mbps е само 15% (34% за ЕС), а разпространението на мобилен широколентов достъп до интернет - 63 % (при средно 71 % за ЕС). В допълнение, страната изостава и по отношение на показателя за готовност за навлизане на 5G (съкратено от английския термин Fifth Generation) с 20,55 % при средно 39 % за ЕС.

Само преди десетина години България бе в Топ 10 на страните с най-бърза оптична интернет връзка, което доведе до масов успех на българските ИТ компании и разкриването на десетки офиси на софтуерни гиганти в София. Междувременно скоростта на мобилния интернет и ролята на мобилните устройства в дистанционната работа, онлайн обучението и търговията се оказаха ключови фактори за добрата организация и ефективното функциониране на множество социално-икономически процеси. И докато в началото на века прозорецът към глобалната мрежа бе компютърът, днес това е смартфонът.

Все повече хора ползват мобилния интернет за пазаруване, работа, обучение, здравни услуги или администрация и както статистиките на много от сайтовете показват, между 60% и 75% от правят това през мобилно устройство. Във времето, в което автоматизирането на производствените мощности и свързването им с високоскоростен интернет с възможности за пренос на огромни обеми от данни става залог за оцеляването на икономическите субекти, за повишаване на тяхната производителност и конкурентоспособност, масовото въвеждане на петото поколение мобилни мрежи е задължително условие. В началото на 2021 Комисията за регулиране на съобщенията (КРС) организира търг за разпределение на радиочестотния спектър 3,6GHz в България.

Според Ookla (американска компания за уеб тестване и мрежова диагностика) София вече се нарежда на 12-о място в списъка на световните столици с най-високи 5G скорости, изпреварвайки Япония, Сингапур, Австралия и Тайланд, като скоростта на 5G мобилния интернет в столицата ни е само малко по-ниска от такива технологични столици като Пекин, Тайпе и Хелзинки. В ранк-листата следват такива европейски столици като Лондон, Париж, Рим, Мадрид, Берн, Дъблин, Амстердам и други.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

По данни на „Opensignal“, независима компания, специализирана в количествени оценки на качеството на световните мобилни мрежи, за периода от август до октомври 2021 г., 5G мрежата на България се нарежда на пето място в света по максимално достигната скорост на връзката с 794.1 Mbps, на 6-то място по средна скорост на сваляне на данни с 276.8 Mbps и на 10-то място по скорост на качване с 28,5 Mbps, с което изпреварваме държави като Австралия, Нова Зеландия, Германия и Финландия. И независимо, че предлагането на 5G услугите у нас е още в началната си фаза, потребителите с 5G смартфони и 5G тарифен план са използвали 5G връзка в 15,2% от времето си (9-ти резултат в света).

За съжаление по отношение на интегрирането на цифровите технологии от страна на предприятията в България картината остава нееднозначна. От една страна използването на изкуствен интелект (31% от предприятията) е по-широко разпространено от средното за ЕС, от друга страна само 8% от българските МСП извършват продажби онлайн (при средно равнище за ЕС от 17%), 3% - реализират трансгранични продажби (спрямо 8% в ЕС), и само 3% от оборота се формира от онлайн сегмента. Едва 33% от МСП притежават поне основно ниво на цифров интензитет, докато в ЕС това са средно 60% от МСП. И въпреки че държавата инвестира средства в разработването на научни изследвания и цифрова инфраструктура, ефекта от тези инвестиции би бил по-забележим, ако повече предприятия биваха насърчавани да ги внедряват. Освен това, информираността за това, как новата инфраструктура може да помогне на МСП да се цифровизират и оттук до повишат нивото си на конкурентоспособност на световния пазар, все още не е на необходимото равнище.

Според проучване на Европейската инвестиционна банка, от началото на 2020 г. само 22% от МСП в България са инвестирали в иновации. През януари 2021 г. Министерският съвет на България прие правила за стартиране на национална процедура за подбор на потенциални европейски центрове за цифрови иновации (хъбове) в рамките на програмата „Цифрова Европа“. След завършването на процедурата за подбор Министерският съвет, с Решение № 424 от 26 май 2021 г., одобри списък със 17 кандидата за такива центрове, които ще са разположени в шестте региона на страната, в съответствие с частта за регионална специализация в иновационната стратегия за интелигентна специализация на България¹.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

България е един от съучредителите на съвместното предприятие на EuroHPC за високоскоростни изчисления. През 2020 г. договорът за възлагане на обществена поръчка за нов суперкомпютър за EuroHPC с производителност от порядъка на петафлопс бе сключен между съвместното предприятие на EuroHPC и консорциума „Петаскейл суперкомпютър - България“.

През 2020 г. България подписва и декларацията за EuroQCI7. Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж 2014—2020 г.“ е съфинансирана от ЕС посредством Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и подкрепя създаването на центрове за високи постижения и специализирани експертни центрове в областта на високоинновативните технологии.

В областта на информатиката и ИКТ се изпълнява проект на име „QUASAR“, включващ научноизследователска и развойна дейност в областта на квантовата комуникация, като очакванията са той да доведе до създаването на патенти за иновативни продукти.

През април 2021 г. бе актуализирана националната стратегия за киберсигурност на България. Средства от структурните фондове ще бъдат използвани за реализацията на поредица от мерки за укрепване и повишаване на капацитета на Националния екип за реагиране при инциденти с компютърната сигурност (CERT), за наблюдение на националното киберпространство, за установяване на уязвими места, предотвратяване на киберинциденти и засилване на международното сътрудничество с държавите от ЕС и индивидуални институции като Агенцията за киберсигурност (ENISA) на Европейския съюз.

През 2020 г. също така Министерският съвет прие концепция за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г. Документът предлага визия за политиките за използване на изкуствен интелект в България и определя приоритетни области за развитие, като подготовка на необходимите инфраструктура и данни, капацитет за научноизследователска и развойна дейност, знания и умения, както и изграждане на доверие в обществото.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Програмата „Конкурентоспособност и иновации в предприятията 2021—2027 г.“ (ПКИП), финансирана от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), подкрепя цифровата трансформация на предприятията, включително разработването и въвеждането на концепцията за цифрова трансформация на българската индустрия Индустрия 4.0, целта на която е, да се създадат предпоставки за модернизиране, автоматизиране и конкурентно позициониране на българската икономика в средносрочен до дългосрочен план (2017 – 2030 г.). Само по тази програма за програмния период до 2030 г. е предвиден бюджет от над 390 млн. лева, включително и инвестиции за приложение на изкуствения интелект и киберсигурността в предприятията.

Един от последните програмни документи, който си поставя високи цели в ИТК сферата като залог за цялостното успешно развитие на конкурентноспособна национална икономика е одобреният с Решение на Министерския съвет на Република България от 14.10.2021 Националният план за възстановяване и устойчивост, чиято цел е да способства икономическото и социално възстановяване на страната от кризата, породена от пандемията от COVID-19, съгласно Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) на ЕС. Той ще бъде представен на Европейската комисия в съответствие изискванията на Регламент (ЕС) 2021/241.

Под една или друга форма всички тези документи и стратегии целят адресиране, анализиране и практическо преодоляване на проблемите и пречките, които стоят пред необходимите темпове в развитието на ИТК, а именно:

- Ниско ниво на проникване на широколентов достъп и използване на интернет в отдалечените, слабо-населените и селските райони (концентрация на ИКТ в София и другите големи градове), необезпеченост на хората в неравностойно положение с този вид услуги;
- Изоставане в модернизирането на ИКТ инфраструктура на образованието и науката;
- Ниско ниво на цифрова грамотност на населението и спрямо средното за ЕС;
- Ниско ниво на внедряване и използване на ИКТ от МСП в другите индустриални сектори и като следствие слабо развита електронна търговия спрямо средното за ЕС;
- Разходи за НИРД под средноевропейските и неефективно разходване на средствата;
- Практически неработеща патентна система в България;

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Количествени и качествени липси на човешки капитал; „изтичането на мозъци” в сектор ИКТ продължава с нарастващи темпове;
- Недоразработено и нефункциониращо е-правителство; слабо приложение на възможностите за е-услуги в социално-битовия живот на гражданите;
- Липса на всеобхватна публична политика, насочена към насърчаване на икономически растеж на базата на знания и иновации.

През 2022 г. следва да очакваме повече дигитализация, увеличаване на дистанционната работа, по-широко прилагане на технологиите в сферата на електронната търговия.

Тези процеси могат да помогнат за трансформиране на потребителското изживяване, да стимулират иновациите, да повишат гъвкавостта и ускорят процесите на вземане на решения, базирани на данни, както и да спомогнат за намаляване на оперативните разходи. От бързината и ефективността на реализация на този потенциал зависи успешното развитие на бизнеса, неговата конкурентоспособност и сериозната промяна в производителността на труда. Но остарелите ИТ инфраструктури, приложения и осезаемата липса на подготвени кадри са твърде често срещана пречка по пътя.

При истинската дигитална трансформация, при която икономическите субекти се възползват изцяло от цифровите технологии като изкуствен интелект, виртуалната реалност (VR), свързани устройства и отдалечени платформи за сътрудничество и комуникации като облачната стратегия за модернизация включва хора, процеси и технологии.

ИКТ са призвани да помогнат на бизнеса не само да създаде нови възможности за комуникация и реализация, но и да преодолее предизвикателствата на пандемията, да посрещне нарастващите нужди от повече защита на информацията и да внедри и използва повсеместно облачните технологии – гарант за създаване на ефективни дигитални интеракции и осигуряване на достъп до услуги и системи отвсякъде и по всяко време.

С новия хибриден модел на работа информацията престава да живее само в служебна среда и е изложена на множество нови рискове. Файлове се трансферират към и от места, различни от офиса, от всякакви устройства, между служители, клиенти и партньори,

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален” по Компонент 2 – „Дигитални умения”, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

намиращи се къде ли не. Колкото по-широк достъп до информацията имат служителите, толкова по-високи стават рисковете за информационна сигурност.

Едни от важните фактори в развитието на ИКТ е разработката на нов софтуер и инструменти за поддръжката му. Програмирането се състои както в разбиране на проблемната област и намиране на подходящо решение, така и в постигане на баланс между разнообразие от фактори такива като финансови и времеви разходи за разработка, ефективност на изпълнението, възможност за последващо добавяне или промяна на функционалности. Новите езици за програмиране обикновено се базират на идеи от вече доказали се такива като усилия се прилагат в посока паралелно решаване на по-голям брой задачи, по-кратък и ясен код, по-говорящи абстракции, повишаване на скоростта на обработка на информацията.

Ако в следващите няколко години не се появи качествено нов хардуер, то по всяка вероятност класациите за популярност на програмните езици ще продължат да бъдат оглавявани както и досега от JavaScript, поради основната му роля в разработката на уебсайтове и доскорошната липса на добри алтернативи в браузърите, следван от Java и Python, изпреварващи някои от другите големи имена като PHP, C++ и C#. Основната причина за популярността на един език се оказват не толкова самите възможности на езика, колкото възможността за самообучение и наличието на добри причини хората да го използват масово, нещо, което изисква време и обяснява донякъде факта, че повечето популярни в момента езици са поне от няколко години. Нов език за програмиране би могъл да се появи само като резултат от огромната нуждата за справяне със специфичен, за дадена област или и в конкретна компания, проблем, какъвто е примерът с такива езици като Rust, Dart, Swift, Go, TypeScript и други.

Увеличените обеми и сложност на работата водят до намаляване на ефективността на приложенията и ресурсите, използвани до момента, и налагат срочна необходимост от модернизация на технологичната среда. Предимствата на облачните технологии могат да осигурят конкурентно предимство и благоприятни условия за създаване и използване на иновации. Това са основните насоки върху които ИТ компаниите трябва да се фокусират, за да превърнат предизвикателствата във възможности, за да могат служителите да работят

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

отвсякъде и по всяко време, а клиентите да получат нови персонализирани дигитални преживявания.

Сектор L. ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ

ИД L68. Операции с недвижими имоти

Сектор „Операции с недвижими имоти“ се развива успешно в последните 30 години. Операциите с недвижими имоти са само една от многото сфери на дейност, където в последните години цифровата трансформация води до осезаеми промени. Нейният дял в общата икономика е повече от скромнен - по данни на *Министерството* на труда и социалната политика заетите в тази икономическа дейност в България за периода 2008–2018 г. са едва 0,4% от всички заети (15-64 г.), но от последните изменения в картината на пазара на труда се вижда, че все повече хора търсят професионална реализация в областта на търговията с недвижими имоти. Към настоящия момент в посредническия бизнес с недвижими имоти работят около 3100-3200 фирми. За последните 3 години броят им нарасна с около 30%. Професията на агентите и брокерите не е регулирана все още и това се отразява на качеството на предлаганите услуги, нивото на необходимите знания, умения и компетенции на упражняващите я. Липсва и относителна еднаквост в качеството и видовете услуги, които се предлагат на потребителите, което ги затруднява при избор на професионален брокер.

В европейски, а и в световен мащаб, професията на посредниците при сделки с недвижими имоти претърпява сериозна трансформация и експертизата на професионалистите става все по-значима. Всички проблеми, които са свързани с енергийна ефективност, наемни отношения, растеж и развитие на населените места, управление на етажна собственост, достъпност на жилищата, техническа паспортизация и др. са пряко свързани с предмета на дейност на посредниците при сделки с недвижими имоти, тяхната компетентност, експертно участие в процесите и капацитет за консултация и насърчаване на потребителите.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Започва процес на дигитализация на бизнеса, Sharing Economy, Blockchain. Все повече се говори за Affordable Housing и политиките се насочват към покриване на изискванията на The New Urban Agenda. Голяма част от услугите ще се извършват по електронен път или във виртуална реалност. Наемният пазар ще заема немалък обем от имотния пазар. Собствеността на имотите може да претърпи голяма трансформация. Капиталовото инвестиране в недвижими имоти продължава да е силно активно и международно контролирано. Процесите при недвижимите имоти и компетенциите за тях са много тясно свързани и зависими един от друг. Доверието към лицата, извършващи търговски и мениджърски услуги в сферата на недвижимите имоти, ще има все по-значима роля.

Дигитализацията навлиза с пълна сила в почти всички сфери на обществения и икономически живот. Пазарът на имоти не прави изключение и въпреки че между 95 и 99% от потребителите, които закупуват жилища, предпочитат да направят поне един оглед на живо, все по-разпространени стават виртуалните и видео-огледи и отдалеченото подписване чрез квалифициран електронен подпис. В България хората са все още доста консервативни по отношение на извършването на онлайн сделки, но в сегашната усложнена ситуация броят потребители, предпочели да сключват сделка изцяло в онлайн пространството, вече е значителен.

Пандемията, причинена от корона вируса, обаче изиграва ролята на ракета-носител в извеждането на този традиционно консервативен бизнес на качествено нова дигитална орбита. Световно известен факт е, че в периодите на най-сериозни икономически сътресения имотният пазар процъфтява, тъй като голям процент от населението избира влагането на спестяванията си в недвижимост като най-ефективен начин за предпазване от финансовата инфлация и същевременно гаранция за икономическо оцеляване. За много кратко време настъпват съществени промени и в начина, по който функционира самият пазар, и в естеството на предлагани посреднически услуги.

Още на третия ден от въвеждането на извънредното положение във връзка с пандемията, Националното сдружение "Недвижими имоти" призовава агенциите да използват новите технологии при организиране на огледи, за да могат да продължат да работят в условията на социална дистанция. Големите структури обикновено реагират мудро на подобни

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

предизвикателства, но няколко големи агенции след броени дни обявяват, че пренасят основната си дейност онлайн. Тези фирми отдавна инвестират в подобни технологии, но кризата ги трансформира от латентна и не особено популярна възможност в единствена алтернатива, за да продължава процесът по сключване на сделки на имотния пазар.

Въвеждат се постепенно видеоклиповете, Skype огледите, вече и по Viber, 360-градусови огледи, Youtube канали, особено при работа с чужденци, т.е. с хора на географска дистанция. Някои агенции въвеждат дистанционно сключване на предварителен договор и пускат платформа за плащане на депозит през сайта си като предпоследна стъпка от едногодишния процес по разработване на цялостна система за дистанционна покупката на имоти.

Безспорен хит за момента са виртуалните огледи чрез VR и AR (*virtual&augmented reality – симулационна и допълнена реалност*) технологии. Очаква се до месеци те да станат стандарт и задължителни за онези, които искат да са част от пазара, защото са атрактивни за маркетингане и много ефективни за работата.

С помощта на новите технологии може да се направи 360-градусовата обиколка на имота на екрана на телефона или на домашния компютър и ако видяното се хареса, да се уговори посещение на имота с брокера или със собственика, за получаване на реални впечатления. Ако пък очакванията на потенциалния клиент не съвпадат с видяното на екрана, каквито в действителност са почти 70% от случаите, по наблюдения на "Брокер 360", физическия оглед просто отпада. Процесът се оптимизира максимално, пестят се ангажимента на собственика, време и средства както на брокера, така и на купувача, особено пък ако идва от чужбина, и същевременно имотите са на пазара 24/7, при това от цял свят.

Технологията на 360-градусовите огледи се появява през 2006 г. Пазарът тогава е неподготвен за нея, интернетът е слаб, няма хардуерно обезпечаване. По-късно Google (Street View) и Facebook въвеждат формата и това го прави много популярен. Преди десетина години е основана и американската компания Matterport, която изобретява хардуер (камера) и специализиран софтуер, чрез които бързо и качествено се създава digital twin - не просто свързани 360-градусови панорами, а 3D модел с реални размери.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

При това технологията не позволява изображенията да бъдат манипулирани. Предполага се, че в България с Matterport в момента работят три фирми. Технологията е много качествена, но все още скъпа за българския пазар.

В последните години няколко фирми в България създават подобни платформи за собствени цели и в последствие ги отварят и за други брокери. Това позволява агенциите сами да създават виртуални огледи за сайтовете си и им спестява разходи по външни платформи. Платформата BG Estate засега безплатно снабдява с техника ексклузивните си партньори, като обработва 360-градусовите им снимки и качва туровете на сайта си. За по-малко от година е успяла да създаде мрежа в девет български града и има 500 активни реални обиколки на сайта си. Идеята е услугата да стане масова.

Очакваните ефекти от прилагането на VR технологиите върху брокерите са в две посоки: от търговци с информация те да се превърнат в истински консултанти и по-широко да се премине към договори за ексклузивитет между тях и клиентите им.

Вече има фирми, които предлагат на пазара не само онлайн оглед за клиентите, но и цели програмни платформи, максимално опростяващи както намирането на подходящ имот, така и управлението на процеса по мениджмънт на база данни от страна на самите агенции. Пример за това е Estate+ - първата специализирана програмна система за управление на агенция за недвижими имоти в България, с вградена CRM функционалност, позволяваща подобряване на комуникацията с клиентите и **повишаване ефективността на брокерите**. Estate+ е онлайн програмна система, която се предлага като облачна (cloud) услуга и като такава не се нуждае от инсталиране на допълнителен софтуер, техническа поддръжка, от сървъри и архивиране. Програмата работи през интернет браузър на всякакъв компютър, смартфон и таблет, с произволно избрана операционна система и е предназначена за **автоматизиране дейността на една отделно взета агенция** или верига от агенции за недвижими имоти. Тя предлага управление на фирмените интернет сайтове, както и автоматизирано изпращане на данни в портали за недвижими имоти. Към нейните основни функции спадат:

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Поддръжка на бази данни с оферти за имоти, данни за клиенти и техните търсения, включваща снимки, адреси, карти с Google maps, текстово описание на 4 езика, допълнителни документи, видео клипове и позволяваща бърз достъп до информацията и извършването на сложни комбинирани справки по всички характеристики на имотите;
- Възможност за засичане на оферти и търсения, както в собствена база данни, така и в споделена база с други агенции и фирми в зависимост от абонаментния план;
- История на действията с имоти и клиенти: проведени разговори, направени огледи, изпратени e-mail съобщения, получени e-mail съобщения, проведени срещи и други;
- Експортиране и импортиране на оферти от и в Excel(.xls) и XML формати;
- Вградена защита срещу неоторизиран достъп, както и със система за регистриране на събития, което го прави максимално защитен срещу външни атаки;
- Възможност за автоматично експортиране към фирмени интернет сайтове и портали: imoti.net, homes.bg, olx.bg, alo.bg, svobodni-kvartiri.com, homesoverseas.ru и др.

Очаква се до месеци на пазара ще излязат цялостни „проптех“ решения, които напълно дигитализират процеса от огледа на даден имот до подписването на документи, засега само за наем. Това ще са решения "под един покрив", реализирани с набор от технологии, които улесняват всички страни в процеса.

Общо е мнението, че последният етап на покупко-продажбата - изповядването на сделка при нотариус - засега няма как да се дигитализира без промяна в действащите закони, но очакванията на специалистите от бранша са, че до пет години сделки ще може да се случват и само дигитално, което ще сведе до минимум обиколките по институции, висенето по опашки и внасянето на напрежение у служителите. На дневен ред е обсъждане с Агенцията по вписванията разширяване кръга и качеството на предлаганите електронни услуги.

Същевременно Агенцията по вписванията обяви, че започва цялостна цифровизация на Имотния регистър, като всички актове отпреди 2009 година, които не са в осведомителната система на регистъра, ще бъдат сканирани.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Друг успех в дигитализацията на сектора за обслужване и управление на пазара на недвижими имоти е създаването на електронен професионален регистър на агенциите, брокерите и агентите на недвижими имоти - дългогодишен проект на Национално сдружение Недвижими имоти (НСНИ). Регистърът представлява база данни, в която фигурира информация за всички лица – физически и юридически, занимаващи се с посредническа дейност при сделки с недвижими имоти, пожелали на доброволен принцип да заявят пазарната си позиция. Професионалният регистър дава бърз и безплатен достъп и допълнителна защита на потребителите, като чрез него те могат да получат точна и коректна информация за агенцията, брокера и агента и да направят информиран избор за посредник при реализирането на сделка с недвижим имот. Това намалява риска от измами на клиентите от страна на мними брокери и недобросъвестни фирми. От началото на май 2021 г., НСНИ стартира медийна кампания за популяризиране на Регистъра. Справка в Google Анализ показва, че вече има регистрирани повече от 300 профила на юридически и физически лица и че от 11 май до 29 юни 2021г. посещаемостта в Регистъра се е удвоила, като към платформата се обръщат потребители не само от България, но и други европейски страни като Великобритания и Германия, където интересът за закупуване на български имоти продължава да нараства.

Предстои да се види дали клиентите са готови за технологичните новости при агенциите и дали активността им на пазара в условията на COVID-19 кризата ще оправдае усилията. Предвижданията са дигитализацията, както и в много други сектори, да намали цената и на тази посредническа услуга. Важен фактор за бързата дигитализация в сектора е, че в последно време на имотния пазар най-активни са хората между 25 и 45 години, за които дигиталните технологии не са предизвикателство, а надежден съюзник в облекчаването на ежедневието.

Сектор М. ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

ИД М69. Юридически и счетоводни дейности

Юридическите и счетоводни дейности включват широк кръг от професии, които изискват средно или висше образование, а много често в практиката се наблюдава и наличие на по-

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

висока образователна степен от лицата, заемащи тези длъжности. Тези професии налагат широко познаване на националното и наднационалното законодателство, международни договори, конвенции, международните счетоводни стандарти и други. В периода след присъединяване на България към ЕС се наблюдават тенденции насочени към дигитализация в сферата на юридическите дейности, свързани с дигитализация на съдебната система, чрез която се цели облекчаването ѝ, както за гражданите и бизнеса, така и за юридическата гилдия и повишаване на ефективността ѝ.

Юридически дейности

В юридическите дейности попадат професии като адвокат, зав. нотариална служба, правен съветник, юрисконсулт, адвокатски сътрудник и други. Тенденциите, свързани с дигитализацията, налагат на тези лица познаване и възможност за работа с широк кръг от дигитални платформи (уеб сайтове), приложения и програми, чрез които те имат достъп до широка публична и непублична информация, свързана с актове, закони, дела, информация за клиенти/фирми, провеждане на срещи и други.

Новата реалност на работа в ситуация на пандемия от COVID-19 наложи в спешна необходимост за тези професии да се адаптират към ситуацията и да продължават да извършват своята дейност с помощта на дигитални платформи и приложения. Наложено е адаптиране и на администрацията и съдебната система за работа със софтуер за виртуални срещи. Работата от отдалечен достъп създаде възможност за тези професии да пестят време и разходи, както и за продължаване на работата в ситуация, в която движението на хора беше ограничено, поради извънредното положение в началото на 2020 г., а именно чрез дигиталните платформи за провеждане на онлайн срещи като ZOOM, Webex by CISCO, Google Meet, Microsoft Teams, Skype и други.

Достъпът до електронните сайтове на съдилищата и достъпът до техните база данни с дела позволиха на адвокати, юрисконсулти, съветници и сътрудници да продължат дейността си. Дигитализацията на Търговския регистър при Агенция по вписванията позволи достъп до регистрите му чрез извършването на справки и използването на електронни услуги,

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

подаване на заявления и достъп до нормативна уредба и образци на документи. Достъпът до тях е свободен и предоставя ограничена информация, а до пълната версия на сайта – чрез електронен подпис или ПИК на НАП. Именно работата с достъп до системите налага на тези професии и познаване работата с електронен подпис.

В България наред с широкия обществен интерес за дигитализация на администрацията, тя оказва пряко влияние върху реформите в съдебната система, свързани с дигитализация и електронизация на процедурите и делата. Съществува Единен портал за електронно правосъдие - <https://portal.justice.bg/>, чрез който лицата, упражняващи професии, попадащи под юридически дейности, могат да имат достъп до електронни съдебни дела, публикувани актове със заличени лични данни със съдебни решения, провеждане на избори за членове на ВСС от квотата на съдиите, подаване на заявления за електронни услуги, издаване на свидетелство за съдимост, подаване на сигнали за корупция, както и да се получи информация за случайното разпределение на всяко дело.

Нотариалната камара на Република България е създадала електронен регистър „Единство 2“ за проверка на пълномощни за недвижими имоти и банки, оттеглени пълномощни, завещания, удостоверения по ТЗ, удостоверения по ЗОЗ и други.

Към Министерски съвет е създадена електронна платформа „Информационна система за правна информация на Министерски Съвет“, чрез която се достъпва информация свързана с постановления на МС, протоколи, разпореждания, решения и стенограми.

Различните общини и администрации в страната имат изградени уеб сайтове с различен дизайн, от които лицата могат да черпят информация, свързана с проведени заседания на общински съвети, обяви и съобщения, търгове, регистри, услуги, кариери, местни данъци и такси и други услуги и друга необходима информация .

Към Министерство на правосъдието е създаден Централизиран електронен портал за медиация, откъдето може да се черпи информация както за обучаващите организации, така и за всички регистрирани медиатори, нормативни документи и информация, както и да се подават заявления за процедура по медиация.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Голяма и важна роля, свързана с тенденциите за дигитализация в юридическата сфера, имат приложенията и програмите за правно-информационни системи, като Лакорда, Апис, Сиела, ExLege, lex.bg и други. Чрез тях лицата, работещи в сферата на юридическите дейности, имат достъп до съдебна практика на ВКС, ВАС, районни, окръжни и апелативни съдилища, достъп до цялото законодателство на страната, информация за определени контрагенти – юридически и физически лица, сдружения, НПО и други.

Динамиката за развитие на професиите и достъпа до умения несъмнено изисква задължително наличие на базови дигитални умения за лицата, които извършват дейност в юридическата сфера. Извършването на справки в дигиталните регистри изисква основни познания за работа с Internet Explorer, Google Chrome, Mozilla Firefox, Safari и други браузъри. Задължително условие е и познаването на програмите за текстообработка, както и програмите за изготвяне на презентации, таблици и други като: MS Office, Libre Office, Open Office и т.н.

Предвид факта, че тук попадат и свободни професии, и по различните нормативни актове има наличие на специални банкови сметки (например адвокатска сметка) на лицата, които подават под професиите в юридическата сфера, им се изисква широко познаване на възможностите за електронно банкиране чрез обслужващата търговска банка, което се извършва чрез КЕП, токен устройство или авторизация чрез мобилно приложение.

Счетоводни дейности

Счетоводните дейности са разнообразни и сложни. Те включват професии на различно експертно и ръководно ниво като главен счетоводител, счетоводител, одитор, ревизор, касиер счетоводство и изискват познаване на редица нормативни актове, като основополагащ е Закон за счетоводството. Наред с него се изисква познаването на основните данъчни закони, като: Закон за данък върху добавената стойност, Закон за корпоративното подоходно облагане, Закон за акцизите и данъчните складове, Закон за данъците върху доходите на физическите лица и други. В зависимост от профилирането на всеки един счетоводител, одитор, ревизор или касиер, счетоводство изисква в хода на

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

неговата работа познаване на още по-широк кръг от нормативни актове и международни стандарти за отчитане.

Дигиталната трансформация в счетоводните дейности не само е на дневен ред, тя е задължително условие в комуникацията между фирмите с държавната администрация, като органи на НАП, НОИ, ТР при АВ, АЗ и други;

Спецификата на дигитализацията и дигиталната трансформация в счетоводството е свързана най-вече със следното:

1. еднородност на системите, използвани във фирмата;
2. разширяване на интерфейсите към външни системи;
3. безхартиено счетоводство;
4. подобряване на съгласуваността на данните;
5. оценка на качеството и точността на данните;
6. отчитане в реално време;
7. сложни анализи на големи данни;
8. автоматизиране на рутинните процеси;
9. високи очаквания към одиторите – одитите да бъдат едновременно по-ефикасни и да водят до повишаване на качеството на информацията.

Не само в комуникацията с държавните органи, но трансформацията на счетоводните отдели на преход от хартиен носител към дигитално копие е важно и задължително условие за развитието на дадено предприятие. Безхартиеното счетоводство е налице. Редица компании контактуват с контрагентите си изцяло по електронен път и обменят счетоводни документи посредством email адреси. Наред с навлизането на нормативните

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

промени се създават условия и възможности за още по-активно присъствие на дигитализацията и комуникацията по електронен път. Така е създадена директна връзка между касовите устройства и НАП и дигитализацията на счетоводството и отчитането в реално време е вече факт. Отчитането в реално време на счетоводните процеси позволява на мениджърите да вземат информирани и адекватни решения относно финансовото състояние на компаниите, управленски и инвестиционни решения. Още повече събирането на информация в база данни позволява на лицата да правят специфични разбивки, анализи и доклади, които могат да доведат до съкращаване и оптимизиране на разходи и/или дейности и да генерират ползи на предприятието, като така повишават и неговата конкурентоспособност.

Многообразието от електронни услуги в система на НАП позволяват и изискват все повече дигитални умения за лицата, които упражняват професия в сферата на счетоводството. Все по-често ревизиите на компаниите от органите на НАП се извършват по електронен път при удостоверяване с електронен подпис, като се изпраща списък с изискваната от НАП документация, която от счетоводните отдели е необходимо да предоставят. Ежемесечно счетоводните отдели предоставят на НАП всички дневници по ДДС с декларациите по ДДС изцяло по електронен път; образец 1 и образец 6 за работните заплати; регистрираните и дерегистрираните трудови договори и други.

Счетоводните отдели комуникират и с други институции като БНБ и НСИ, на които предоставят информация чрез статистически форми, отново по електронен път. Публикуването на финансовите отчети в ТР при АВ също се извършва посредством електронен подпис чрез дигиталните канали.

Развитието на дигитализацията в счетоводството не е само свързано с развитието на електронни услуги на администрацията, а и с еволюцията на счетоводния софтуер. У нас се предлагат редица счетоводни програми и системи за първично счетоводство, управление на доставките, като се предлагат различни решения в зависимост от размера и необходимостта на предприятието, като SAP, Microinvest, Мираж, dWare, Ажур и други. Чрез тези системи се автоматизира рутинния процес, като се дава по-лесен начин за въвеждане на стандарти в работните процеси, които да бъдат извършени за по-малко

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

време. Комуникацията между служителите е по-лесна, като свързаността между тях им позволява да извършват проверки и проследимост на работата.

Електронното фактуриране у нас е много разпространено. Това е крачка напред към безхартиеното счетоводство и подобряването на съгласуваността на данните. Съществуват безплатни български платформи за електронно фактуриране на водещи фирми като Борика и БулМар, които са също така надеждно защитени за конфиденциална работа. Облачните технологии в счетоводството са в начален етап. Съществуват достъпни български счетоводни облачни системи, които могат да се наемат (Collibri ERP, 2019), като работата с тях не е по-сложна от работата с традиционна счетоводна система. Те са защитени според изискванията на стандарта ISO 27001 (информационна сигурност). Трябва да се преодолеят някои наслоени психологически задръжки у счетоводителите, че информацията, която не се намира на компютъра в тяхното работно място, не е сигурно защитена.

В Закона за Сметната палата (§ 1 от ЗСП) са определени видовете одит и е дадена дефиниция за понятието одит. Според него това е проверката, която включва действията по събиране и анализиране на финансова и нефинансова информация за оценка на управлението на бюджетните и другите публични средства и дейности и на отчетността в одитирания обект с цел подобряването им. В Закона за счетоводство, съгласно чл. 37, ал. 1 са посочени компаниите, които подлежат на задължителен независим финансов одит. В този списък попадат сериозен брой компании, които подлежат на задължителен одит. Днес, обаче, предприемачите не желаят от одиторите верифициране на коректните данни, а имат необходимост от повишаване качеството на информацията, затова е необходимо одиторите да са в състояние да работят с широк кръг дигитални средства, защото те трябва да обработват и допълнителна информация под формата на емейли, обяснителни бележки, описание на плащания и други. Те могат да прилагат различни методи за съпоставка на записите на данните, като използват различни бази от данни, чрез които да се даде по-ясна, конкретна и добре обоснована информация за състоянието на предприятието.

Не на последно място е необходимо да отчетем и важната роля на дигитализацията на търговските банки у нас и по света. Те имат важна роля и пряко отражение върху

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

дигитализацията на счетоводните дейности. На лицата извършващи работа в тази сфера им е необходим достъп до системите за виртуално банкиране на търговските банки. Чрез техния пасивен или активен достъп служителите имат достъп до платежните системи на банката и съответно могат да обработват постъпилите средства, да правят плащания към контрагенти и бюджета, да откриват и закриват сметки и на практика имат широк спектър от банкови услуги. Въпреки че голяма част от процесите са обратими, е необходимо добро познаване на системите за виртуален банков клон на конкретните банки, с които компанията работи, предвид спецификите на всеки един – дизайн, функционалности, позициониране на функциите, възможности за достъп от устройства, авторизация на лицето – ползвател и други. Тук важна роля има т.нар. КЕП (електронен подпис), чрез който лицето може да извършва функциите, които са му дадени да изпълнява. В зависимост от желанието на управителя на предприятието, конкретен служител може да има право на пасивно банкиране – наблюдаване на операциите, или активно – да нарежда преводи и да ползва целия спектър от услуги, които се предоставят от банкирането. В определени случаи се позволяват на служителите от счетоводния отдел да извършват разширени функции, като освен че имат достъп до банкирането, те могат да правят подготовка на платежните документи, които да бъдат разписани – електронно от управителя.

ИД М71. Архитектурни и инженерни дейности, технически изпитания и анализи

По Програмата за подкрепа на структурната реформа 2017-2020 г. е финансиран проект „Подготовка и стартиране на цифрова реформа на българския строителен сектор“, изпълняван от МРББ. В срок до две години трябва да бъде изработена стратегията за дигитализация на строителния сектор. Шест месеца след изготвяне на стратегическия документ ще бъде изработен и план с конкретни мерки, с които да се сложат законовите рамки за цифровата дигитализация на строителния процес. Дигитализацията на строителния процес се случва по уникален за всяка държава модел, а опитите за синхронизация в Европа ще продължат минимум пет години, така че страната ни има възможност сама да избере пътя си, взимайки под внимание най-добрите образци в света. При въвеждане на новите технологии ще се намалят разходите за проектиране,

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

строителство и експлоатация, сроковете на работа и ще се повиши качеството. С дигитализацията на строително-инвестиционния процес ще се осигури по-високо качество и по-бързи темпове на проектиране и изпълнение на обектите, както и тяхната по-добра поддръжка и удължаване на живота им. Цифровизацията ще повиши и конкурентоспособността на българските компании, които ще могат да отговорят на изискванията на световните строителни пазари.⁵

В представения в Брюксел ПЛАН ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ се предвижда подпомагане на дигитализацията в сектор „Строителство“ да се осъществява по грантова процедура „Технологична модернизация чрез безвъзмездно финансиране“ с Индикативен срок за обявяване на схемата през трето тримесечие на 2022 година с общ бюджет: 520,000,000 лева.

Основната цел на подкрепата по тази процедура е свързана с предоставяне на безвъзмездна финансова помощ на МСП с цел повишаване на ефективността на производствените процеси, постигане на по-висока производителност, намаляване на производствените разходи и оптимизиране на производствената верига. Предприятията ще получат подкрепа за закупуване на ново технологично оборудване с акцент върху дигитализацията на производствените процеси, за да постигнат пазарно предимство, продуктова персонализация, гъвкавост, ефективност и оригиналност за разширяване или диверсификация на своето производство.

Очакваният ефект е възстановяване на икономическия потенциал на предприятията от периода преди COVID пандемията и създаване на условия за растеж и развитие чрез увеличаване на добавената стойност от предлаганите продукти/услуги или преориентиране на дейността.

⁵ <https://www.mrrb.bg/bg/mrrb-startira-proekt-za-digitalizaciya-na-stroitelniya-sektor/>

Средствата ще бъдат насочени към МСП от производствения сектор на икономиката; архитектурни и инженерни дейности; производство на филми и телевизионни предавания, звукозаписване и издаване на музика; радио и ТВ дейност; дейности в областта на информационните технологии; информационни услуги; НИРД.

Допустимите разходи за финансиране:

- Закупване на машини, съоръжения и оборудване, представляващи дълготрайни материални активи;
- Закупване на специализиран софтуер(вкл. и обучение за него), представляващ дълготраен нематериален актив.⁶

ИД М72. Научноизследователска и развойна дейност

Констатациите на редица документи от национални и международни прегледи, проверки и анализи, както и информация от статистически източници и официални бази данни, показват тенденция на устойчив спад в областта на научните изследвания. Не са изпълнени и поетите ангажименти към ЕС, свързани с националното ни участие в изграждането на Европейското изследователско пространство, интензифициране на трансграничните научни програми и липсата на конкретни мерки за привличане на квалифицирани изследователи за работа в България.

*Седма рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие (РП7)
Рамкова програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“*

Потенциалът за научноизследователска и развойна дейност (НИРД) и иновации в областта на ИКТ е висок и се потвърждава от успешното участие в **Седма рамкова програма за**

⁶ <https://evroprogrami.com/finansirashti-programi/plan-za-vazstanovyavane-i-ustojchivost/>

научни изследвания и технологично развитие (РП7) и в Рамкова програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ на ЕС. Въз основа на данните от МТИТС, по Седма рамкова програма в областта на ИКТ са подадени общо 632 предложения за проекти със 777 български участника (повечето от тях са участвали неколkokратно). От тях 78 предложения с 89 български участника са договорени, като финансирането за тях възлиза общо на 16 .7 млн. евро, като най-голям е дялът на високотехнологичните МСП - 40%. Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ стартира през 2014 г. Подадените до момента предложения за проекти по програма „Информационни и комуникационни технологии“ от „Хоризонт 2020“ са 206 с 256 участника, а полученото финансиране е 7 852 042 млн. евро за 22 ИКТ проекта с 27 български участници, от които 65 % са високотехнологични МСП. Този потенциал обаче не се оползотворява достатъчно поради слабото взаимодействие между бизнеса, университетите и научните институти и все още ниското ниво на националното публично и частно финансиране на НИРД.

Стратегия "Европа 2020"⁷

Развитието на научно-изследователската инфраструктура е важен елемент от **Стратегия "Европа 2020"**. Изграждането, поддържането и достъпът до съвременни научно-изследователски инфраструктури гарантират високо качество на провежданите изследвания, модерен процес на обучение и възможност за привличане на интелектуален потенциал, насърчаване на предприемачеството чрез възможност за генериране на нови знания и техния трансфер в икономиката на страната. Важна част от научната инфраструктура е електронната научна инфраструктура (е-инфраструктура), която е нова научна среда в която всички учени и изследователи – работещи или в техните организации или в национални или мултинационални научни инициативи споделят отдалечен достъп до уникално оборудване или научни данни, без оглед на техния вид и местоположение по света. Най-значителните научни инфраструктури, действащи като елементи на Европейски

⁷ НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЦИФРОВА БЪЛГАРИЯ 2025

https://www.mtitc.government.bg/sites/default/files/uploads/it/cifrova_bulgariya_2025.pdf

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

научни инфраструктури в България, са включени в Националната пътна карта за научна инфраструктура и се нуждаят от инвестиционна подкрепа за по-нататъшно модернизиране.

Една от приоритетните области в Националната програма е пряко свързана с подкрепа на научноизследователската и развойна дейност и това е приоритетна област „Развитие на динамична и иновативна цифрова икономика и увеличаване потенциала и за растеж“. В предвидената в тази приоритетна област цел 4: Подкрепа на научните изследвания и иновациите в областта на ИКТ, са предвидени конкретни мерки:

- Модернизиране на съществуващата и развитие на нова ИКТ базирана инфраструктура за научни изследвания, развойна дейност и иновации чрез подкрепа на ключови проекти от Националната пътна карта за научна инфраструктура;
- Модернизиране на съществуващи центрове за върхови постижения и центрове за компетентност и Регионални научни центрове в областта на ИКТ и създаване на нови;
- Подкрепа за развитие на ИКТ клъстерите и оползотворяването на потенциала им за иновации и регионална интелигентна специализация;
- Насърчаване на предприемаческата дейност и засилване на производствения и управленския капацитет на предприятията от ИКТ сектора и особено на МСП;
- Брандинг и позициониране на ИКТ сектора на националния и световния пазар:
 - Подпомагане участието на МСП от сектор ИКТ за представяне на международни изложения, конференции, бизнес мисии, B2B форуми и други прояви за промоция;
 - Програма за промоция на българския ИКТ сектор в чужбина;
 - Надграждане и поддръжка на уеб-базирана платформа за предоставяне на информация относно чужди пазари и свързване на българските предприятия с чуждестранни партньори;
- Стимулиране на участието в програмата за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ и други програми на ЕС.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Национална програма „Цифрова България 2025”⁸

Визията и целите на политиката за цифрова трансформация на Република България за периода до 2030 г., като обобщена политическа рамка, са разработени на основата на **Националната програма „Цифрова България 2025”**, приоритетите на „Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030, обхващащи периода 2020-2030. В документа за Цифровата трансформация на България за периода 2020-2030 са взети предвид целите на Програмата на ООН до 2030 г. за устойчиво развитие и използването на новите технологии за тяхното постигане, както и стратегическите документи на Европейската Комисия „Европа, пригодна за цифровата ера“, „Изграждане на цифровото бъдеще на Европа“, „Нова индустриална стратегия за Европа“ и др.

Научните изследвания, технологичното развитие и иновациите са основата за постигане на динамичен и устойчив икономически растеж. България се нуждае от жизнена система за научни изследвания и иновации, която е базирана на тясно сътрудничество между академичните организации и бизнеса и е международно свързана, за да могат икономиката и обществото да се облагодетелстват от генерираното знание и базираните на него иновационни продукти и услуги. Усилията ще бъдат насочени към установяване и/или продължаване на подкрепата за научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност, институти на Българската академия на науките, държавни висши училища и научни инфраструктури с потенциал за свързване в европейски мрежи чрез модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИТ свързаност и съпътстващата инфраструктура, стимулиране на участието на подкрепените организации в Рамковата програма на Европейския съюз за научни изследвания и иновации „Хоризонт 13 Европа“ и осигуряване на интердисциплинарност на техните научни програми. Необходимо е също да се осигури допълнително финансиране на конкретни

⁸ ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2020-2030 г.

https://www.mtitc.government.bg/sites/default/files/cifrova_transformaciya_na_bulgariya_za_perioda_2020-2030.pdf

пазарно ориентирани приложни научни изследвания с ниво на технологична готовност (TRL 4-6) в областта на цифровите технологии на конкурентен принцип.

Подкрепата за развитието на *Българския облак за отворена наука* като част от *Европейския облак за отворена наука*, ще позволи и насърчи свободния достъп до научни резултати, както и съхранението, анализа и повторното използване на данни, генерирани при извършване на научни изследвания. Ще продължат усилията за създаване на условия за привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени и съответно да се осигури подкрепа за трансфер на научните резултати към индустрията и публичния сектор и за създаване на стартиращи предприятия, разработващи иновации, базирани на тях.

Необходима е подкрепа за развитието на капацитета на ИКТ сектора за научни изследвания и иновации. Със средно годишно увеличение от 17% от 2007 г. насам, ИКТ секторът ни е един от най-бързо развиващите се в икономиката, а софтуерната индустрия е най-бързо развиващият се сегмент. Особено силен е експортният потенциал на софтуерната индустрия, която изисква инвестиции само в човешки ресурс.

България все повече се утвърждава като дестинация за развитие на НИРД интензивни иновационни технологии не само в софтуера, но и в хардуера. Пример за това е увеличаващото се присъствие в страната на производствени бази и НИРД центрове на мултинационални лидери в автомобилната промишленост и най-вече микроелектроника и ИТ продукти за нея. Секторът има висок интензитет на научноизследователската и развойната дейност. Наблюдава се трайна тенденция за създаването на силно иновативни стартиращи предприятия и развитие на МСП предимно в сфери като финансови технологии, интернет на нещата, анализ на данни и изкуствен интелект. Именно те се нуждаят от подкрепа чрез улеснен достъп до финансови инструменти и схеми, консултантски услуги, инфраструктура за тестване на иновативни продукти и услуги в реални условия и участие в европейските програми в областта на научните изследвания и иновациите. Приоритетно следва да се засили сътрудничеството между академичните институции, предприятията, особено тези от ИКТ сектора за съвместно участие в научноизследователски и иновационни проекти в рамките на програмите на Националния

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

фонд за научни изследвания и Националния иновационен фонд, както и в новите европейски програми като „Хоризонт Европа“ и „Цифрова Европа“. В Националната програма за развитие България 2030 е планирано да се създаде фонд за развитие на *Индустрия 4.0* към НИФ, както и да се финансират проектни предложения на предприятията спечелили „Печат за високи постижения“ по програми „Хоризонт 2020“ и „Хоризонт Европа“.

Особено важно е малките и средни предприятия и стартиращите фирми и публичните организации, които желаят да разработват и внедряват иновации, да имат по-лесен достъп до технологиите и научноизследователската инфраструктура на академичните институции. Осигуряването на държавна подкрепа за създаването на *Цифрови иновационни центрове* (хъбове), които ще се финансират частично по програма „Цифрова Европа“, но не изцяло, ще предостави възможности за достъп на предприятията до технологични експертни знания и експериментални съоръжения, за да се подпомогне цифровата трансформация на индустрията и държавното управление.

„Информатика и ИКТ“ и „Мехатроника и чисти технологии“ са приоритетни тематични области в Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2014-2020 г., в които е идентифицирано, че България разполага с капацитет и ще създаде нови технологии, водещи към конкурентни предимства на националните ни продукти и услуги. „Информатика и ИКТ“ е вертикален приоритет по оперативна цел №1 и като хоризонтален приоритет по оперативна цел №2 на Стратегията.

Тематична област „Информатика и ИКТ“ ще бъде приоритетна и в новата *Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021-2027 г.* като ще се разширява обхвата на мерките, насърчаващи цифровизацията на предприятията чрез технологиите на *Индустрия 4.0*. Ще бъде насърчено кандидатстването чрез интегрирани проекти за финансиране на иновации в предприятията, които да съчетават двете приоритетни тематични области – „Информатика и ИКТ“ и „Мехатроника и чисти технологии“. Тази област на въздействие съответства и на приоритет 3 „Интелигентна индустрия“ в Националната програма „България 2030“. Предвидените действия ще допринасят за изпълнението на отделни аспекти от Цел 8 „Стимулиране на траен, приобщаващ и устойчив икономически растеж,

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

пълноценна и продуктивна заетост и достоен труд за всички“, както и Цел 9 „Изграждане на устойчива инфраструктура, насърчаване на приобщаваща и устойчива индустриализация и стимулиране на иновациите“ от Целите за устойчиво развитие на ООН.

Кръгова икономика и зелен преход

НИРД и иновациите и цифровата трансформация са основата и на европейската инициатива за осъществяване на зелен преход. Те са катализатор на процесите на преход, внедряването на нови решения и намаляване на рисковете, свързани с тях, ангажирането на гражданите за участие в новия тип социалните иновации и участието страната в зелените партньорства на европейско ниво.

Кръговата икономика има висок икономически потенциал за модернизиране на икономиката при отчитане на предизвикателствата, свързани с околната среда.

Реализирането на този потенциал се осъществява чрез засилената роля на иновациите и научните изследвания в създаването на новите технологии, иновативни решения, процеси и бизнес модели

Заети в сектор НИРД

Хората на пълен работен ден в сферата на научноизследователската и развойна дейност в България, достигат 26 085 души към края на миналата 2020 година. Това е спад от 1.2% спрямо предходната година, сочат данните на Националния статистически институт.

Делът на жените в тази сфера възлиза на 46.3%. Броят на заетите изследователи на пълен работен ден достига 16 691 души, което е спад от 1.5% на годишна база. Останалите близо 10 хил. заети в сферата не се класифицират като изследователи, а като лица, които оказват директна подкрепа за научноизследователска и развойна дейност (R&D или НИРД) . Това могат да бъдат мениджъри, администратори, техници, чиновници и др., съгласно методологията на НСИ.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Основната част от заетите с научноизследователската и развойна дейност през 2020 г. е съсредоточена във фирмите и научните институти от сектор „Предприятия“ – 52.4% от общия персонал, зает с НИРД (в еквивалент на пълна заетост), или 13 663 души. В организациите и институциите от сектор „Държавно управление“ научна дейност осъществяват 8 210 души, което съставлява 31.5% от общия персонал, зает с НИРД през 2020 година. В сектор „Висше образование“ 4 059 души са ангажирани с провеждането на научни изследвания и разработки, като относителният им дял е 15.6%. По предварителни данни през 2020 г. разходите за научноизследователска и развойна дейност възлизат на 1.023 млрд. лева. Интензивността на НИРД (измерена като процент на разходите за НИРД от brutния вътрешен продукт) през 2020 г. нараства на 0.85% при 0.83% през 2019 година.

Сектор „Предприятия“ е най-големият от четирите институционални сектора, в които се осъществява НИРД, с дял от 67.5% от общите разходи за НИРД през 2020 година. Следва сектор „Държавно управление“, чиито научни институти и организации формират 25.7% от общите разходи за НИРД. Направените разходи за наука от висшите училища и университетските болници възлизат на 6.1%, а от нетърговските организации - на 0.7% от всички разходи за НИРД. Научноизследователската и развойна дейност се финансира от държавния бюджет, бизнеса, други национални източници и от чужбина. През 2020 г. най-голям е делът на чуждестранните източници на средства за осъществяване на НИРД - 38.8%. Сектор „Предприятия“ финансира 35.4% от общите разходи за НИРД, а държавният бюджет - 25.3%.

В структурата на разходите за НИРД по области на науката през 2020 г., както и през предходната година, най-голям относителен дял имат разходите за НИРД в областта на техническите науки - 54.2%, или 554.5 млн. лв., следвани от медицинските и здравни науки с дял от 18.3%, или 187.0 млн. лв., и естествените науки - 16.0%, или 163.9 млн. лева.

През миналата година най-голям е делът на чуждестранните източници на средства за осъществяване на НИРД – 38,8%. Сектор „Предприятия“ финансира 35,4% от общите разходи за НИРД, а държавният бюджет – 25,3%.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Слабости на научната система в България

Основна причина за упадъка на науката в страната е липсата на политическа воля за прекъсване на тази тенденция и на траен многогодишен ангажимент за подкрепа на развитието на научните изследвания. Това се изразява не само в ниското ниво на публично и частно финансиране, но и в недостатъци в нормативната уредба и поддържане на нисък социален статус на учените. Традиционно вината се прехвърля върху научната общност и нежеланието ѝ за реформи. От друга страна, липсата на стратегическа визия, адекватни мерки на национално ниво и финансов ресурс е пречка за провеждане на реформи в научните организации и институции, които желаят да ги осъществят.

България остава в дъното на класацията по отношение на инвестициите на страните от ЕС в научноизследователска и развойна дейност (24 място от 28 държави-членки на ЕС) и значително под средната за ЕС стойност на интензивност на финансиране на тази дейност. Особено притеснително е понижаването на публичния дял на инвестициите в научноизследователска и развойна дейност (комбиниран държавен сектор и сектор на висшето образование), който е намалял от 0,35% през 2007 г. до 0,25-0,27% през последните четири години. По този показател България не само заема предпоследно място в ЕС, но изостава от съседни държави, които не са членки на ЕС, като Сърбия и Турция с дял на публичните инвестиции за НИРД от съответно около 0.60% и 0.50% през последните четири години. Ниското ниво на финансиране на научните изследвания е предпоставка за недостиг както в институционалното, така и в проектното финансиране. Това предопределя използването на институционалното финансиране предимно за заплати и основни текущи разходи и води до хроничен недостиг на средства за поддръжка, капиталови разходи и научни изследвания. От друга страна, недостигът на средства за проектно финансиране и тяхното нерегулярно осигуряване води до понижаване качеството на научните изследвания, на квалификацията на учените, а от там и на подготовката на студентите и докторантите.

Отсъствието на последователна и финансово осигурена национална политика на държавата за подкрепа на българското участие в рамковите програми, включително и чрез стимулиращо заплащане на участниците, е друга причина за ниската успеваемост на

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

българското участие. Стълбът „Spreading excellence and widening participation” на „Хоризонт 2020”, макар и насочен в такава посока, е с твърде скромно финансиране - само около 1% от средствата на програмата са предвидени за 15 държави. Ниският относителен размер на финансирането за българските участници в сравнение със средните стойности за ЕС - шест до десет пъти по-ниско, е следствие и от правилата за финансиране на проектите – до 2016 г. за еднакви дейности по проектите заплащането на българските учени е до десет пъти по-ниско от това на техни колеги в ЕС, което води и до устойчивото “изтичане на мозъци” от страната. Аналогична е ситуацията със стипендиите на докторантите - докато до 2007 г. те бяха два пъти по-високи от минималната работна заплата, от началото на 2017 г. те са по-ниски от нея. При тези условия доходите на значителна част от учените не са достатъчни за издръжка на живота. Затова все по-малко млади хора се насочват към докторантура и научни изследвания.

Слаби места в областта на НИРД, сред които следва да се подчертаят:

- Липса на цялостни дългосрочни и специфични национални секторни политики за НИРД;
- Ниски и неефективни инвестиции в НИРД;
- Недостиг на човешки ресурси и значително изтичане на мозъци;
- Нисък социален статус на заетите в НИРД;
- Неефективни стимули за частни инвестиции в НИРД.

Силни страни на системата за научни изследвания в България

Български учени са все още сред водещите в редица традиционно силни области, които според броя публикации през последните пет години, реферирани в Web of Science, са интердисциплинарна химия, електрическо и електронно инженерство, приложна физика, приложна математика, физикохимия, физика на елементарните частици и физика на полето, астрономия и астрофизика, интердисциплинарно материалознание, оптика, интердисциплинарна физика, биотехнологии и приложна микробиология, биохимия и молекулярна биология, науки за околната среда, зоология, ядрена физика, и др. Научни групи с международен авторитет работят в медицинските висши училища и

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален” по Компонент 2 – „Дигитални умения”, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

специализираните научни институти в областта на медицината. В институтите на Селскостопанска академия (ССА) и специализираните висши училища се развиват различните аграрни науки. Голяма част от тези научни области кореспондират с приоритетните направления по ИСИС

В различни висши училища и научни организации силни изследователски групи работят в различните области на обществените науки. Този потенциал трябва да се запази и послужи за основа на развитието на научните изследвания в страната, планирано в стратегията. Научно-изследователската система е изключително фрагментирана, особено в сравнение със системите в ЕС. В страната има около 120 публични изследователски организации, в това число 36 публични висши училища, 42 института на Българската академия на науките (които са отделни юридически лица), 25 института на Аграрната академия и 18 научноизследователски института, действащи като „правителствени лаборатории“ и предоставящи услуги на секторните министерства.

Тематичното и регионално разпределение на научноизследователската инфраструктура⁹:

- Е-инфраструктура за мултидисциплинарни изследвания има най-голям брой инфраструктури с европейско значение в сравнение с други области на научните изследвания. Това е зоната на изследвания с най-голям брой инфраструктури, които се финансират добре през последните пет години.
- Преобладаващата част от инфраструктурата за физически науки, материалознание и инженерни науки има национално значение. Тези области са с най-висок процент на остаряла инфраструктура и най-висок процент от инфраструктура, модернизирана през последните три години.
- Медицинските и агробиологичните науки имат най-голям брой инфраструктури с регионално значение и са в областите на научни изследвания, които предлагат най-висока степен на децентрализация. Научните изследвания в агро-биологичните

⁹ Diagnostic Review “Mapping of the Main Research Infrastructures and Equipment in Bulgaria”, Sofia, 25 March 2017

науки са с най-ниско финансиране през последните пет години. Най-висок дял на нови изследвания, оборудване и апаратура има областта на медицинските науки.

- Научната инфраструктура в обществените и хуманитарните науки е най-равномерно разпределена в страната, но в същото време тя има и най-нисък процент на привлечено финансиране на конкурсен принцип през последните пет години.

Силни места в областта на НИРД, сред които следва да се подчертаят:

- Наличие на национални организации за научни изследвания и изследователски университети с международен авторитет, със запазен академичен дух и дългогодишни традиции в научните изследвания, включително и на световно ниво;
- Наличие на добри научни школи и съществуващи научни традиции в редица научни области;
- Добро ниво на международно сътрудничество и поддържане на партньорства с водещи научни групи/центрове в ЕС и света;
- Наличие на инициативни учени, готови за създаване на нови научни партньорства;
- Приемлив процент млади учени на възраст до 34 години;
- Нарастване процента на частни средства в предприятията, които са декларирани за финансиране на НИРД ;
- Приета Национална пътна карта за научна инфраструктура.

Тенденции в развитието на човешките ресурси в сектор НИРД

- Постепенно нарастване на броя на учените до нива, близки до средните за ЕС;
- Поддържане на висока квалификация на учените посредством въвеждане на единни национални критерии за академични длъжности и научни степени, съобразени със специфичните изисквания за съответното професионално направление и група науки;
- Балансирано разпределение на учените по възраст, пол, научни области и региони;
- Запазване на съществуващата недискриминационна политика;
- Достатъчно добро заплащане на труда на учените и помощния научен персонал, обвързано с постигането на конкретни резултати;
- Разработване на система за повишаване на квалификацията посредством специализации в страната и в чужбина;

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Подобряване на условията на труд;
- Повишаване на мобилността на учените;
- Привличане на българската научна диаспора към съвместни научни изследвания;
- Осигуряване на достъчен по количество и квалифициран помощен научен персонал.

Целта е броят учени в България да достигне средното ниво за ЕС при спазване на критериите за висока квалификация. За това е необходимо да се създадат нови позиции за учени в рамките на съществуващи научни организации и висши училища или в нови изследователски групи, институти или центрове. Разширяването на съществуващите организации и възможностите за създаване на нови до голяма степен зависи от политиките за развитие на стратегически за страната изследвания и техния баланс.

Бъдещо предизвикателство е осигуряване и на баланс както между: (1) насочени фундаментални, чисти фундаментални и приложни изследвания, така и по отношение на (2) научните изследвания по отделните научни области и (3) по региони.

Осигуряването на баланс в научните изследвания е от решаващо значение за създаването на цялостна и ефективна научна система в страната. Дългогодишният световен опит показва, че **приложни научни изследвания** не могат да се развиват без съществуването на фундаментална наука. Нарастащите изисквания за интердисциплинарност на изследванията са предпоставка за развитие на всички основни научни области, в които България може да изгради необходимия научен капацитет. Не на последно място, регионалният баланс на науката ще допринесе за баланс в развитието на регионите в съответствие с националните интереси на страната и с визията на ЕС.

Чистите фундаментални изследвания ще бъдат с относително по-ниска тежест, но ще получават редовна подкрепа. За успеха на този вид изследвания е необходима научна свобода и те ще бъдат стимулирани въз основа на високо научно качество.

Приоритетни направления за развитие на приложните научни изследвания в България са:

- Съвременни енергийни източници и енергийно ефективни технологии
- Мехатроника и чисти технологии.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Здраве и качество на живот. Превенция, ранна диагностика и терапия, зелени, сини и екотехнологии, биотехнологии, екохрани.
- Опазване на околната среда. Екологичен мониторинг. Оползотворяване на суровини и биоресурси. Пречистващи и безотпадни технологии.
- Материалознание, нано и квантови технологии.
- Информационни и комуникационни технологии.

Цифрова трансформация в сектор научни изследвания и иновации

Подкрепата за развитието на Българския облак за отворена наука като част от Европейския облак за отворена наука, ще позволи и насърчи свободния достъп до научни резултати, както и съхранението, анализа и повторното използване на данни, генерирани при извършване на научни изследвания. България все повече се утвърждава като дестинация за развитие на НИРД интензивни иновационни технологии не само в софтуера, но и в хардуера. Пример за това е увеличаващото се присъствие в страната на производствени бази и НИРД центрове на мултинационални лидери в автомобилната промишленост и най-вече микроелектроника и ИТ продукти за нея. Секторът има висок интензитет на научноизследователската и развойната дейност. Наблюдава се трайна тенденция за създаването на силно иновативни стартиращи предприятия и развитие на МСП предимно в сфери като финансови технологии, интернет на нещата, анализ на данни и изкуствен интелект. Именно те се нуждаят от подкрепа чрез улеснен достъп до финансови инструменти и схеми, консултантски услуги, инфраструктура за тестване на иновативни продукти и услуги в реални условия и участие в европейските програми в областта на научните изследвания и иновациите.

Създаването на Цифрови иновационни центрове (хъбове), които ще се финансират частично по програма „Цифрова Европа“, но не изцяло, ще предостави възможности за достъп на предприятията до технологични експертни знания и експериментални съоръжения, за да се подпомогне цифровата трансформация на индустрията и държавното управление.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Академичната инфраструктура, която може да се използва за решаване на значими задачи в областта на ИИ, рязко ще се подобри в близките години поради финансирането на осем Центъра по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОП НОИР) 2014-2020 – три Центъра за върхови постижения и пет Центъра за компетентност, свързани с ИКТ, включително ИИ, роботика и мехатроника. В тях участват практически всички български научни организации и висши училища, в които се извършват научни изследвания по ИИ и се поддържат съответни учебни и докторски програми. Проектите ще приключат до 31 декември 2023 и ще изградят научна инфраструктура от ново поколение за цялата страна. Очаква се също така чувствително увеличаване на експертния капацитет и развитие на научни и научно приложни изследвания в съвременни теми на ИКТ и ИИ.

Развитие на изследователски капацитет за върхови научни постижения

ИИ като ключов инструмент за развитие навлиза и в България, често като вносен продукт с ограничена употреба и макар и по-бавно, става катализатор на цифрова трансформация. Предстоят и трансформации в сектора на научни изследвания и иновации.

За България е необходимо да се превъзмогне фрагментацията между малобройните звена, развиващи ИИ, и да се създадат условия за изграждане на човешки потенциал в националната свързана академична среда, като последното ще повлияе положително върху качеството на висшето образование и броя на обучаваните кадри.

Българската научноизследователска и иновационна система се нуждае от реформи в научните организации и висши училища в посока повишаване на приложимостта на научните изследвания за икономически цели и свързване на финансирането на научните изследвания с резултатите. Въпреки големия брой изследователи, работещи във висши учебни заведения (близо 30% от всички изследователи в страната), все още университетите допринасят много малко за научноизследователска и иновационна дейност, като изпълняват само 6% от общите научноизследователски и развойни дейности в България.

Готовността за сътрудничество с научно-технологични паркове в страната или в чужбина, както и с центрове за върхови постижения и центрове за компетентности е висока (между 40% и 50%).

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В рамките на седемте основни области, обхванати в Глобалния иновационен индекс (пет групи фактори, покриващи т.нар. иновационен вход, и 2 групи фактори, съответстващи на т.нар. иновационен изход), България е с най-нисък резултат именно в областта „Човешки капитал и изследователска дейност“ със сумарна оценка от 31, което носи на страната и една от най-ниските позиции (64-то място) в подреждането между включените в изследването 131 държави.

В докладът на ЕК за България през 2019 г. Докладът за 2019 г. извеждат необходимостта от увеличаване на дела на инвестициите в научноизследователска и развойна дейност (НИРД), за да се даде тласък на производителността, както и да се засилят връзките между предприятията и научноизследователските институти и трансфера на технологии и да се постигне по-добра интегрирана система за научни изследвания и иновации.

Приложение Г Инвестиционни насоки относно финансирането по линия на политиката на сближаване за периода 2021—2027 г. определя като нужди от инвестиции с висок приоритет инвестициите, свързани с подобряване на капацитета за научни изследвания и иновации и **увеличаване на внедряването на модерни технологии:**

- подобряване на резултатите в сферата на иновациите и насърчаване на растежа на производителността чрез идентифициране на области на интелигентна специализация въз основа на националните и регионалните нужди и потенциал;
- увеличаване на броя на иновативните предприятия (въвеждане и разработване на иновации) във високотехнологичните сектори и секторите с по-интензивно използване на знания в съответствие със стратегията за интелигентна специализация;
- повишаване на конкурентоспособността и ефикасността на системата за научни изследвания, като се постави акцент върху постиганите резултати и се създадат стимули за привличане на научни изследователи (напр. подобряване на условията на труд, международно сътрудничество и мобилност, сътрудничество с бизнеса);
- развиване на уменията в университетите и научноизследователските институции с цел увеличаване на търговската жизнеспособност и пазарното значение на

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

научноизследователските им проекти и на способността за участие в научноизследователски консорциуми;

- подпомагане на сътрудничеството между научните изследвания и предприятията, трансфера на технологии и търговската реализация на резултатите от научните изследвания;
- насърчаване на бизнес инвестициите в научни изследвания и иновации, нематериални активи и предприемачески университети.

ИД М74.1. Специализирани дейности в областта на дизайна

Интериорен дизайнер

Интериорният дизайн е сравнително скоро институционализиран като професия в България макар той сам по себе си да е съществувал винаги.

Вътрешното оформление на пространството е било дело първо на архитекти, а по-късно интериорният дизайн се обособява като отделна наука и професия.

В България интериорният дизайн допреди 15 години е слабо познат, за разлика от страни като Италия и Англия, където има дългогодишни традиции в това направление. Но браншът се развива много бързо и не отстъпва в качеството на услугата на старите чужди студиа.

Българските интериорни дизайнери придобиват своето образование както у нас, така и в реномирани университети в други страни, но развитието на технологиите налага непрекъснато усъвършенстване и допълнително обучение. Все по-актуални в професията са познаването на BIM технологиите, 3D принтирането, VR, AR и Real Time Visualization и др.

Начинът на функциониране на повечето интериорни студиа у нас налага интериорният дизайнер да бъде и управител, и проджект мениджър, и да комуникира своите проекти с инвеститорите и с рекламна цел. Това изисква много и различни дигитални умения – както общи, така и специфични за бранша.

Съществуват множество области на приложение на дизайна, в зависимост от които хората разпознават различни дизайнерски дисциплини - моден дизайн, графичен дизайн,

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

промишлен дизайн, интериорен дизайн, инженерен дизайн, софтуерен дизайн, уеб дизайн, дизайн на компютърни игри и т.н.

На този етап не можем да не отбележим, че в последните години естествената среда за развитие на дизайнерските търсения е дигиталната среда. Всяка компания, продукт, среда, съдържание, услуга – всичко, което има нужда от добър дизайн, рано или късно опира до графичен дизайн, UI и UX, видеообработка или 3D моделиране. Графичният дизайн се превърна в необходимо звено за всяко предприятие, независимо от областта му на икономическа дейност– от телекомуникационни компании до компании за обучения, ATL и BTL агенции, брандове, които се градят на конкретни личности и други. Дигиталният свят създава качествено ново съдържание, което разказва интересна съвременна история и предава емоции, които привличат нови потребители и спомагат една марка да бъде отличена от другите и така да победи в пазарната конкуренция.

Дигиталните технологии промениха света, а с това и професията дизайнер, която вече може да бъде упражнявана от всяка точка на планетата, по удобен за твореца самостоятелно одобрен график, без времеви ограничения и в точния момент на творческо вдъхновение. Дизайнер може да стане всеки, усвоил определени техники и технологии за създаване на нови продукти както в материалната, така и в нематериалната сфера на производство и услуги – от артиста, до журналиста, учителя и лекаря.

Общизвестна истина е, че за тези, които се занимават с дизайн, и не само с моден, а с интериорен дизайн например, популярността на **софтуерните продукти за дизайн** се определя не само от спектъра на възможностите, които пакетите предлагат, а също така и от лекотата на достъп до тях, сложността в употреба, а също така и цената.

SketchUp е най-изчерпателният безплатен софтуер за 3D дизайн, който се намира в мрежата, според запознати с тематиката. Този мощен инструмент, който е използваем във всеки аспект от домашния дизайн, е достатъчно завладяващ, като същевременно е и достатъчно гъвкав, за да се чувства човек така, сякаш работи с молив и хартия.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Floorplanner пък позволява проектирането и декорирането в 2D и 3D пространството, което може да се постигне изцяло онлайн, без необходимост от сваляне на какъвто и да е софтуер. Докато функцията му за вътрешно декориране е отлично реализирана, истинската сила на продукта се крие във функционалността му като етажнен плановик. След като планът е завършен, с просто превключване на изгледа е възможно декориране и на вътрешното пространство в 3D режим.

SmartDraw е друг мощен инструмент в света на интериорния и екстериорен дизайн. Може да се използва от всеки, тъй като е лесен за усвояване. С изобилието си от мебели, строителни материали и примери за етажнен план, софтуеъра позволява създаването на огромен брой възможни дизайни и оформления на пространството. Главният недостатък на продукта е, че е безплатен само за седем дена.

Planner 5D е най-добре изглеждащият инструмент за домашен дизайн. Подобно на безплатната версия на Sketch Up, този инструмент е завладяващ. С него може да се започне от нулата или пък при недостиг на време или повишена сложност на дизайна, с използването на шаблон, идеален за избиране на бърз етажнен план. Всички аспекти на дизайна могат да се променят по отношение на цвят и текстура, а също е предвидена възможност за отпечатване на проекта във фотореалистичен формат. Работи и на iOS.

HomeByMe е един от любимите инструменти за дизайн на голяма част от фриленсърите. Той, както и всички негови характеристики, е напълно безплатен през цялото време. Начинът, по който работи е, че определени фирми представят свои реални продукти в каталог, което позволява използването им в проекти за обзавеждане и декорация на дома.

Подобно на Planner 5D, може да се превключи от 2D на 3D изображение и след избор на „клавиша“ „резюме“ софтуерът ще изготви план на пода с избраните мебели и уреди на правилните места.

Подобно на HomeByMe, **Roomstyler 3D Home Planner** също е много интуитивен и лесен за използване. Независимо от това софтуеъра предлага видео уроци, с отговори на почти всички въпроси, които могат да възникнат у потребителя. Най-големият плюс на пакета е, че позволява създаването на персонализирана стая за броени минути. Същото приложение позволява обзавеждане на пространството с продукти на реално съществуващи марки,

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

което означава, че мебелировката и декорацията могат лесно да бъдат закупени още в началото на практическата реализация на проектирания дизайн.

Диванът е важна част от обзавеждането, така че, ако замаяната на стария или покупката на нов такъв са дейности, предвидени от проекта за дизайн на жилищното пространство, препоръчително е използването на **DFS Room Planner**. Програмата предлага широк избор на този вид мебел като едновременно с това позволява прекрояване на домашното пространство, идеална възможност в случай на ремонт, преустройство или преместване в нов дом. Предвидени са 2D или 3D визуализация, промяна на размерите, цвета на стените, вида подово покритие и смяна на декора.

Ако пък целта е подмяна на подовите настилки, визуализаторът на подови настилки на **Carpetright flooring visualiser** е програмният продукт, с чиято помощ може да се види как една стая ще изглежда с мокет, винил, дърво или ламинат. В програмата се качва снимка на подовото пространство и с *помощта* на нейните инструменти цвета на стените и вида на подовата настилка могат да се персонализират, а избраните мостри – да се поръчат.

За да предразположат допълнително клиентите си и да не изостанат с нивото на продажби големите мебелни търговски вериги като Икеа, VoConcept, Aiko и други са разработили собствени платформи за дизайнерско проектиране на отделни помещения с продукти от техния каталог и предлагат тази услуга на потенциалните си клиенти.

Когато е създаден нов дизайн и целта е продукта с новия дизайн да се комерсиализира и разпространява на пазара на Европейския съюз (ЕС), необходимо е новосъздаденият дизайн да се защити, за да се избегне риска други да се възползват от неговите предимствата.

Почти всяко промишлено или занаятчийско изделие може да отговаря на изискванията за закрила на дизайн (с изключение на компютърни програми)

Концепцията за интелектуалната собственост (ИС) е ясна и се прилага от дълго време. Навсякъде, където отидем, ние сме заобиколени от интелектуална собственост. **Мислите и идеите сами по себе си не попадат в обхвата на това понятие, но дизайнерите, в**

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

желанието си да създадат нещо ново, полезно и уникално, често пресъздават предишни чужди идеи и интелектуалната собственост дава както гаранция за защита на интересите на оригиналните автори на **реализираните идеи и творенията**, форма на отплата за тяхната изобретателност и иновативност, така и дава възможност на всички останали регламентирано да се ползват от техните постижения.

ИД М74.3. Преводаческа дейност

Професията преводач е една от тези професии, които са повлияни сериозно от промените в резултат на стремителното развитие на глобализацията. Разстоянията и националните граници се размиват, а многоезичието остава. Индустрията на превода стана част от системата за международни връзки, развитието на които, вследствие на глобализацията, се случва много бързо в последните години. Според някои асоциации на преводачите, световният пазар за превод расте с 15-25% на година. Може би това е прекалено оптимистична оценка, но във всеки случай този ръст едва ли е по-малко от 10%. Особено бързо расте пазарът за техническите преводи, където ежегодният прираст се оценява на 30%. При това обаче на международния пазар за превод се появиха и някои нови проблеми, свързани с включването на повече хора в сферата на преводаческите услуги. От всички видове дейности професията преводач се е вляла най-естествено в съвременната схема на международно общуване и обмяна на информация, чиято основа е глобалната интернет мрежа.

За преводачите интернет е, преди всичко, уникална възможност да излязат на световния пазар. Резултатът от труда на преводача е продукт, който се цифровизира лесно и още по-лесно се предава чрез средствата за информационна свързаност. Тоест можем да кажем, че за преводача и потенциалния клиент не съществува вече понятието „разстояния“ във физическия смисъл на тази дума.

В момента дейността на преводача не може да се представи без използването на информационни технологии. Още на етапа на търсене на работа преводачът се обръща към различни сайтове, имейл адреси на потенциални клиенти, изпраща автобиографията си и

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

т.н. Получаването на текста за последващ превод, комуникацията с клиента и всички по-нататъшни дейности на преводача също се посредничат чрез информационни технологии.

На всеки етап от тази сложна професионална дейност използването на информационни технологии има своите специфики. Първият етап в дейността на преводача е етапът на получаване на чуждоезичен текст и подготовка за неговия превод. Като основа за разделяне на етапи се предлага разработен модел за превод в областта на професионалната комуникация, който включва професионално ориентирани, аналитични, синтезиращи и коригиращи етапи. На етапа на професионално ориентиране въпросът как трябва да бъде представен преводният текст (компютърна версия на текста, разпечатването му, изпращане по електронна поща и др.) изглежда важен, дали трябва да се представят графики, диаграми и т.н. в текста на превода и др.

Преводачът трябва да има най-високо ниво на разбиране и да може да оцени входящото съобщение от гледна точка на езиковите, предметни и фонове познания. Значителна помощ оказва търсенето на необходимата информация в различни публикации, енциклопедии и т. н.

Използването на компютър, възможността за заявяване на необходимата информация чрез Интернет позволява значително да се разшири търсенето на информация и справочници в дейността на преводача. Проучванията показват, че преводача може да:

- Участва в професионални чат стаи с носители на езика;
- Използва електронни речници и онлайн системи за автоматизиран превод;
- Търси публикации на тема превод;
- Посещава форуми на преводачи, тоест използвайте възможностите на Интернет за професионална комуникация.

Получената информация може да бъде въведена в електронен речник, който се поддържа от преводача през цялата му професионална кариера.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Проучване, проведено в България през 2020 г. сред фирмите, предлагащи преводачески услуги, дава информация за вида на софтуера, който използват преводачите за подпомагане процеса на писмени преводи (преводачески софтуер, машинен превод, ресурси за документарни и терминологични справки). Трите най-използвани инструмента за подпомагане процеса на писмени преводи са MS Office, SDL Trados Studio и MemoQ. Четвърто място по употреба си разделят инструментът на SDL за управление на терминологични речници Multiterm и услугата на DeepL за търсене на думи в огромна база от преводна памет – Linguee. Шесто място се заема от онлайн речникът Eurodict, който е изцяло българска разработка.

От същото проучване се разбира, че за осигуряване на качеството най-често се използват вградената функционалност на преводаческия софтуер. Следващият най-използван инструмент е Xbench. На трето място се използва вътрешно разработен софтуер за осигуряване на качеството.

В преводаческата професия все повече се налага необходимостта от прилагане на съвременни нови технологии.

ИД М74.9. Други професионални дейности, неклаифицирани другаде

Подобряването на здравния статус на населението и създаването на предпоставки хората в трудоспособната възраст да останат активни и в добро здраве на пазара на труда за по-дълъг период има положителен ефект върху заетостта и икономическия растеж. Здравословните и безопасни условия на труд („ЗБУТ“) са такива условия на труд, които създават предпоставка за пълно физическо, психическо и социално благополучие на работещите лица. Осигуряването на тези условия не води до професионални заболявания и злополуки при работа и чрез тях се отстраняват вредностите в трудовата дейност. Тази дейност е регламентирана в Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ), съгласно които министърът на труда и социалната политика разработва, координира и провежда държавната политика в областта на осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, а Националният съвет по условия на труд обсъжда Националната програма

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

за безопасност и здраве при работа. Задълженията на работодателите за осигуряване на безопасни условия на труд са регламентирани в редица подзаконови актове, които са специфични за съответните икономически дейности и сектори и могат да бъдат намерени на сайта на отговорната държавна институция, която съгласно ЗЗБУТ контролира процеса за спазване условията на труд – Главна инспекция по труда¹⁰.

Задълженията на работодателя за осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд са в следните три направления:

- превенция на професионалните рискове, чрез оценка на възможните рискове и предприемане на мерки за тяхното ограничаване;
- предоставяне на информация и обучение;
- осигуряване на необходимата организация и средства.

За ефективно прилагане на мерки във всички тези направления се използват и дигитални устройства и подходящ софтуер за комуникация както за разработване на материали, свързани с оценка на риска на работното място и определяне на мерки за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, така и за създаване на необходимата организация за осъществяване на контрол по изпълнението на планираните мерки, провеждане на първоначални и редовни инструктажи по безопасност и здраве при работа.

Конкретните дейности, свързани с отговорностите на работодателите за спазване на законовите и подзаконови актове, се изпълняват от лица, заемащи длъжности съгл. НКПД-2011:

12126002 Директор/Мениджър човешки ресурси;

12126003 Ръководител, отдел човешки ресурси;

¹⁰ <https://www.gli.government.bg/bg/taxonomy/term/360>

12126007 Ръководител, здравословни и безопасни условия на труд;

22636005 Експерт, здравословни и безопасни условия на работа;

32573002 Инспектор, здраве и безопасност при работа.

Приетата през 2018 г. с Решение № 801 на Министерския съвет Национална програма за безопасност и здраве при работа 2018-2020 г. (НПБЗР 2018-2020 г.) е стратегически документ, в който са определени приоритетните направления и действия в областта на безопасните и здравословните условия на труд за периода до 2020 година. Тя консолидира усилията на правителството и тези на социалните партньори, като допринася за тяхната еднопосочност при изпълнение на ангажиментите на Република България, произтичащи от членството в Европейския съюз за повишаване на качеството и сигурността на труда и осигуряване на благосъстояние при работа, както и при определянето и изпълнението на политиката в областта на здравословните и безопасни условия на труд.

В рамките на приетата Национална програма за безопасност и здраве при работа за периода 2018-2020 г. са предвидени и изпълнени мерки, свързани с въвеждането на информационните и комуникационни технологии в работата на институциите и фирмите. Разработен е софтуер за определяне рисковия потенциал на обектите за контрол. Проведено е обучение на 340 служители с инспекторски правомощия за прилагане на разработката в дейността на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ (ИА ГИТ). Създадена е и платформа за дистанционно обучение, която е достъпна от вътрешната мрежа на Агенцията. Обучени са 30 служители на ИА ГИТ за лектори в системата, които от своя страна са провели пилотни дистанционни обучения на 300 служителя. По проект „Оптимизация и иновации в ИА ГИТ“ са разработен също и Методика за инспектиране чрез въпросници за самоконтрол и 103 бр. тематични въпросници, тествани в над 500 предприятия. Проведени са 14 бр. обучения на 256 инспектори на тема „Прилагане на софтуер за работа с въпросници за самоконтрол и методика за планиране на дейността“. По проект „Дигитална трансформация в обучението – дигитална компетентност и учене“ на Института по публична администрация са проведени 29 обучения на 186 служители на ИА ГИТ.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В областта на информационното осигуряване на политиката по безопасна и здравословна работа е актуализирана системата на ИА ГИТ за онлайн предоставяне, регистриране и отчитане на образците на договори по чл. 114а от КТ за наемане на работници за краткотрайна сезонна селскостопанска работа при обработка на насажденията и прибирането на реколтата от плодове, зеленчуци, розов цвят и лавандула. През 2020 г., чрез приетото законодателство, насочено към преодоляване на последиците от пандемията от COVID-19 е надграден Порталът за едnodневни трудови договори на ИА ГИТ и е създадена възможност за предоставяне по електронен път на всички образци на трудови договори за краткотрайна сезонна селскостопанска работа, утвърдени от министъра на труда и социалната политика. Програмният продукт е спомогнал за намаляване на административната тежест на земеделските стопани, като това е видно от увеличени брой на заявените образци на едnodневни трудови договори, което е повишение с 33% за периода 2018-2020 г.

Продължава активната работа по разработване и популяризиране на достъпни онлайн инструменти за оценка на риска, чието предназначение е подпомагане на дейността по управление на безопасността и здравето при работа в предприятията. С помощта на проект по ОПРЧР и с подкрепата на проект OIRA на Европейската агенция по безопасност и здраве при работа, на работодателите са предоставени чрез сайта на ИА ГИТ онлайн инструменти за оценка на риска в различни сектори на икономиката като през 2020 г. са актуализирани 41 инструменти за оценка на риска, разработени в България и достъпни на български език в платформата. Най-популярният и често използван инструмент е този за сектор строителство, следван от растениевъдство и животновъдство. През 2020 г. голяма популярност има и новосъздаденият инструмент за оценка на риска по отношение на Ковид-19 с общо 350 посещения.

Мястото на бъдещото развитие и внедряване на информационните и комуникационни технологии в сектор М. ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ и в частност на икономическа дейност 74.9. Други професионални дейности, некласифицирани другаде, може да бъде намерено (макар и в неявен вид) в стратегическия документ ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2020-2030 г.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Цифровата трансформация притежава огромен потенциал за растеж на икономиката. Надграждането на напреднали цифрови технологии и силното им присъствие в традиционните сектори в съчетание с осигуряването на здравословни условия на работа би могло да подобри значително производителността на труда. Възможностите, които предлагат технологии като 5G мрежи, Интернет на нещата, големи данни, роботизация и изкуствен интелект, блокчейн, 3D печат, и др. въглеродна и кръгова икономика. Концепцията за цифрова трансформация на българската индустрия (Индустрия 4.0), както и приетата Националната стратегия за малки и средни предприятия (МСП) в България за периода 2021 – 2027 г., предвиждат цели и мерки за подкрепа на индустрията и малките и средни предприятия, вкл. и за опазване на здравето и безопасната работа, за внедряване на продукти, технологии, бизнес модели и процеси от Индустрия 4.0. В Национална стратегия за малки и средни предприятия (МСП) в България за периода 2021 – 2027 г. една от 6-те приоритетни области е „Дигитални умения“. Основните мерките в тази област, свързани с дигитализацията, които се очаква да бъдат подкрепяни са:

- Насърчаване на дигитализацията;
- Подкрепа за дигитална трансформация;
- Подкрепа за придобиване на дигитални умения;
- Разработване на платформи и инструменти за електронно обучение и насърчаване на онлайн базирани обучения.

Приемането на съответните мерки въвеждат използването на дигитални технологии, софтуер, дигитални приложения и прилагане на подходящи процеси за киберсигурност и сигурност на данните, не само за повишаване на производителността на труда, но и за развитие и подкрепа на дигиталните умения на работещите, вкл. опазване на тяхното здраве и безопасност при работа.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Сектор N. АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ

ИД N79. Туристическа, агентска и операторска дейност, други дейности, свързани с пътувания и резервации

В Секторен анализ на сектор „Туризм“¹¹, разработен от екип на БСК, е посочено, че във връзка с динамичното развитие на туристическия сектор и агресивното навлизане на новите ИКТ ще се изискват умения на кандидатите за работа в туристически предприятия не само да се справят с различни инструменти на ИКТ, но и да изберат правилните инструменти на ИКТ. Туризмът и в частност маркетингът, реализацията, дистрибуцията и промотирането на туристическия продукт ще налагат изисквания за нови умения и компетенции за използване новите ИКТ в ежедневната работа на персонала, зает с тези дейности. Специалистите в туризма се нуждаят от умения за успешна навигация в нетната стойност, умения да се определят възможностите за кръстосано насърчаване и кръстосани продажби, умения за намиране на ефективни комбинации от канали за дистрибуция, умения за управление на продажбите в няколко канали за дистрибуция и реализиране на печалба от този процес.

Много от тези умения се развиват с професионален опит, но туристическите образователни институции трябва да предоставят достатъчно познания и практика по тези теми за посрещане на новопоявилите се изискванията за умения в туристически пазар на труда. ИКТ курсовете не могат да бъдат напълно независими, а в контекста на прилагането им като част от маркетинга, обслужването на клиентите, за управление на приходите в туризма и др. В допълнение към тези нови умения, традиционните умения за обслужване на клиенти, познаването на правните аспекти и межкултурното общуване са важна част от създаването на добавена стойност в туризма. За целта е необходимо активно да се работи за поддържане на устойчива взаимовръзка между туристическия бранш, образователните институции и браншовите организации, каквато е създадена чрез Информационната

11

file:///C:/Users/home/Downloads/language_bg_uploads_files_dlib_2_files_competencemap_dlib_1439456720_Turizam_2013.pdf

система за оценка на компетенциите на работната сила по браншове и региони (MyCompetence).

Туроператорска и турагентска дейност

Посредническа дейност в сферата на туризма, където се предоставят предимно услуги. Туристическите агенции са междинно звено в системата на туризма, което опосредства пряко или косвено връзката между търсенето и предлагането, като реализират собствен или чужд продукт.

Тенденции за развитие

Обявената в световен мащаб пандемия от COVID-19 промени плановете за отдых и наложи нов тип поведение при планиране на почивки. Елементът на риска, който се поема при пътуване, в голяма степен влияе при избора на място за почивка и тип туризъм. Една от предприетите мерки за осигуряване на свободно и безопасно придвижване в рамките на ЕС в условията на извънредна епидемична обстановка е въвеждането на „Европейски цифров сертификат за COVID-19“ за гражданите от ЕС и неговото прилагане от 1 юли 2021 г. От една страна, значителни промени ще има в търсенето: масовите дестинации ще се избягват, конферентният и конгресният туризъм ще са на дъното си, бизнес пътуванията може никога да не възстановят обема си, мега-проявите няма да са атрактивни за пътуващите, сватбените дестинации ще пустеят а това неминуемо намалява работата и оборота на ТА.

- Предпочитани ще са близки дестинации и почивки в страната.
- Намаляване броя на ТА/фалити, спиране дейност, намаление на работни места/
- Повишаване на цифровите умения на работниците в туристическите агенции;
- Стимулиране на инвестициите в туризма и конкретно на туристическите агенции за внедряване на нови резервационни системи както и подготовката на туристите за пътуване, включително със съществуващото ниво на риск от пандемии.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Увеличаване на ролята дигиталните канали и технологични новости за рекламата и маркетинга в ТА в съответствие с възможностите за повишаване търсенето и предлагането на СП/средства за подслон/.
- Увеличаване дела за почивка на къщи за гости и оттам по голямото търсене в работата на ТА, ако собствениците не ги предлагат самостоятелно.
- Постоянно повишаване на професионалната и езикова квалификация на работещите в ТА.

Необходимост от дигитализация

В областта на туризма необходимостта от прилагането на иновации и иновативни практики основно се свързва с промените в бизнес модела и взаимоотношенията между търсенето и предлагането на туристическия продукт, в **резултат от развитието на мобилните комуникации, Интернет, нарастващите и постоянно променящи се изисквания на туристите**. Туризмът играе важна роля в икономиката на всяка страна, а иновациите в продажбите на туристически продукти от ТА представляват ключов фактор за успешни продажби.

Опитът показва, че иновациите в диверсификацията и обновяването на туристическите продукти и процесите на организация, търговия и популяризиране на туристическите услуги имат много важно въздействие върху ефективността и устойчивостта на дейността на туристическите агенции.

При постигането на конкурентоспособност и устойчивост на бизнеса на туристическите агенции в съвременната бизнес среда, туроператорите се сблъскват с нови явления, като разширяване обхвата на нискотарифните авиокомпани, развитие на онлайн туристическите агенции (ОТА), както и увеличаване на директната продажба.

Адаптирането към промените, свързани с директните продажби и създаването на индивидуални пътувания от самия турист, променяйки ценовата политика, маркетингова стратегия, дават възможност на потребителя да закупи богат набор от туристически продукти и услуги чрез интернет, като най-разпространени сред тях са хотелско настаняване и самолетни билети.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В днешно време пътническите агенции са изправени пред нови предизвикателства, свързани с глобализацията, дигитализацията и разбиранията на хората. Модерните процеси променят пазара на туристически пакети и за туристическите агенции става все по-трудно да отговорят на все по-взискателните клиенти и условия, в които са поставени.

ИД N82. Административни офис дейности и друго спомагателно обслужване на стопанската дейност

Дигиталните умения на служителите в държавната администрация са важни, защото тяхното владение е предпоставка за дигиталната трансформация, електронното управление, автоматизацията на труда в администрацията и прозрачността на нейните резултати и решения.

За да може да служи по най-добрия начин на гражданите, публичната администрация трябва да е подготвена да посрещне предизвикателствата на бързо развиващата се дигитална среда. Дигитализацията, въвеждането на електронно управление и създаването на модерни онлайн публични услуги, налагат нови предизвикателства и отговорности в работата на държавните служители и изискват усъвършенстване на техните дигитални умения.

Новите технологии заемат все по-голямо място в ежедневието и променят неусетно изискванията към работните места. Ежедневно, иновации от света на изкуствения интелект, облачните технологии, блоковите вериги и анализите в големи данни, демонстрират възможността да се повиши ефективността, качеството, сигурността и бързината при изпълнение на задачите.

Една от приоритетните области на НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА „ЦИФРОВА БЪЛГАРИЯ 2025“ е *„Осигуряване на ефективни и висококачествени публични електронни услуги за бизнеса, гражданите и държавното управление“*.

В рамките на цифровия единен пазар гражданите и предприятията имат необходимите умения и могат да се възползват от взаимосвързани и многоезични електронни услуги, електронно управление, електронно правосъдие, електронно здравеопазване, електронна енергетика или електронен транспорт.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В документа „Стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2014 – 2020 г.“ е дадена следната дефиниция на **електронно управление**: Електронното управление (е-Управление) е управление в електронна среда на нормативните взаимоотношения, административните процеси и обслужване и взаимодействието с потребителите с използване на информационни, статистически и математически модели и методи на обработка на данни, информация и знания, които осигуряват много по-високо ниво на ефективност на управлението. е-Управлението е средство за всеобхватно повишаване на ефективността на процесите в администрацията, както и за облекчаване на процесите при взаимодействията между администрация, служители, граждани, бизнес, чрез използването на е-Услуги.

Ефективното електронно управление може да осигури голямо разнообразие от ползи, включително по-голяма ефективност и икономии за администрациите и бизнеса, по-голяма прозрачност и по-голямо участие на гражданите в политическия живот.

ИКТ вече се използват широко от администрациите и бизнеса, но електронното правителство включва много повече от отделни инструменти. То включва също преосмисляне на организации и процеси и промяна на поведението, така че обществените услуги да се предоставят по-ефективно на хората. Добре изпълнено, електронното управление дава възможност на гражданите, предприятията и организацията да осъществяват бизнеса си с правителството по-лесно, по-бързо и с по-ниски разходи.

Обществените услуги възприеха новите технологии в различна степен, но може да се направи повече за модернизиране на публичната администрация, за постигане на трансгранична оперативна съвместимост и за улесняване на доброто взаимодействие с гражданите. Осигуряването на ефективни публични електронни услуги следва да се ръководи от следните принципи:

- ориентираност към потребителите (колко бързо и лесно е да се използва обществената информация и услуги онлайн);
- прозрачност (на дейността на държавните органи, на процедурите за предоставяне на услуги и на нивото на контрола, който потребителите имат върху техните лични данни);

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- трансгранична мобилност (степеня, до която хората могат да използват обществени услуги извън своята страна);
- ключови фактори (наличието на eID, eDocuments и автентични източници и т.н.).

Една от целите в тази приоритетна област (цел 10) е **„Ускорено развитие на електронното управление“**. В документа се посочва, че важна стъпка в ускореното развитие на електронното управление е актуализиране на Стратегията за развитие на електронното управление на Република България за периода 2019-2023 г. и Пътната карта за нейното изпълнение като се отчете постигнатото до момента и се приложат новите европейски тенденции. Основни мерки за ускорено развитие на електронното управление са:

- Осигуряване на цифрови решения, информационни системи и споделени ресурси на електронното управление;
- Оптимизация на работните процеси в администрацията и промяна на модела на данни за предоставяне на електронни услуги по подразбиране (Digital by default);
- Улесняване на взаимодействието и изграждане на доверие между потребителя и администрациите, публичните институции, лица, осъществяващи публични функции и организации, предоставящи обществени услуги;
- Трансгранично електронно административно обслужване.

В резултат на стартираните от Европейската комисия инициативи, свързани с приложението на иновативни технологии на всички нива, вкл. публичната администрация, като изкуствен интелект и технологии с блокчейн за подобряване на предоставянето на публични услуги, чрез възможностите за обработка на 36 огромни масиви от данни, оптимизиране на услугите за търсене, гласови асистенти, лицево разпознаване и др. се предвижда изпълнението на следните мерки:

- Широко използване на chatbots, които могат да отговорят на често задавани въпроси, като например запитвания относно функциите на цифровите услуги;
- Разработване на пилотни електронни услуги от трето поколение, които използват машинно обучение, за да прогнозират вероятното поведение за по-интелигентни интервенции с гражданите и бизнеса;

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Включване в инициативата за базирана на блокчейн технологията Европейска самостоятелна идентичност;
- Анализ на възможностите за приложение на блокчейн при публични услуги от висок обществен интерес като данъчни, осигурителни и др.

Мерките допринасят за трансформиране на администрацията и публичните институции в цифрови и за сигурно и надеждно предоставяне на електронни административни услуги. По този начин ще се повиши икономическата ефективност и качеството на услугите. Мерките отговорят на основните ангажименти от Талинската декларация за е-управление, насочени към осъществяване на изцяло цифрово взаимодействие на гражданите и бизнеса с публичната администрация.¹²

Сектор S. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ

ИД S94. Дейности на организации с нестопанска цел

Развитието на пазара на труда, оптимизирането и автоматизирането на процесите и навлизането на изкуствен интелект налагат реструктуриране на организациите и преквалифициране на служителите, на които са им необходими умения в цифрова среда, за да могат да се подготвят за социално-икономическите промени.

Използването на дигитални инструменти има потенциал да постигне по-широко и по-ангажирано участие от страна на гражданите и да допринесе за развитието на публичния сектор и НПО. Днес, почти всеки гражданин държи в ръката си и телефон, който го свързва

¹² СРЕДНОСРОЧНИ И ДЪЛГОСРОЧНИ ПРОГНОЗИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ТРУДА В БЪЛГАРИЯ

Заетост и дисбаланси на пазара на труда, фактори на предлагането на труд (2008–2034)

Автори на доклада: Ралица Симеонова-Ганева, Андрей Василев, Калоян Ганев, Любомир Димитров

с интернет и с целия свят. Благодарение на това инструментите за участие могат да бъдат значително по-добри, по-близки до хората и така да стане възможно те да бъдат по-добре информирани, по-активни и в по-голяма степен влияещи върху обществените процеси.

На 3.12.2020 г. Европейската комисия представи своя **План за действие за европейската демокрация**, чиято цел е оправомощаване на гражданите и изграждане на по-устойчиви демокрации в целия ЕС.

Планът за действие за европейската демокрация е създаден в отговор на сериозните предизвикателства в ерата на дигиталната революция пред демокрациите в ЕС - намеса в избори, разпространяване на манипулативна информация и заплахи срещу журналисти. С него се цели овластяване на гражданите и изграждане на по-устойчиви демокрации в ЕС чрез:

- насърчаване на свободни и честни избори
- укрепване на свободата на медиите
- борба с дезинформацията

Планът е разработен след проведена обществена консултация между 15 юли и 18 септември 2020 г. Мерки по него ще бъдат прилагани през целия мандат на настоящата Комисия. През 2023 г. — година преди следващите избори за Европейски парламент — Комисията ще направи преглед на изпълнението на плана за действие.

В контекста на този проект, необходимите дигитални умения за избраните професии не се различават от тези за Сектор N. АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

3. Определяне на ключови професии/длъжности за икономическите дейности в обхвата на проекта на БТПП

Ключовите длъжности/професии са тези, които са от критично значение за реализирането на стратегическите цели и приоритети и влияят пряко на резултатите на предприятието и/или икономическия сектор/икономическата дейност.

Първоначалният списък на ключовите длъжности/професии бе съставен по предложение на браншовите организации към БТПП, обединяващи и представляващи предприятия от селектираните икономически дейности по КИД 2008 г., както и по предложение на фирми, членове на Палатата, опериращи в тези сектори. Направените предложения бяха обобщени.

Екипът, който се занимаваше с определянето на ключовите длъжности/професии включваше представители на бенефициента, на партньорите, на браншовите организации, на бизнеса в съответните икономически дейности и експерти в бранша.

За успешното селектиране на ключовите длъжности/професии бяха определени обективни критерии, на които те трябваше да отговарят. Избраните критерии и най-вече избраното тегло на всеки от тях спомогнаха да се открият длъжностите/професиите, значими за развитието и успеха в избраната икономическа дейност/поддейност.

При определянето на окончателният списък на ключовите професии/длъжности определящо бе въздействието на длъжността/професията по отношение на развитието на дигиталните умения и осъществяването на дигиталната трансформация на предприятието.

При избора на всяка ключова длъжност/професия по метода на фокус-груповата дискусия се оценяваше приноса ѝ за постигането на стратегическите цели на предприятието, а и на сектора, свързани с дигиталната трансформация. Оценката се основаваше на работата, която отговаряше на изисквания стандарт за добро изпълнение.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Екипът по подготовката на окончателния списък на ключовите професии-длъжности в съответните икономически дейности финализира избора и идентифицирането им.

В резултат от процеса на селектиране, бяха идентифицирани следните 65 ключови длъжности/професии, за които ще се разработят професионални профили на дигиталните умения.

Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия/длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
С. ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕННОСТ		
"Производство на хлебни и тестени изделия" - 10.7	31193022	Техник, технолог на хляб и хлебни изделия
	81602034	Машинен оператор хлебни изделия
	81602030	Машинен оператор производство на тестени изделия
"Производство на облекло без кожухарство" - 14.1	2163 6001	Дизайнер, моден
	31193024	Технолог, облекло
	75313009	Моделиер-конструктор, облекла
	81532001	Машинен оператор кроене
	81532004	Машинен оператор шиене
"Производство, неквалифицирано другаде /Разнообразни производства,	21496015	Инженер /конструктор/ по специално въоръжение и техника

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

неквалифицирани другаде/ - 32.9		
Ф. СТРОИТЕЛСТВО		
"Специализирани строителни дейности" - 43	13236003	Главен инженер, строителство
	13236005	Инженер, строителен надзор
	13237009	Ръководител, отдел в проектирането
	71112002	Строител, сгради със сглобяеми елементи
	71122003	Монтажник, панели/формовани блокове
Ј. СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ. ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ		
"Информационни услуги" - 63	13306007	Ръководител, компютърни системи: разработка на системи
	25226009	Специалист, компютърни мрежи и системи
	25296006	Специалист обработка на данни
	21536013	Експерт, телекомуникации и мрежи за данни
	25126004	Разработчик, софтуер
	25136002	Програмист, уеб сайтове

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	35143001	Администратор уебсайт
	25116001	Системен анализатор информационни технологии
L. ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ		
"Операции с недвижими имоти" - 68	33343001	Агент, недвижими имоти
	33343002	Брокер, недвижими имоти
	33343003	Агент, управление на собственост
	33343004	Търговец, недвижими имоти
M. ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ		
"Юридически и счетоводни дейности" - 69	26117011	Адвокат
	34112007	Зав. Нотариална служба
	26197007	Правен съветник
	26117021	Юрисконсулт
	34112008	Адвокатски сътрудник
	24116002	Главен счетоводител
	24116004	Счетоводител
	24116007	Одитор
	24116011	Ревизор
	43112003	Касиер счетоводство
"Архитектурни и инженерни дейности, технически изпитания и анализи" - 71	21617001	Главен архитект
	21617002	Архитект

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	21617003	Архитект, интериор
	21426022	Инженер, проектант
"Научноизследователска и развойна дейност" - 72	12233012	Завеждащ научна лаборатория
	75492005	Лаборант
	12237008	Ръководител научен програмен колектив
	24227079	Научен секретар
"Други професионални дейности /Специализирани дейности в областта на дизайна/ - 74.1	34323005	Интериорен дизайнер
	21636005	Промислен дизайнер
	21636004	Дизайнер бижута
"Преводаческа дейност" - 74.3	26436006	Преводач;
	26436007	Преводач-редактор;
	33393020	Организатор, работа с клиенти
"Други професионални дейности, неклаифицирани другаде" - 74.9	12126007	Ръководител, здравословни и безопасни условия на труд
N. АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ		
"Туристическа, агентска и операторска дейност, други дейности, свързани с пътувания и резервации - 79	42213003	Организатор пътувания
	42212007	Служител пътническа агенция/бюро
	14393004	Управител на туристическа агенция
	51136005	Екскурзовод

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	51133001	Аниматор
"Административни офис дейности и друго спомагателно обслужване на стопанската дейност" - 82	12196010	Ръководител/началник административен отдел
	12197024	Началник, административна служба
	12196022	Директор дирекция
	41202001	Секретар
	41202006	Технически секретар
S. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ		
"Дейности на организации с нестопанска цел" - 94	12195005	Ръководител направление
	11127026	Главен секретар, администрация
	11149027	Секретар, организации с нестопанска цел/съсловни организации
	33433007	Организатор
	12126003	Ръководител, отдел човешки ресурси

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

4. Анализ на резултатите от проучването

Тази част от анализа е направена на базата на проведено проучване на потребностите от дигитални умения при селектираните 65 ключови професии/длъжности от съответните икономически дейности/поддейности по КИД 2008.

За нуждите на проучването бяха изготвени 15 анкетни карти за избраните 15 икономически сектори/дейности, които покриват 65 професии. Анкетното проучване е проведено на терен – лице в лице – от анкетъори на регионалните структури на БТПП и браншовите организации.

В проучването са обхванати 520 заети лица от 218 предприятия.

Сектор С. ПРЕРАБОРВАЩА ПРОМИШЛЕННОСТ

ИД С10.7. Производство на хлебни и тестени изделия

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

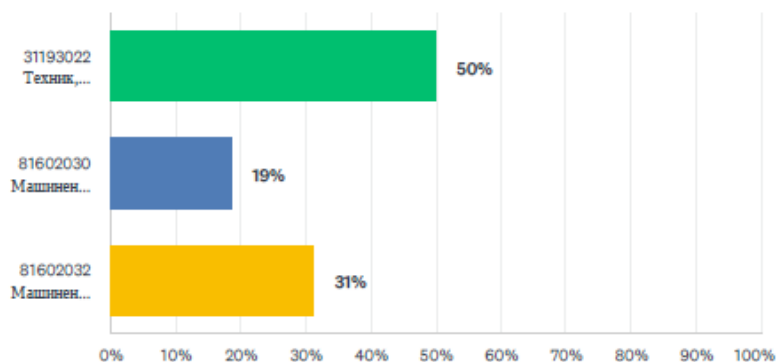
Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
"Производство на хлебни и тестени изделия" - 10.7	31193022	Техник, технолог на хляб и хлебни изделия
	1602034	Машинен оператор хлебни изделия
	81602030	Машинен оператор производство на тестени изделия

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В анкетата „Производство на хлебни и тестени изделия“ се включиха 44% ръководители и 56% служители, заети в тази специфична икономическа сфера, представляващи следните три професии:

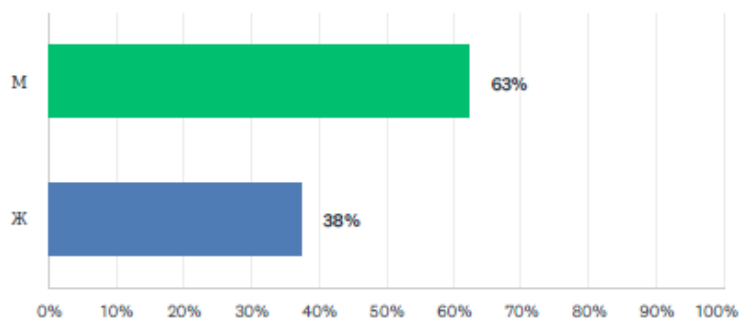
Професия по НКПД 2011

ANSWER CHOICES		RESPONSES
31193022	Техник, технолог на хляб и хлебни изделия	50%
81602030	Машинен оператор, производство на тестени изделия	19%
81602032	Машинен оператор, производство на хляб	31%

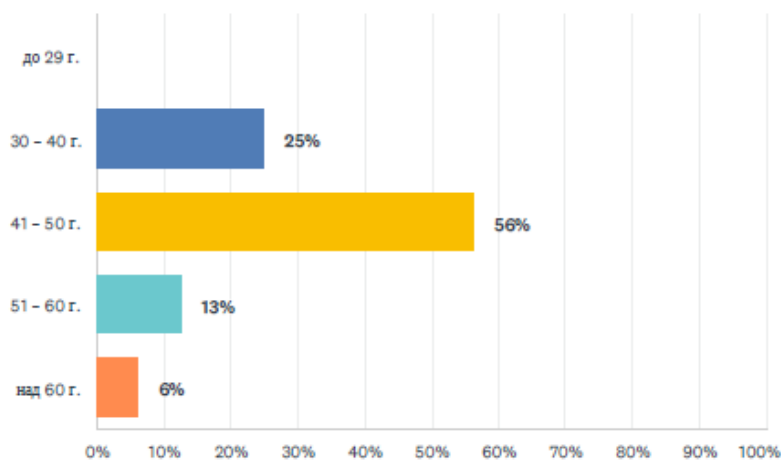
38% от респондентите са жени, 56% са на възраст между 41 и 50 години и 50% са висшисти.

A2. Вашият пол

ANSWER CHOICES	RESPONSES
М	63%
Ж	38%

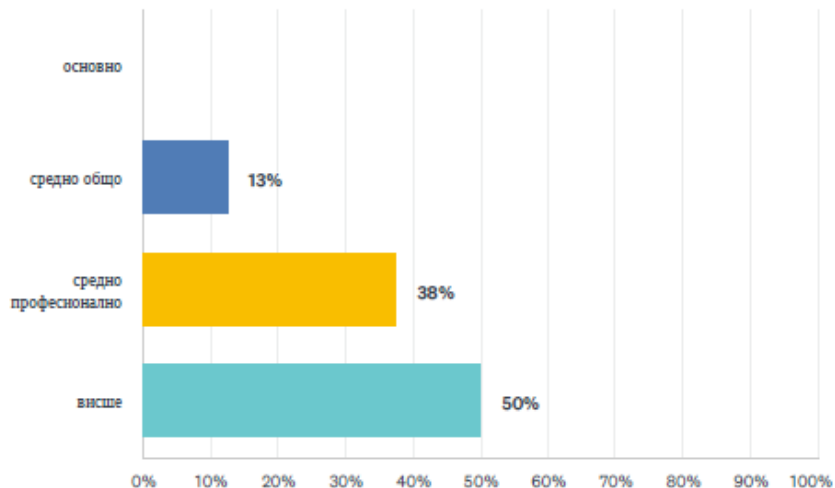
A3. Възраст

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

A4. Образование

Запитани за основните си задължения на работното място, анкетираните технолози свеждат дейността си до:

- Събиране на информация и осигуряване на техническа помощ, свързана с: ефективно, безопасно и икономически рентабилно използване на работна ръка, материали и оборудване; методи на работа, последователност на операции и контрол на тяхното изпълнение; ефективно оборудване на съоръжения или предприятия 100%;
- Подпомогне определянето на потенциални опасности и въвеждане на процедури и планове за безопасност 63%.

Машинните оператори по производство на хляб и други тестени изделия причисляват към основните си професионални занимания:

Обслужват и наблюдават машини и пещи за смесване, печене или изготвяне по друг начин на хляб и други хлебни и сладкарски изделия;	75%
Спазват нормативната уредба за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда;	75%
Попълват стандартизирани разходно-нормативни документи за отчитане на производството, приходно-разходни документи, отчети за извършена работа, заявки и др.;	63%
Класифицират основните хранителни суровини, материали и добавки, знае технологичното им предназначение, може да определя качеството им, борави с контролно-измервателни уреди и средства;	75%
Може да работят с технологичното обзавеждане, знае правилата за съхранение на суровини, полуфабрикати, опаковки и готова продукция;	75%
Анализират и оценяват качеството на суровини и материали и тяхната употреба;	63%
Подбират, дозират и подготвят суровини, материали и полуфабрикати, спазвайки технологичните инструкции и правила;	63%
Изработват различни видове изделия, спазвайки технологичната документация за всяко от тях;	63%
Декорират и оформят изделия;	25%
Етикират, опаковат, съхраняват и експедират готовата продукция съобразно установения ред и правила;	25%
Обслужват машини и съоръжения за подготовката и дозирането на суровини, замесване, делене, окръгляване, формиране, ферментация, термична обработка и опаковане, като спазва правилата и инструкциите за безопасна работа с тях.	25%
Други (моля посочете)	0%

От задачите от областта на приложение на цифровите технологии, свързани с **информация и данни** технолозите и операторите посочват, че в почти еднаква степен се занимават с търсене и филтриране, както и с анализиране, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание (съответно 56 и 50%). Малко по-малък е процент на тези от тях, които практикуват ежедневно организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда – 44%. Запитани какви са очакванията им за приложимостта на изброените задачи в обозримо бъдеще, респондентите предполагат, че тя съществено ще се повиши.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д1.1 Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.	56%	44%	75%	25%
Д1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание.	50%	50%	75%	25%
Д1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.	44%	56%	81%	19%

Единствената дейност от дигиталните задачи по **комуникация и сътрудничество**, която намира по-голямо приложение в момента в професионалното ежедневие на специалистите по хлебни изделия, е взаимодействието с помощта на цифровите технологии, другите задачи се предполага да бъдат усвоявани и прилагани в един макар и скорошен, но следващ момент.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	50%	50%	94%	6%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	38%	63%	69%	31%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в общественния живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	13%	88%	56%	44%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	31%	69%	69%	31%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	31%	69%	69%	31%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	19%	81%	56%	44%

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Не може да се твърди, че технолозите и операторите професионално активно участват в **създаването на дигитално съдържание**. Едновременно с това 31% докладват, че са имали досег със създаване и редактиране на дигитално съдържание, както и интегриране на данни в по-ново оригинално съдържание. Очакванията към по-масова приложимост на цифровите технологии в бранша, по мнението на анкетиранияте, не са особено оптимистични.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	31%	69%	63%	38%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	31%	69%	69%	31%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	19%	81%	56%	44%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	13%	88%	56%	44%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

От гледна точка на дигиталната **безопасност** повечето респонденти проявяват загриженост предимно по въпросите на предпазване на устройствата и съдържанието, включително личните данни, от заплахите за тяхната сигурност и интегритет. 63% се ползват от защита на устройствата и надеждността и поверителността на данните, 69% са защитили личните си данни, а 56% полагат усилия, за да избягват рисковете за физическото си и психическо здраве, които непрекъснатото използване на дигиталните технологии крие. Защитници на околната среда са само 38% от участниците в проучването.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	63%	38%	81%	19%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	69%	31%	88%	13%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	56%	44%	88%	13%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	38%	63%	81%	19%

Най-много „хлебари“ виждат понастоящем като най-важен **проблем за решаване** поддръжката на техниката в добро оперативно състояние (63%).

Други 38% са загрижени за повишаване на дигиталната си компетентност. 31% са заети с оценка на потребностите и идентифициране, оценяване и избиране на подходящи дигитални инструменти и технологични решения за по ефективно изпълнение на професионалните си задачи, а 25% използват дигиталните технологии креативно.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Анкетираните предвиждат, че по-мощното прилагане на дигиталните технологии в тяхната производствена сфера неизбежно ще доведе до по-високи изисквания към нивото на дигитална култура на работниците в следващите 5 години.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	63%	38%	75%	25%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	31%	69%	88%	13%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	25%	75%	81%	19%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	38%	63%	88%	13%

Списъкът на специфичните дигитални знания и умения, които по мнението на запитаните един технолог/оператор в хлебната промишленост трябва да има, е дълъг и разнообразен:

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Използване на услуги за съхранение на информация в облак (Cloudservices): GoogleDrive, Onedrive, Dropbox, iCloud и др.	38%	63%	81%	19%
Използване на различни технологии за обмен на информация между устройства: USB, Bluetooth, WiFi, FTP и др.	88%	13%	94%	6%
Използване на по-широк спектър от цифрови технологии за споделяне/обмяна на информация, за аудио – и видео комуникация – Skype (Voiceover Internet Protocol технология), WhatsApp, Viber, Messenger, GoogleMeet, Zoom, Microsoft Teams и др.	100%	0%	100%	0%
Общуване/обмен на информация с помощта на избрани социални сайтове, блогове, форуми (Facebook, Twitter, LinkedIn, и др.)	94%	6%	100%	0%
Ползване на софтуерна системи за управление на производствени процеси / IFS FOOD, ERP, ISO, HACCP, BRCGS/	56%	44%	100%	0%
Владеене на различни видове системи за дозиране на суровини, замесване, формиране, ферментация, термична обработка и опаковане	88%	13%	100%	0%
Ползване на софтуерни програми за отчитане и анализ на производствения процес	81%	19%	100%	0%
Умение да разчита и работи с техническа документация	88%	13%	100%	0%
Познания за принципа на работа и приложението на електронните елементи и устройства	81%	19%	100%	0%
Владеене етапите за работа с технологичното обзавеждане на производствения процес	94%	6%	100%	0%
Обслужва електронни системи и съоръжения в производствения процес	81%	19%	94%	6%
Друго (моля, попълнете)	6%	94%	19%	81%

ИД С14.1. Производство на облекло без кожухарство

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

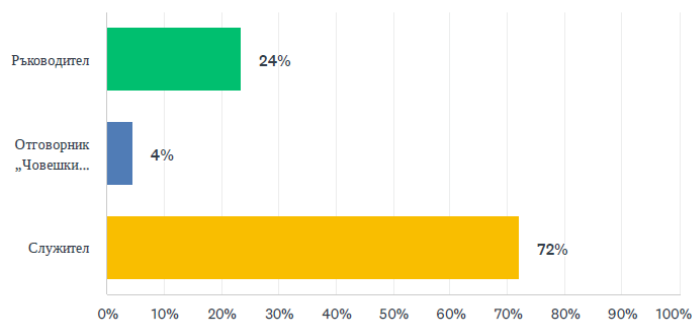
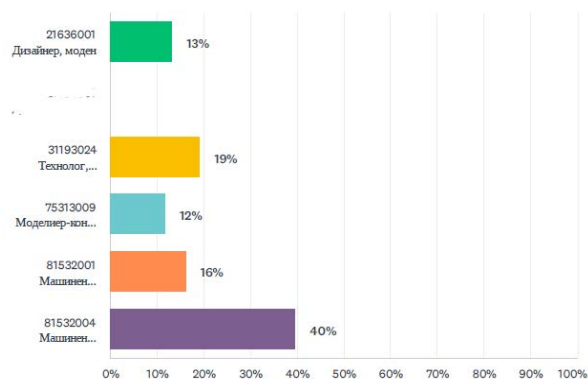
Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
"Производство на облекло без кожухарство" - 14.1	21636001	Дизайнер, моден
	31193024	Технолог, облекло
	75313009	Моделиер-конструктор, облекла
	81532001	Машинен оператор кроене
	81532004	Машинен оператор шиене

В анкетата за производство на облекло без кожухарство се включиха 81% жени и 19% мъже, представители на следните професии: дизайнер, моден (13%), технолог, облекло (19%), моделиер-конструктор, облекла (12%), машинен оператор кроене (16%) и машинен оператор шиене (40%). 72% от участвалите заемат длъжността „служител“, 24% - „ръководител“, а 4% „отговорник човешки ресурси“, като висшистите представляват 38% от извадката, а анкетираните със средно професионално и средно общо образование са съответно 41% и 13% от общия брой участници.

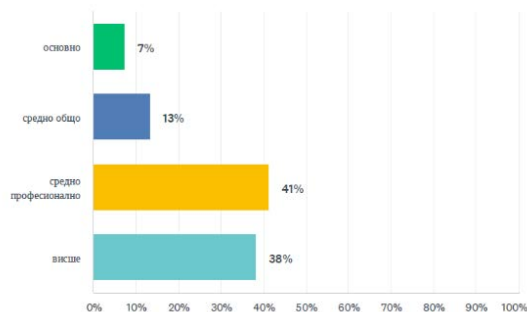
----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q1 Професия по НКПД 2011:

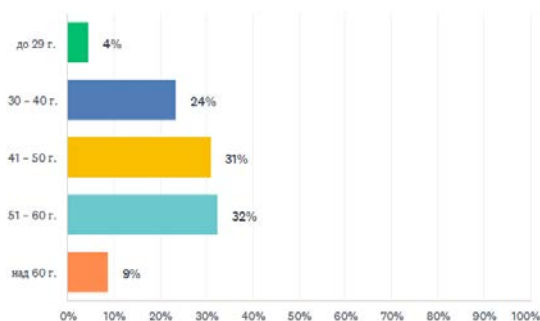

Q9 A4. Образование

Представителите на професията, занимаваща се с производството на облекло, участвали в интервютата, са разпределени във всички възрастови групи, като най-масово са представени 51-60 и 41-50 годишните, а най-слабо, тези до 29 годишна възраст:

Q8 A3. Възраст

Запитани какви основни дейности изпълняват на работното си място, дизайнери на облекло и промишлени продукти и дизайнери, модни отговарят, че:

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- определят целите и изискванията на дизайна чрез кратка консултация с клиенти и заинтересовани страни; **90%**
- формулират дизайнерски концепции за облекло, текстилни изделия, промишлени, търговски и потребителски продукти и бижутерия; **90%**
- хармонизират естетическите аспекти съобразно техническите, функционалните, екологичните и производствените изисквания; **40%**
- предават дизайнерски концепции и друга информация като изготвят планове, карти, схеми, образци и модели; **70%**
- представят дизайнерски решения на клиенти, управителни органи и на персонал, зает с производство и продажби; **70%**
- избират, специфицират и препоръчват функционални и естетични материали, производствени методи и довършителни производствени операции; **60%**
- подробно описват и документират избрания промишлен дизайн; **60%**
- подготвят и пускат в експлоатация прототипи и мостри; **60%**
- контролират подготовката на мостри, програми, средства и производствени процеси; **60%**

На същия въпрос приложните специалисти във физическите и техническите науки и технолозите, облекло дават следните отговори:

- събират информация и осигуряват техническа помощ, свързана с: ефективно, безопасно и икономически рентабилно използване на работна ръка, материалите и оборудването; **92%**

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- прилагат методи на работа, свързана с последователност на операции и контрол на тяхното изпълнение, както осигуряват ефективно оборудване на съоръженията в предприятието или фирмата; **100%**
- подпомагат определяне на потенциални опасности и въвеждат процедури и планове за безопасност; **83%**
- модифицират и тестват оборудване и съоръжения за превенция, контрол и опазване на околна среда; **92%**
- подпомагат инженери при разработване на технологии за изработването на промишлените изделия, както и подпомагат опазването на околна среда; **83%**
- подпомагат инженери при проектиране, тестване и актуализиране на технологиите при внедряването на нови промишлени изделия; **67%**
- **17% от респондентите отговарят, че извършват и други дейности като: цялостно следене на процеса и качеството и оптимизация на работния процес и следена за изпълнението на трудовите норми;**

Машинните оператори в шивашкото производство, машинните оператори кроене и машинните оператори шиене отговарят, че извършват следните дейности:

- обслужват или работят на шевни машини и автоматични линии за извършване на шивашки операции по разкрояване, изработване на облекла като съединяване, усилване, съшиване, както и украсяване на облеклата или части от тях; **58%**
- зашиват копчета, кукички, ципове, закопчаващи устройства или други аксесоари към тъкани като използват различни приспособления; **61%**
- обслужват полуавтоматични шевни машини за бродиране върху тъкани, акто и автоматични линии при кроенето; **39%**

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- работят с машини с една и с две игли за автоматично съединяване, усилване или украсяване на текстилните изделия; **47%**
- работят с шевни машини и автомати за кроене и производство на различни видове облекла; **66%**
- работят с шевни машини за производство на чанти, ръкавици или подобни изделия; **32%**
- наблюдават работата на машините и автоматичните линии за откриване на проблеми като дефектни шевове, скъсани конци или механични повреди; **26%**
- извършват настройка и поддръжка на машините и автоматите както и монтират на приспособления към тях и други; **21%**
- **3% от респондентите отговарят, че извършват и други дейности като например, че работят със специализирани машини с touch управление;**

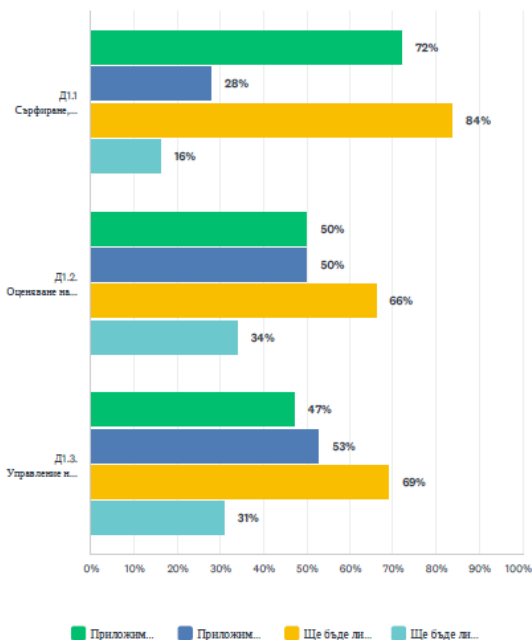
Що се отнася до дигиталните задачи, свързани с **информация и данни**, които са част от професионалните задължения на ангажираните в сферата на производството на облекло, респонденти са **посочили като приложими в момента** сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание – 66% и управление на данни, информация и дигитално съдържание – 47%;

В 5 годишна перспектива анкетираните виждат увеличаване на дяловото участие на тези задължения в трудовото им ежедневие съответно до 84%, 83% и 69%.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

О10 Д1. Дигитални задачи, свързани с Информация и данни

По отношение на задачите от областта на **дигиталните комуникации и сътрудничество** респондентите са на мнение, че тяхната приложимост към момента варира в границите 38-60%, с превес на „Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст“.

Данните от анкетното проучване показват, че **след 5 години тези задачи ще са сравнително по-масово приложими и ще варират в от 53 до 74%.**

O11 D2. Дигитални задачи, свързани с Коммуникация и сътрудничество

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	TOTAL RESPONDENTS
D2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	60%	40%	74%	26%	
D2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	50%	50%	68%	32%	
D2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в обществен живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоопределяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	40%	60%	53%	46%	
D2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	50%	50%	66%	34%	
D2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и нагласи при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	38%	62%	60%	40%	
D2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	43%	57%	57%	43%	

В производството на облекло без кожухарство водеща по приложимост от задачите, свързани със създаване на дигитално съдържание към момента, е задачата по разработване на дигитално съдържание. 46% от анкетираните създават и редактират дигитално съдържание в различни формати, ползвайки разнообразни дигитални средства; 38% интегрират и преработват дигитално съдържание или се занимават със в сферата на

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

авторско право и лицензи, а 29% - в областта на програмирането, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.

Запитани, кои от тези задачи смятат, че ще намират приложение след 5 години, производителите на облекла посочват всички задачи, като очакванията им са свързани както с повишаване, така и с намаляване на тяхната приложимост.

Q12 Д3. Дигитални задачи, свързани със Създаване на дигитално съдържание

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	TOTAL RESPONDENTS
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	46%	54%	60%	40%	
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	38%	62%	63%	37%	
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	38%	62%	57%	43%	
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	29%	69%	44%	56%	

За 62% от анкетираните в сферата на производството на облекло защита на личните данни и поверителността е задача номер 1. Същият процент (62%) са посочили като актуална задача защитаването на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. На следващо място анкетираните посочват Защита на здравето и благосъстоянието (60%), а 50% са загрижени за околната среда.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Единодушното е мнението, че мерките по защита на цифровите устройства, съдържанието и най-вече личните данни и дигиталните устройства ще са най-приложимите действия по осигуряване на **безопасността** в дигиталната среда и за в бъдеще.

Q13 Д4. Дигитални задачи, свързани с Безопасността

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	TOTAL RESPONDENTS
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	62%	38%	75%	25%	
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	62%	38%	72%	28%	
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	60%	40%	68%	32%	
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	50%	50%	69%	31%	

Най-много производителите на облекла виждат понастоящем като най-актуален **проблем**, подлежащ на **решение**, идентифицирането на пропуски в дигиталната компетентност и разбиране къде трябва да се подобри или актуализира дигиталната компетентност. (54%). 51% са посочили решаването на технически проблеми, следвано от креативно използване на дигиталните и инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

и продукти (49%). 38% от производителите на облекла са заети с извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване.

Анкетираните изразяват мнение, че идентифицирането на пропуски в дигиталната компетентност в сферата на производството на облекла ще доминира и следващите 5 години.

Q14 D5. Дигитални задачи, свързани с Решаване на проблеми

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	TOTAL RESPONDENTS
D5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	51%	49%	57%	43%	
D5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	38%	62%	50%	50%	
D5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	49%	51%	60%	40%	
D5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобрят или актуализират собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	54%	46%	71%	29%	

Помолени да посочат, кои от изброените, **специфични** за дадения икономически сектор и професии дигитални задачи, са част от трудовите им задължения и са актуални към момента, 63% от респондентите споделят, че избират, специфицират и препоръчват функционални и естетични материали, производствени методи и довършителни производствени операции чрез използването на специализиран софтуер. 57% от анкетираните представители на производителите на облекла заявяват, че използват специализиран софтуер при разработване на технологии за изработването на

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
РАЗВИТИЕ НА
ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е Р	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е Р	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО	TOTAL RESPONDENTS
Q15 Специфични задачи, описани на ниво сектор/икономическа дейност, които се изпълняват за определена длъжност/професия					
Избират функции за производство, които изискват довършителни производствени операции чрез използването на специализиран софтуер					
Използват специализиран софтуер при разработване на технологии за изработването на промишлените изделия, както и за подпомагане опазването на околна среда	57%	43%	74%	26%	
Извършват промяна на моделите на облекла и друг изделия като променят готови кройки в съответствие с изискванията и размерите на клиентите или производителите на облекла чрез подходящ софтуер	57%	43%	72%	28%	
Извършват настройка и поддръжка на автоматизирани системи, машините и автоматите в шивашкото производство като използват дигитални устройства и подходящ софтуер	51%	49%	68%	32%	
Друго (моля, попълнете)	6%	91%	7%	93%	
#	OTHER (PLEASE SPECIFY)				
1	Работа с дисплей.				
2	Умения за работа с кройлни работи.				
3	Умения за конструиране на облекло с помощта на CAD системи.				
4	Рисуват в електронна среда.				
5	CAD софтуер				

промишлените изделия, както и за подпомагане опазването на околна среда. Същият процент извършват промяна на моделите на облекла и друг изделия като променят готови кройки в съответствие с изискванията и размерите на клиентите или производителите на облекла чрез подходящ софтуер. 51% извършват настройка и поддръжка на автоматизирани системи, машините и автоматите в шивашкото производство като използват дигитални устройства и подходящ софтуер. 6% допълват списъка и със следните дейности: работа с дисплеи, работа с кройлни работи, конструиране на облекло с помощта на CAD системи, рисуване в електронна среда и CAD софтуер.

Анкетираните изразяват мнение, дейностите ще продължават да повишават своята актуалност и ще доминира и през следващите 5 години.

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

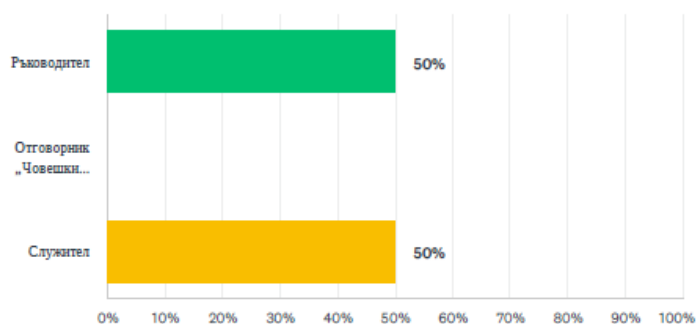
ИД С32.9. Производство, неквалифицирано другаде

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

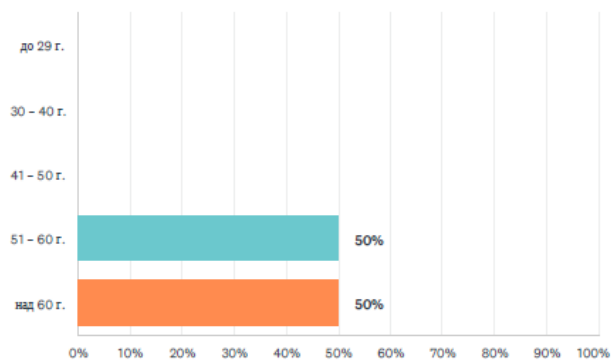
Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
"Производство, неквалифицирано другаде /Разнообразни производства, неквалифицирани другаде/ " – 32.9	21496015	Инженер /конструктор/ по специално въоръжение и техника

В изследването на икономическия отрасъл „Разнообразни производства, неквалифицирани другаде“ участваха само мъже, разделени поравно в две възрастови групи – 51-60 и над 60 години. 50% от тях заемат ръководни постове, другите 50% са служители. Представени са и две степени на завършено образование – средно професионално (50%) и висше (50%).

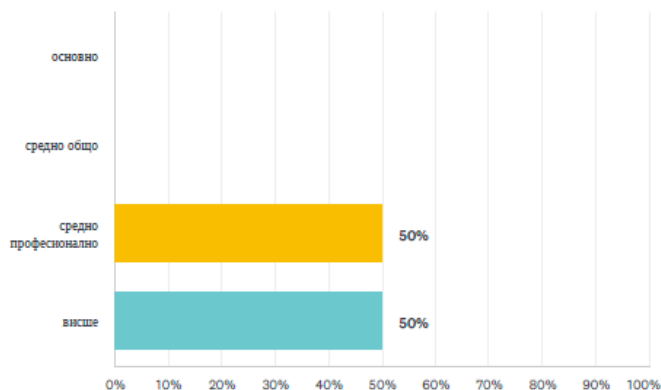
Q1 Длъжност на анкетирания:

Q4 A3. Възраст

Q5 A4. Образование

Запитани какви са основните им задължения на работното място, анкетираните са посочили, че:

проектират елементи за оптични инструменти като лещи, микроскопи, телескопи, лазери, оптични дискови системи и друго оборудване, което използва свойствата на светлината 100%;

спроектират, тестват и координират разработването на взривни вещества, отговарящи на изискванията на военните спецификации 100%;

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

проектират и контролират изграждането и функционирането на ядрени реактори, ядрени електроцентрали, преработването на ядреното гориво и системи за неговото регенериране	100%;
проектират и разработват ядрено оборудване като активни зони за ядрени реактори, екрани за защита от радиация и подобни апарати и съоръжения за контрол	100%;
оценяват щетите и осигуряват изчисления при морски спасителни операции	100%;
определят потенциалните рискове и въвеждат устройства и процедури за безопасност	100;
производсво на машини за точково заваряване	50%.

От дигиталните задачи, свързани с **информация и данни**, респондентите посочват, че в равна степен са ангажирани със сърфиране, търсене и филтриране на данни (50%), както и с анализиране, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание (50%) и управление на данни (50%). Очакванията са приложимостта на изброените задачи да остане непроменена в следващите 5 години.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д1.1 Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.	50%	50%	50%	50%
Д1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание. Анализиране, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализиране, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание.	50%	50%	50%	50%
Д1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.	50%	50%	50%	50%

Същото може да се каже и за задачите по **комуникация и сътрудничество**, които намират еднакво приложение към настоящия момент в професионалните изяви на запитаните специалисти.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	50%	50%	50%	50%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	50%	50%	50%	50%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в обществения живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	50%	50%	50%	50%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	50%	50%	50%	50%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	50%	50%	50%	50%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	50%	50%	50%	50%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Анкетираните участници в различни неквалифицирани производства участват умерено в **създаването на дигитално съдържание**. Те заявяват, че са редактирали дигитално съдържание, спомагали са интегрирането на цифрова информация в качествено ново знание, запознати са с материята на авторските права и лицензиране и имат практически опит в програмирането. Същевременно, те не показват очаквания приложимостта на цифровите технологии в тяхната професионална област да нарасне с времето.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	50%	50%	50%	50%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	50%	50%	50%	50%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	50%	50%	50%	50%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	50%	50%	50%	50%

От гледна точка на дигиталната **безопасност** респондентите проявяват еднаква загриженост по въпросите на предпазване на устройствата и съдържанието (50%), включително личните данни (50%) и опазването на околната среда от заплахите на всеобщата дигитализация и смятат, че това положение на нещата ще продължи. Масовото разбиране е, че цифровизацията не представлява такъв риск за физическото и психическо

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

здраве на потребителите в промишлеността, като много други източници на реална заплаха.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	50%	50%	50%	50%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	50%	50%	50%	50%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	0%	100%	50%	50%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	50%	50%	50%	50%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Проблемите за решаване, в чието текущо разрешаване респондентите на анкетата са най-силно ангажирани, са решаването на технически проблеми (50%) и търсене и намиране на възможности за по-нататъшно дигитално самоусъвършенстване (50%). Идентификацията на нуждите от възможни технологични решения, както и креативният подход в използването им все още са дейности, които не са намерили своето приложение в производствените процеси, в които анкетираните участват.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	50%	50%	50%	50%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	0%	100%	50%	50%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	0%	100%	50%	50%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	50%	50%	50%	50%

Към **специфичните дигитални знания и умения**, които по мнението на запитаните те прилагат и биха прилагали и за в бъдеще на работното си място, се отнасят: Програми за компютърно чертаене на 2Д и 3Д-пространствени елементи и обекти, като AutoCAD, SketchUp, FreeCAD, Rhino (50%) и Coreldraw (50%).

Сектор F. СТРОИТЕЛСТВО

ИД F43. Специализирани строителни дейности

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
Специализирани строителни дейности – 43	13236003	Главен инженер, строителство
	13236005	Инженер, строителен надзор
	13237009	Ръководител, отдел в проектирането
	71112002	Строител, сгради със сглобяеми елементи
	71122003	Монтажник,юрисконсулт панели/формовани блокове

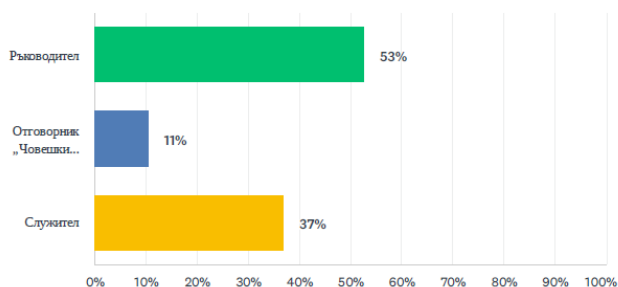
В анкетата за специализираните строителни дейности се включиха 60% мъже и 40% жени, представители на следните професии: главен инженер строителство (20%), инженер строителен надзор (10%), ръководител отдел в проектирането (25%), строител сгради със сглобяеми елементи (30%) и монтажник панели/формовани блокове (15%). 53% от участвалите заемат длъжността „ръководител“, 37% - „служител“, а 11% „отговорник

----- www.eufunds.bg -----

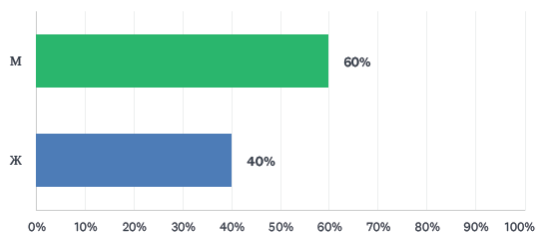
BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

човешки ресурси“, като висшистите представляват 60% от извадката, а анкетираните със средно професионално и средно общо образование са съответно 25% и 15% от общия брой участници.

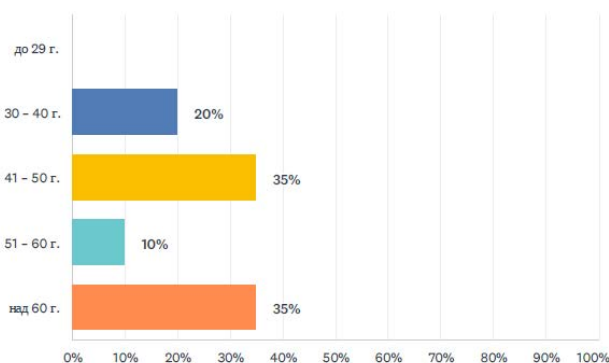
Длъжност на анкетирания:

A2. Пол

А3. Възраст

Представителите на професията, занимаваща се с специализирани строителни дейности, участвали в интервютата, са разпределени във всички възрастови групи, като по равно са представени възрастовите групи 41 – 50 г. и над 60г (по 35%), а най-слабо, тези между 51 – 60 г.

Запитани, какви основни дейности изпълняват на работното си място, ръководители в строителството, главните инженери в строителството, инженерите строителен надзор и ръководители отдел в проектирането, отговарят, че:

- разчитат и контролират изработването на архитектурни планове и спецификации; **82%**
- координират трудови ресурси и доставянето на материали, машини, съоръжения и оборудване; **64%**
- изготвят оферти и договори; **82%**
- разработват и внедряват координирани работни програми за строителни обекти; **64%**
- осигуряват спазването на строителното законодателство и стандартите за работа, качество, разходи и безопасност; **73%**
- организират разработването и представянето на строителни планове пред съответната местна администрация; **64%**

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- ръководят строителните работи по договор или специализирани строителни услуги, извършвани от подизпълнители; **82%**
- осигуряват строителния надзор от съответните компетентни органи; **73%**
- изготвят и управляват бюджети, контролират разходи и осигуряват ефективно използване на ресурсите.; **73%**

На същия строителите на жилищни сгради и строителите на сгради със сглобяеми елементи дават следните отговори:

- разчитат строителни планове и спецификации за изграждане на сгради и други конструкции; **50%**
- поддържат и ремонтират сгради и други конструкции с използване на традиционни и/или модерни строителни технологии; **67%**
- изграждат конструкции, поддържащи покрива, строят и покриват стени с подходящи материали; осигуряват спазването на строителното законодателство и стандартите за работа, качество, разходи и безопасност; **83%**
- монтират носещите покривни конструкции и материали; **67%**
- изпълняват разнообразни задачи, свързани със строителството и поддържането на сгради; **100%**

Зидарите и сродни на тях, монтажниците на панели/формовани блокове и строителите сгради със сглобяеми елементи отговарят, че извършват следните дейности:

- разчитат техническа документация и спецификации за изграждане на панели и други конструкции; **67%**
- изграждат и ремонтират фундаменти, стени и други конструкции от тухли, камъни и подобни материали; **67%**
- поддържат и ремонтират панели и конструкции с използване на традиционни и/или модерни монтажни технологии; **100%**
- изграждат стоманобетонни конструкции и съоръжения, както и дообработват циментови повърхности; **33%**

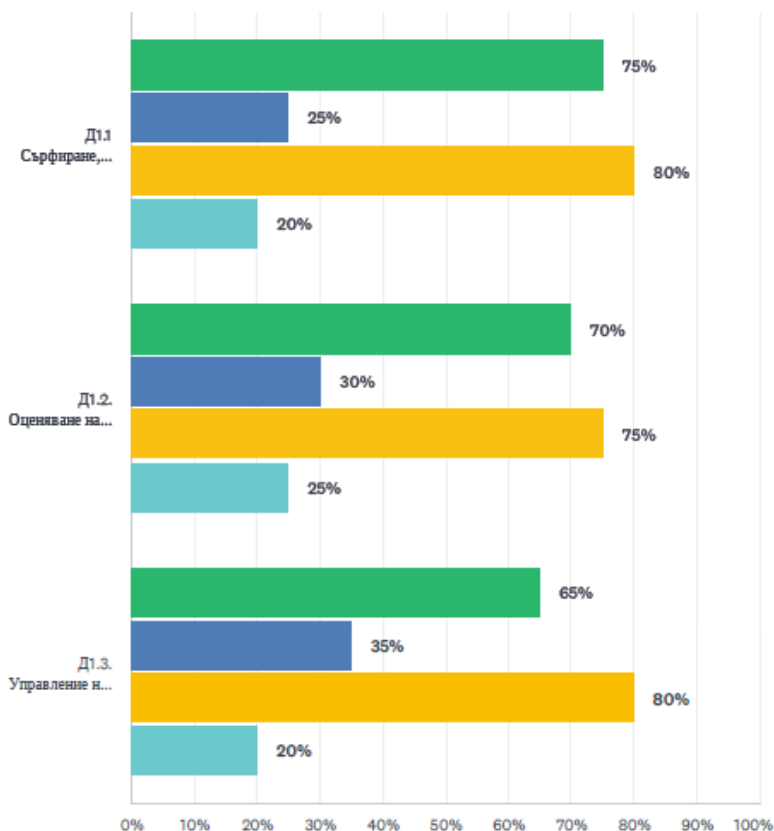
----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Що се отнася до дигиталните задачи, свързани с **информация и данни**, които са част от професионалните задължения на ангажираните в сферата на строителството респонденти и които са **приложили към момента**, към тях спадат сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание – 75%, Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание – 70% и управление на данни, информация и дигитално съдържание – 65%;

В 5 годишна перспектива анкетираните виждат увеличаване на дяловото участие на тези задължения в трудовото им ежедневие съответно до 80%, 75% и 80%.

Д1. Дигитални задачи, свързани с Информация и данни

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

По отношение на задачите от областта на **дигиталните комуникации и сътрудничество** респондентите са на мнение, че тяхната приложимост към момента варира в границите 47-80%, с превес на „Споделяне чрез дигитални технологии и сътрудничество чрез дигитални технологии.“.

Д2. Дигитални задачи, свързани с Комуникация и сътрудничество

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	75%	25%	80%	20%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	80%	20%	80%	20%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в обществения живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	50%	50%	65%	35%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	80%	20%	85%	15%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	55%	45%	70%	30%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	47%	53%	68%	32%

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В специализираната строителна дейност водеща по приложимост от задачите, **свързани със създаване на дигитално съдържание** към момента, е задачата за разработване на дигитално съдържание. 40% от анкетираните създават и редактират дигитално съдържание в различни формати, ползвайки разнообразни дигитални средства. Същият процент интегрират и преработват дигитално съдържание. 35% от тях извършват дейности в сферата на авторско право и лицензи, а 15% - в областта на програмирането, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.

Запитани, кои от тези задачи смятат, че ще намират приложение след 5 години, работещите в сферата на специализираното строителство посочват всички задачи, като очакванията им са свързани повишаване на тяхната приложимост.

За равен процент – 60% от анкетираните в сферата на специализирани строителни дейности защита на личните данни и поверителността и защита на здравето и благосъстоянието са задачи номер 1. На следващо място анкетираните посочват защитаване на устройствата и дигиталното съдържание (55%), а 45% са загрижени за околната среда.

Най-голям е процентът (80%) на мнението, че мерките по защитата на околната среда ще са сред най-приложимите действия по осигуряване на **безопасността** в дигиталната среда и за в бъдеще.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Д4. Дигитални задачи, свързани с Безопасността

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защита на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	55%	45%	75%	25%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	60%	40%	65%	35%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	60%	40%	65%	35%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	45%	55%	80%	20%

Най-много (60%) работещите в сферата на специализираното строителство виждат понастоящем като най-актуален **проблем**, подлежащ на **решение**, идентифициране на нуждите и технологични решения. 50% са посочили решаването на технически проблеми и креативно използване на дигиталните и инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. 40% от заетите в специализираните строителни

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

дейности идентифицират пропуски в дигиталната компетентност и разбират къде трябва да се подобри или актуализира и дигиталната компетентност.

Анкетираните изразяват мнението, че решаването на технически проблеми, разпознаването на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми) в сферата на специализираните строителни дейности ще доминира и следващите 5 години.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	50%	50%	85%	15%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	60%	40%	80%	20%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	50%	50%	75%	25%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	40%	60%	80%	20%

Помолени да посочат, кои от изброените, **специфични** за дадения икономически сектор и професии дигитални задачи, са част от трудовите им задължения и са актуални към момента, 80% от респондентите споделят, че работят с програми за компютърно чертаене на 2Д и 3Д-пространствени елементи обекти, като например AutoCAD, SketchUp, FreeCAD, Rhino. 55% от анкетираните представители на специализираните строителни дейности заявяват, че работят с европейските норми, на които са базирани изчисленията на строителните софтуери. 35% боравят с програми за статичен и динамичен анализ на леки и тежки конструкции. Същият процент ползват софтуер за управление на проекти, за следене

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

на прогрес и за проектопланиране, като Jira. Част от отговорилите допълват списъка и със Microsoft office project.

Анкетираните изразяват мнение, дейностите ще продължават да повишават своята актуалност и ще доминира и през следващите 5 години.

Специфични задачи, описани на ниво сектор/икономическа дейност, които се изпълняват за определена длъжност/професия

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Софтуер за управление на проекти, за следене на прогрес и за проектопланиране, като Jira	35%	65%	45%	55%
Програми за компютърно чертаене на 2Д и 3Д-пространствени елементи и обекти, като например AutoCAD, SketchUp, FreeCAD, Rhino.	80%	20%	90%	10%
Програми за статичен и динамичен анализ на леки и тежки конструкции от стоманобетон, стомана, камък, тухла, дърво, стъкло, пластмаса и композитни материали. Пример за такива програми са SAP2000, AbaqusCAE, SCIA Engineer, Robot, RFEM, Dlubal, Idea Statica и други. Също така инженерът трябва да е запознат и с метода на крайни елементи.	35%	65%	70%	30%
Европейските норми, на които са базирани изчисленията на строителните софтуери.	55%	45%	80%	20%
#	ДРУГО (МОЛЯ ПОПЪЛНЕТЕ)			
1	Microsoft office project			

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Сектор J. СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ. ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ

ИД J63. Информационни услуги

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
Информационни услуги – 63	13306007	Ръководител, компютърни системи: разработка на системи
	2522609	Специалист, компютърни мрежи и системи
	25296006	Специалист обработка на данни
	21536013	Експерт, телекомуникации и мрежи за данни
	25126004	Разработчик, софтуер
	25136002	Програмист, уеб сайтове
	35143001	Администратор уебсайт
	25116001	Системен анализатор информационни технологии

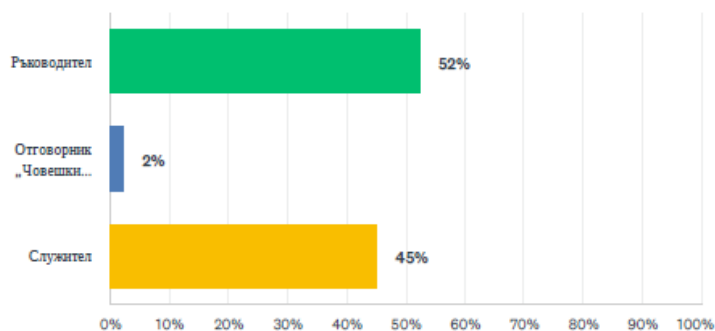
Икономическата сфера „Информационни дейности и услуги“ е представена в това изследване с участници от всички възможни професии и длъжности.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

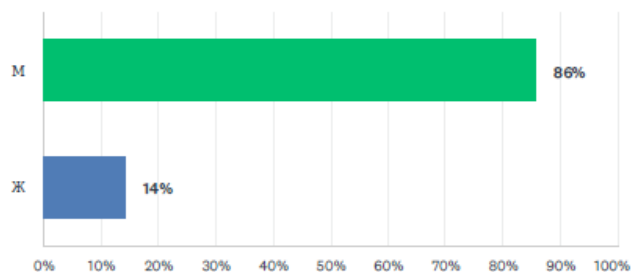
ANSWER CHOICES	RESPONSES
13306002 Директор, мениджър информационни технологии	12%
13306006 Ръководител компютърно обслужване	2%
13306007 Ръководител компютърни системи: разработка на системи	2%
13306008 Ръководител информационни и комуникационни технологии	2%
25125006 Ръководител ИТ проекти	19%
25126004 Разработчик, софтуер	5%
25136002 Програмист уеб сайт	7%
25226009 Специалист компютърни мрежи и системи	21%
25296006 Специалист обработка на данни	10%
35123005 Компютърен аналитик, поддръжка на софтуер	12%
35143001 Администратор уеб сайт	7%

Q2 Длъжност на анкетирания:

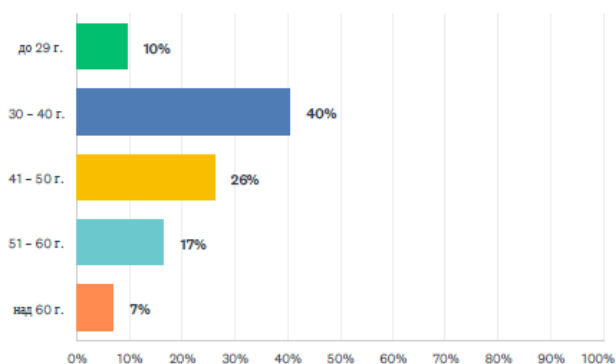

Повече от участниците в анкетата са мъже (88%), представени са всички възрастови групи.

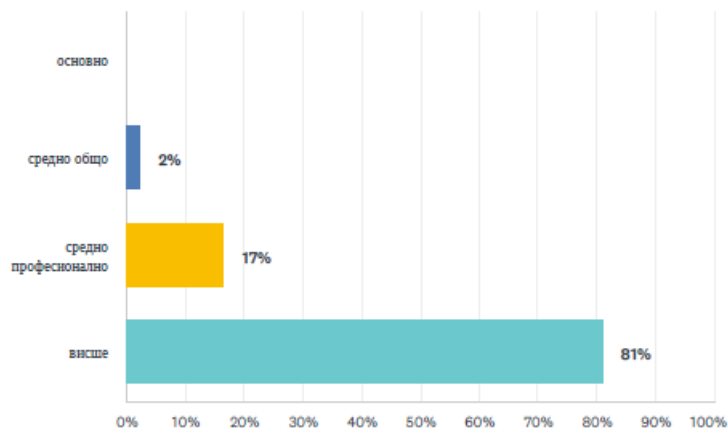
Q4 A2. Пол

Q5 A3. Възраст

Q6 A4. Образование

Преобладаващото сред анкетираните е висшето образование, като 17% са посочили средно професионално, а 2% - средно общо за най-висока степен получено образование.

В списъка на дейности, посочени от респондентите като основни професионални задължения, попадат следните занимания:

Добра компютърна грамотност	93%;
Работа със специализирани софтуери	98%;
Познаване на компютърните и други информационни системи и апарати	90%;
Познаване на реда и начина на извършване на оперативната работа в отдела и компанията	90%;
Техническа поддръжка на оборудването и отстраняване на възникнали проблеми	62%;
Познания в областта на приложния и системен софтуер	81%;
Умения за работа с база данни, текстови и графични редактори	71%;

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Провежда задълбочена диагностика на приложни програми и периферни устройства	60%;
Умения за обработка на всякакви данни на компютър	67%;
Познава и прилага основните видове алгоритми, структури от данни, и начини за добра организация на програмния код	48%;
Инсталира, конфигурира и администрира необходимия приложен софтуер за работа с КС според изискванията на клиента. Инсталира собствена среда за разработка, включително КС като работна станция/сървър в мрежова среда, конфигурира и администрира мрежовите параметри на операционната система, на мрежовите ПУ и ресурсите за общо ползване	40%;
Създава програмни продукти по готов проект, като прилага математически подходи и използва процедурни и обектно-ориентирани езици за програмиране	38%;
Администрира, поддържа и архивира бази от данни; тества, внедрява и настройва според изискванията на клиента разработените приложения	57%;
Разработва приложения с бази от данни по готов проект	55%;
Създава WEB съдържание по зададен проект; създава приложения за динамично генериране на WEB съдържание по зададен проект; създава, поддържа и администрира бази от данни във WWW и Интернет	48%;
Други	5%.

Тези 5%, посочили друго и помолени да се конкретизират, допълват такива задачи, като:

- Проучва, анализира, оценява и наблюдава мрежовата инфраструктура. Оценява и прави препоръки за подобряване функционирането на дадена мрежа, интегрираните хардуерни, софтуерни системи. Контролира мрежовия трафик, активност, капацитет и използваемост на ресурсите. Подготвя и поддържа актуални процедури, регламенти, документация за мрежова сигурност;
- Умения за комуникация, умения за учене.

По отношение на дигиталните задачи, свързани с **Информация и данни**, даже сред професионалистите от информационни дейности и услуги се намират такива, които не са ангажирани пряко с анализиране, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание (12%) и с управление на данни, информация и дигитално съдържание (7%).

Най-голямо бъдещо приложение те виждат в създаването на лични стратегии за търсене и филтриране на данни (100%).

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д1.1 Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.	100%	0%	100%	0%
Д1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание.	88%	12%	90%	7%
Д1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.	98%	2%	98%	2%

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	98%	2%	86%	14%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	93%	7%	81%	19%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в общественния живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	64%	36%	90%	10%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	88%	12%	93%	7%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	71%	29%	86%	14%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	62%	38%	90%	10%

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Дигиталната комуникация и сътрудничество, според анкетираните, са добре застъпени в професионалните информационни дейности и услуги. Най-масово дигиталните канали се прилагат за взаимодействие и комуникация на дадено съдържание (98%) и за споделяне на данни, информация и дигитално съдържание (93%). Прогнозите са за увеличаване на темповете на сътрудничество с използването на цифрови технологии от 88% до 93% и за по-широко участие в управлението на дигиталната самоличност и на гражданските процеси (90%) в следващия 5-годишен период.

В сферата на **Създаване на дигитално съдържание** основно се създава и модифицира цифрово съдържание:

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	90%	10%	98%	2%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	95%	5%	88%	12%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	86%	14%	95%	5%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	69%	31%	88%	12%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

От приложената таблица виждаме, че най-голям процент от анкетираните са заети с усъвършенстване на съществуващата информация и създаване на качествено нови дигитално съдържание и знания (95%). 90% създават и редактират информация в различни формати, 86% създавайки цифрово съдържание се налага да познават авторските права и лицензии, а 69% - да ползват различни езици за програмиране за постигане на същата цел.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	90%	10%	86%	14%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	67%	33%	90%	10%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	79%	21%	95%	5%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	57%	43%	71%	29%

Дигитални задачи, свързани с **Безопасността**. Колкото и странно да изглежда не всички специалисти от областта на предлагане на информационни услуги са заети с активно предпазване от опасностите, които крие в себе си работата в дигитална среда. Макар и 90% от анкетираните да са способни да се погрижат за техническата изправност и защита на устройствата си и данните, с които работят, за практическата защита на физическото си и

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

психическо здраве са загрижени само 79% от респондентите. Още по-малък е процентът на тези от запитаните, които ползват мерки за защита на личните си данни (67%) и които участват в мероприятия по снижаване на негативното влияние на масовото разпространение на цифровите технологии върху околната среда (57%). В прогнозите за бъдещото приложение на различните техники за цифрова безопасност се , макар и слаба, но все пак положителна нотка.

Акцентът в **Решаването на дигитални проблеми** за участниците в нашето изследване пада основно върху преодоляването на техническите неизправности (90%) и креативното вмешателство в информационната среда (88%). 76% от респондентите използват дигитални инструменти за идентифициране, оценяване и удовлетворяване на професионалните си нужди от подходящи технологични решения на проблемите си, 71% считат, че се нуждаят от допълнително повишаване на дигиталната си компетентност.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	90%	10%	88%	12%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	76%	24%	88%	12%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	88%	12%	79%	21%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	71%	29%	86%	14%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Специалистите, предлагащи услуги в сферата на информационните технологии използват широк арсенал от **специфични за професионалната си област дигитални средства**, към които спадат различни програмни среди, езици за програмиране и за управление на бази от данни. Част от тях се занимават със създаване на авторски софтуер.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Windows/Linux Работа с рутери, хъбове, суичове диагностика на всякакви мрежови системи	88%	12%	93%	7%
Windows/Office/Linux Владее на основни бази данни и програмни езици според нужните задания	93%	7%	93%	7%
Windows/Office/Linux Програмни езици	86%	14%	86%	14%
Windows/Office/Linux Работа с рутери, хъбове, суичове диагностика на всякакви мрежови системи	88%	12%	93%	7%
Windows/Office/Linux Уеб програмни езици, бази данни, работа със сървъри	83%	17%	88%	12%
Windows/Office/Linux , работа с екип, основни програмни езици	88%	12%	88%	12%
Windows/Office/Linux Владее на основни бази данни и програмни езици според нужните задания	90%	10%	90%	10%
Владее на основни системи за съдържание	88%	12%	88%	12%
#	ДРУГО (МОЛЯ, ПОПЪЛНЕТЕ)			
1	Авторски софтуер за конкретни нужди			

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Сектор L. ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ

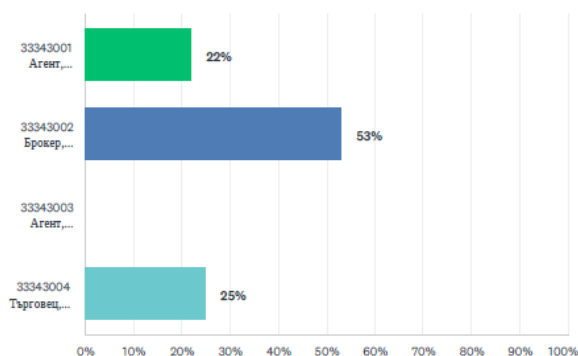
ИД L68. Операции с недвижими имоти

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
“Операции с недвижими имоти” - 68	33343001	Агент, недвижими имоти
	33343002	Брокер, недвижими имоти
	33343004	Търговец, недвижими имоти

Анкетните карти за икономическата дейност „операции с недвижими имоти“ бяха попълнени от представители на следните професии: агент, недвижими имоти; брокер недвижими имоти; агент, управление на собственост и търговец, недвижими имоти в съотношение 1:2:0:1, както се вижда от графиката по-долу.

Q1 Професия по НКПД 2011:

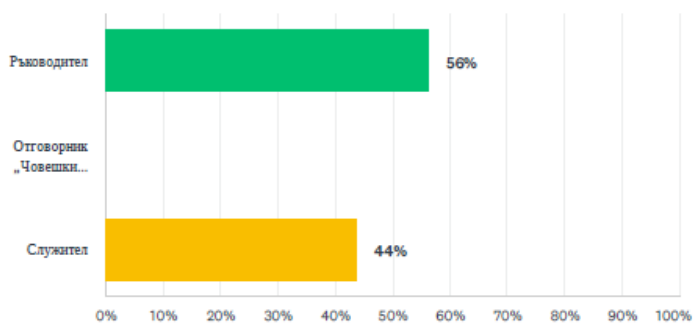

----- www.eufunds.bg -----

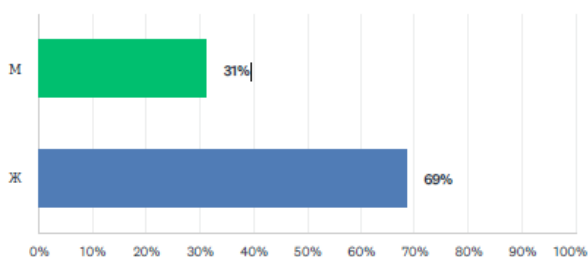
BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран
 по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз
 чрез Европейския социален фонд

Служителите и заемащите ръководни постове са представени почти по равно (съответно 44% и 56%), за съжаление и тук, както и при интервютата в други икономически сектори, се оказва невъзможно да се осигури участието на професионалист, заемащ длъжността отговорник „Човешки Ресурси“.

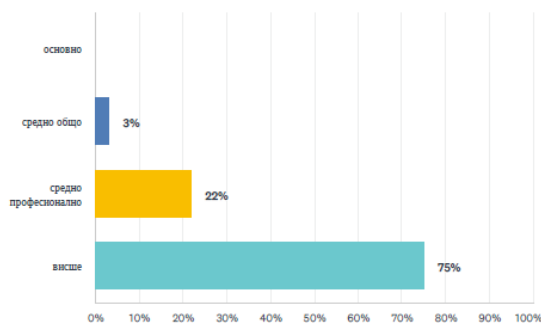
Q2 Длъжност на анкетирания:

Q4 A2. Пол

Q6 A4. Образование

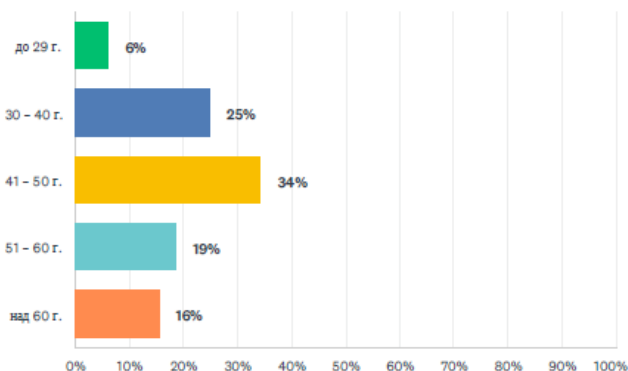

Жените и тук, както и при анкетирането в други отрасли, са значително по-добре представени от мъжете – 69% срещу 31%.

Висшистите, участвали в изследването (75%) надхвърлят неколнократно тези със средно специално образование (22%), а тези представители на сектора, които са завършили общо средно образование, са само 3% от извадката.

Разпределението на респондентите по възрастови групи е както следва:

Q5 A3. Възраст

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Агентите на недвижими имоти и управление на собственост, запитани, отговарят, че изпълняват следните основни задачи:

- получават информация за имоти, обявени за продажба или даване под наем, подробности за условията на собствениците и нуждите на бъдещи купувачи или наематели.....97%;
- организират огледи на недвижими имоти за продажба или даване под наем или дават разяснения за договорните условия.....100%;
- подпомагат преговори с наематели и наемодатели за наеми.....97%;
- съставят споразумения за продажба и даване под наем, изготвят оценки81%;
- уреждат подписване на споразумения за даване под наем и прехвърляне на право на собственост81%;
- събират наеми и други задължения от името на собственика, проверяват имоти преди, по време и след наемане31%;
- осигуряват служители за извършване на поддържане и ремонт на недвижими имоти22%;
- други дейности3%.
- Към другите дейности респондентите отнасят подпомагането на собствениците при набавяне на необходимите им документи за продажба или отдаване под наем на имота.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д1.1 Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.	97%	3%	100%	0%
Д1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание. Анализиране, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализиране, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание.	91%	9%	100%	0%
Д1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.	88%	13%	100%	0%

Почти всички респонденти от сферата на операциите с недвижими имоти прилагат в ежедневието си работен процес под една или друга форма знания и умения в областта на използването на **цифровата информация и данни**.

Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание се практикуват от 97% от анкетираните специалисти; анализът, сравняването и критичното оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание и тяхното интерпретиране – от 91% и 88% от опериращите с недвижимост вече управляват данни, информация и дигитално съдържание.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Респондентите са единодушни, че всички тези задачи ще имат приложение и за в бъдеще в тяхната област на икономическа активност.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	75%	25%	94%	6%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	91%	9%	100%	0%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в обществения живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	56%	44%	81%	19%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	75%	25%	94%	6%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	63%	38%	81%	19%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	78%	22%	97%	3%

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Сред задачите, свързани с дигитална **комуникация и сътрудничество**, най-приложими в операциите с недвижими имоти според анкетираните, са споделянето на съдържание чрез дигиталните технологии (91%), управлението на дигитална самоличност (78%), сътрудничеството и съвместното изграждане на дигитални ресурси и знания (75%), познаването на поведенческите норми при използване на дигиталните технологии (63%). Най-малък процент от специалистите се ползват от дигиталните канали за комуникация за участие в процесите на гражданското общество (56%).

Трите първи места в сферата на цифрова комуникация и сътрудничество са заети от следните дейности, които се очаква да намерят своето приложение в най-близко бъдеще (5 години), а именно: споделянето на информация със средствата на дигиталните технологии (100%); създаването и управлението на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и данни (97%); цифровото взаимодействие (94%); сътрудничеството чрез дигитални технологии за съвместно изграждане на ресурси и знания и участието в гражданското самоуправление (81%).

В областта на **създаване на дигитално съдържание** най-практикувани от специалистите по операции с недвижимостта, съобразно данните, са дейностите по създаване и редактиране на цифрова информация в различни формати (81%), а също и модифицирането и усъвършенстването на съществуващите знания, с цел създаване на качествено ново съдържание (66%). Съществено по-малък е процентът на запознатите с режима на авторско право и лицензии в дигиталната сфера (56%), а най-малък брой респонденти (16%) са ангажирани със задачи от областта на програмирането. Тенденциите са в бъдеще дяла на активно заетите със създаване на дигитално съдържание да нарасне.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	81%	19%	91%	9%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	66%	34%	91%	9%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	56%	44%	84%	16%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	16%	84%	44%	56%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	94%	6%	97%	3%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	100%	0%	100%	0%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	69%	31%	88%	13%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	41%	59%	69%	31%

100% от анкетираните прилагат усилия да защитят личните си данни в дигиталната среда, изключително голям е процентът и на тези, които познават и ползват мерки за безопасност и сигурност и обръщат необходимото внимание на надеждността и поверителността на

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

устройствата и дигиталното съдържание (94%). Не така обаче стоят нещата с мерките за предпазване на физическото и психическо здраве на потребителите на цифрови технологии. Малко повече от половината респонденти (69%) полагат усилия в тази насока, както и за предпазване от възможни кибератаки и други нежелателни дигитални вмешателства в професионалното пространство. Само 41% са заангажирани с ефективни действия по предпазване на околната среда от вредните последствия от на дигитален прогрес.

Цифрите, показващи как респондентите си представят бъдещето от гледна точка на **безопасността** на използване на технологиите дават повод за умерен оптимизъм.

От гледна точка на дигиталните процеси, свързани с **решаването на задачи** най-много анкетираните специалисти по недвижими имоти са ангажирани с намиране и наваксване на пропуски в дигиталната си компетентност (88%). 78% се заети с идентифициране на конкретните нужди на работното си място от нови технологични решения, 63% прилагат знанията и уменията си в намиране и отстраняване на техническите проблеми, които съпътстват трудовия им процес и цели 59% използват дигиталните технологии креативно, за създаване на иновативни процеси и продукти, на база от знания на качествено ново, по-високо ниво.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	63%	38%	78%	22%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	78%	22%	91%	9%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	59%	41%	88%	13%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	88%	13%	94%	6%

Най-висок процент (94%) респонденти показват стремеж към повишаване на личното си ниво на дигитална компетентност, като демонстрират убеденост, че това ще е един от задължителните критерии при подбора на работна ръка в икономическия сектор, в който те са реализирани.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

По отношение на използването на **специфични** за професиите, които практикуват нашите респонденти, **дигитални инструменти**, картината е следната:

В настоящия момент най-много специалисти в дейностите, свързани с недвижими имоти, ползват програми, приложения и платформи за създаване на атрактивни обяви за представяне на имотите в цифровото пространство (91%). Същевременно делът на тези от тях, които са получили знания и са развили умения за използване на добавена/разширена (AR) и виртуална реалност (VR), масово използвани във високо-технологично развитите страни методи за визуализация, е изненадващо нисък (56%).

В списъка на други специални дигитални умения респондентите са включили доста размитото работа и управление на дигитални технологии, платформи, програми и сайтове (няма количествено измерение).

Недалечното бъдещето през погледа на имотните специалисти изглежда като добър момент за придобиване на по-високо ниво специализирани дигитални знания и умения.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Използване на специализиран софтуер за управление на недвижими имоти, като Estate Manager, EstateAssistant2.0, MAXESTATES7 и др.	81%	19%	84%	16%
Използване на облачна (cloud) услуга, предназначена за автоматизиране дейността на агенция или верига от агенции за недвижими имоти, като Estate+	63%	38%	88%	13%
Умения за използване на програми, платформи и приложения за създаване на атрактивни обяви за представяне в интернет и дигиталното пространство	91%	9%	100%	0%
Умения за интеграция на дигитални маркетингови канали	81%	19%	100%	0%
Умения за създаване и управление на текстово и видео съдържание, необходими за дигиталния и интернет маркетинг	81%	19%	100%	0%
Умения за използване на чат за осъществяване на ефективна комуникация с клиентите	88%	13%	97%	3%
Умения за използване на дигиталните технологии при представяне на офери	81%	19%	97%	3%
Умения за използване на дигиталните технологии при представяне на офери	72%	28%	88%	13%
Знания за добавена/разширена (AR) и виртуална реалност (VR)	56%	44%	88%	13%
Умения за работа с административни панели на сайтове, ERP и други	78%	19%	91%	9%
#	ДРУГО (МОЛЯ, ПОПЪЛНЕТЕ)			
1	Работа и управление на дигитални технологии, платформи, програми и сайтове.			

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран
 по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз
 чрез Европейския социален фонд

Сектор М. ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

ИД М69. Юридически и счетоводни дейности

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
„Юридически и счетоводни дейности“ – 69	26117011	Адвокат
	34112007	Зав. Нотариална служба
	26197007	Правен съветник
	26117021	Юрисконсулт
	34112008	Адвокатски сътрудник
	24116002	Главен счетоводител
	24116004	Счетоводител
	24116007	Одитор
	24116011	Ревизор
	43112003	Касиер счетоводство

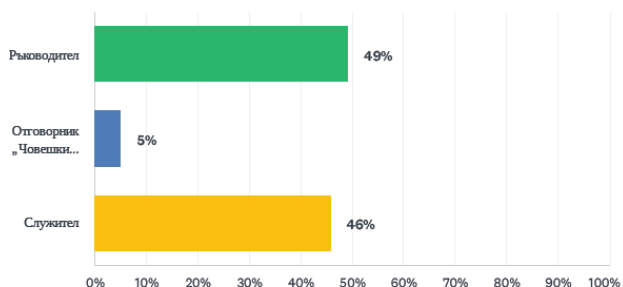
В анкетната карта за „Юридически и счетоводни дейности“ се включиха представители на 78% жени и 22% мъже със следните професии: 29% Главен счетоводител, 44% Счетоводител, 17% Адвокат, 10% Касиер счетоводство.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Лицата изпълняващи тези професии заемат следните длъжности: 49% ръководител, 5% човешки ресурси и 46% се причисляват към служители.

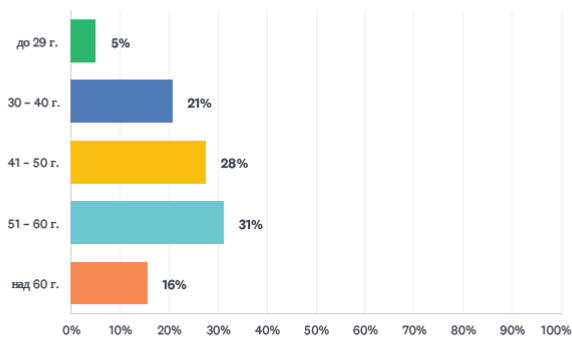
Длъжност на анкетирания:

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ръководител	49%
Отговорник „Човешки Ресурси“	5%
Служител	46%

Представителите в сферата на „Юридически и счетоводни дейности“, участвали в интервютата са разпределени във всички възрастови групи, макар и неравномерно, като най-голям е броят на лицата представени в диапазона 51-60 годишни – 30% и в диапазона 41-50 години, съответно 28%; 21% в диапазона 30-40 години, 16% над 60 годишна възраст и най-слабо- лицата до 29 години - 5%.

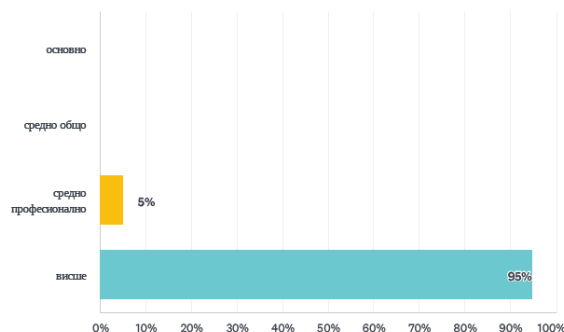
А3. Възраст

ANSWER CHOICES	RESPONSES
до 29 г.	5%
30 – 40 г.	21%
41 – 50 г.	28%
51 – 60 г.	31%
над 60 г.	16%

По образование респондентите, обхванати в проучването, включват основно лица с висше образование – 95% и 5% лица със средно професионално образование.

A4. Образование

ANSWER CHOICES	RESPONSES
основно	0%
средно общо	0%
средно професионално	5%
висше	95%

Лицата от „Юридически и счетоводни дейности“ посочват като най-значими, към момента, дигитални задачи, свързани с **информация и данни** – 95% „Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание.“, следвани с 93% от „Управление на данни, информация и дигитално съдържание“ и 86% „Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание“.

За прилагането на тези дейности, заетите в „Юридически и счетоводни дейности“ виждат тенденции за увеличаването им в бъдещия 5 годишен период, съответно увеличение до нива от 95-97%. Неприложимостта към момента на някои дигитални задачи, свързани с информация и данни се минимизира в бъдещия период и тяхната роля ще е още по-важна за в бъдеще.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д1.1 Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.	95%	5%	97%	3%
Д1.2. Оценка на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирани, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирани, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание.	86%	14%	95%	5%
Д1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.	93%	7%	97%	3%

По отношение на дигитални задачи, свързани с **комуникация и сътрудничество**, се констатира по-широки разлики, по отношение на прилагането им в дейността към момента. Като най-приложими са „Взаимодействието чрез дигитални технологии“, „Споделянето чрез дигитални технологии“ и „Сътрудничеството чрез дигитални технологии“, съответно 83%, 80% и 64%. Като най-слабо приложимо към момента се определя от респондентите „Онлайн етикетът“ и „Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии“, съответно 32% и 36%.

В бъдещия 5 годишен период приложимостта на всички дигитални задачи, свързани с комуникацията и сътрудничеството се засилват и в същото време намалява тяхната неприложимост.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	83%	17%	90%	10%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	80%	20%	88%	12%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в обществения живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	36%	64%	51%	49%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	64%	36%	83%	17%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	32%	68%	63%	37%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	50%	50%	71%	29%

При „Юридическите и счетоводните дейности“ се наблюдава по-голям дял на неприложимост на дигитални задачи, свързани със **създаване на дигитално съдържание**, отколкото на приложимост. Това е видно от резултатите от проведеното проучване, в което единствено „Разработването на дигитално съдържание“ е приложимо над 50%, а останалите задачи като „Интегриране и преработване на дигитално съдържание“, „Авторско право и лицензи“ и „Програмиране“ остават на нива на приложимост съответно 44%, 37% и 15%.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Тенденциите за следващия петгодишен период на приложимост на дигиталните задачи, свързани със създаване на дигитално съдържание, се засилват. Наблюдава се увеличение от над 20% при всички задачи, относно приложимостта им, а съответно неприложимостта за в бъдеще ще намалява.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	56%	44%	78%	22%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	44%	56%	66%	34%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	37%	63%	58%	42%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	15%	85%	39%	61%

Дигиталните задачи, свързани с **безопасността**, са ключови за заетите в „Юридически и счетоводни дейности“. „Защитата на личните данни и поверителността“ е посочено като най-приложимо към момента и отбелязано от 86% от респондентите, като тенденцията в бъдещия период е към повишаване важността, съответно посочено от 92% от анкетираните. Най-голям ръст в приложението сега и след 5 години отбелязваме при „Защитата на околната среда“. Това е естествен процес на фона на тенденциите на национално и европейско ниво за превенция на околната среда и въздействието на дигиталните технологии върху нея, въпреки че се посочва като най-малко приложимо от респондентите на нива от 66% в следващия период.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройствата. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	69%	31%	78%	22%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	86%	14%	92%	8%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	68%	32%	80%	20%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	51%	49%	66%	34%

Дигиталните задачи, свързани с **решаването на проблеми**, са по-малко приложими, видно от резултатите в таблицата. Най-приложимо към момента е „Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност“, посочено от 53% от респондентите и „решаването на технически проблеми“, съответно отбелязано от 41%. Приложимостта в бъдещия период, отново се увеличава при всички задачи, като единствено „креативното използване на дигиталните технологии“ остава под 50% на приложимост.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	41%	59%	56%	44%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	39%	61%	54%	46%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	34%	66%	49%	51%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	53%	47%	69%	31%

Електронното банкиране, работата с национални регистри и системи, както и използването на системи за електронно подписване на документи са считани за най-приложимите към момента **специфични задачи** за „Юридически и счетоводни дейности“, които се изпълняват за определена длъжност/професия, съответно отбелязани от 93% и 90% от анкетираните лица. Работата с правно-информационни системи като Апис, Сиела, LEGALworld.ONLINE, InterLex, правна информация на министерски съвет, ЛАКОРДА, Лекс БГ и други остават на последно място по приложение в момента. Въпреки това ролята на всички дейности следва тенденцията за увеличаване интереса и приложимостта в бъдещия 5 годишен период, като използването на електронно банкиране е посочено от 97% от респондентите, работата с национални регистри и системи – 95%.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Най- голям ръст спрямо текущата приложимост и приложимостта в следващия 5-годишен период се наблюдава при работа със счетоводен софтуер и работа с правно-информационни системи.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Работа с правно-информационни системи (Алис, Сиела, LEGAL-world.ONLINE, InterLex, правна информация на министерски съвет, ЛАКОРДА, Лекс БГ и други);	75%	25%	83%	17%
Работа със счетоводен софтуер (SAP, Microinvest, Мираж, dWare, Ажур и други);	81%	19%	88%	12%
Работа с национални регистри и системи (НАП, НОИ, Търговски регистър при АВ, Регистър Булстат, Единна система за електронни дела, ВАС, и други);	93%	7%	95%	5%
Използване на електронно банкиране (My Fibank, Булбанк мобайл/онлайн, Райфайзен онлайн, ДСК Директ, ОББ Мобайл и други)	93%	7%	97%	3%
Използване на системи за електронно подписване на документи (Borica, B-Trust, InfoNotary и други) и/или Token устройства;	90%	10%	93%	7%

ИД М71. Архитектурни и инженерни дейности, технически изпитания и анализи

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

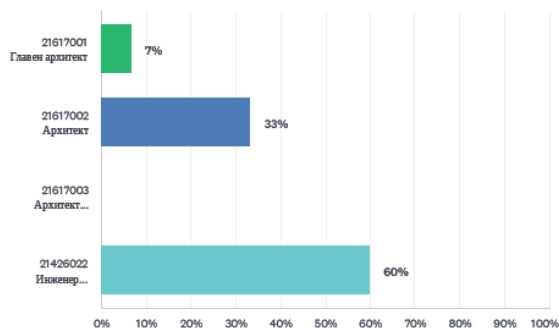
Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
“Архитектурни и инженерни дейности, технически изпитания и анализи” - 71	21617001	Главен архитект
	21617002	Архитект
	21617003	Архитект, интериор
	21426022	Инженер, проектант

В анкетното проучване за „Архитектурни и инженерни дейности“ взеха участие представители от професиите главен архитект – 7% от анкетираните, архитект – 33%, архитект интериор – 0% и инженер проектант – 60%, от които 33% заемат ръководни длъжности, а 67% са служители.

----- www.eufunds.bg -----

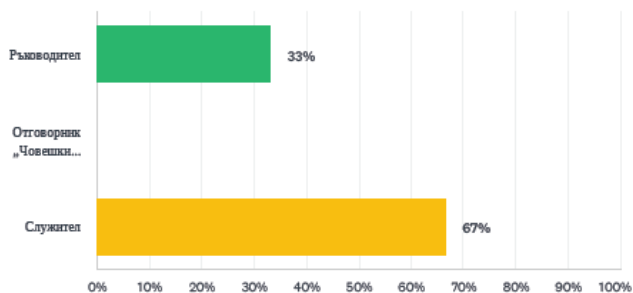
BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q1 Професия по НКПД 2011:

ANSWER CHOICES	RESPONSES
21617001 Главен архитект	7%
21617002 Архитект	33%
21617003 Архитект интериор	0%
21426022 Инженер проектант	60%

Q2 Длъжност на анкетирания:

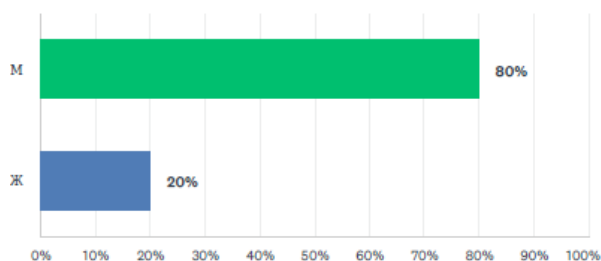

Мъжете доминират (80%) сред участниците в анкетата, като най-силно са представени възрастовата група над 60 г. (50%) и групата на висшистите (100%).

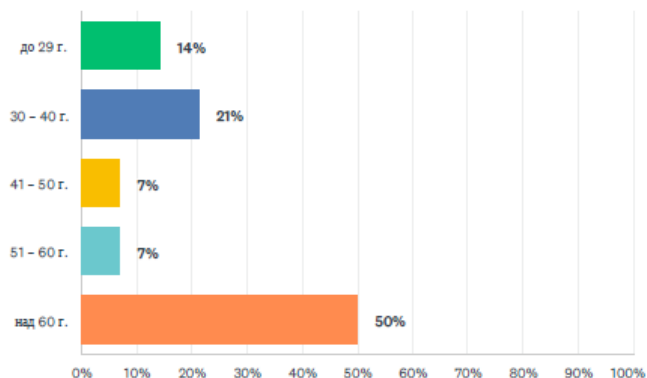
www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

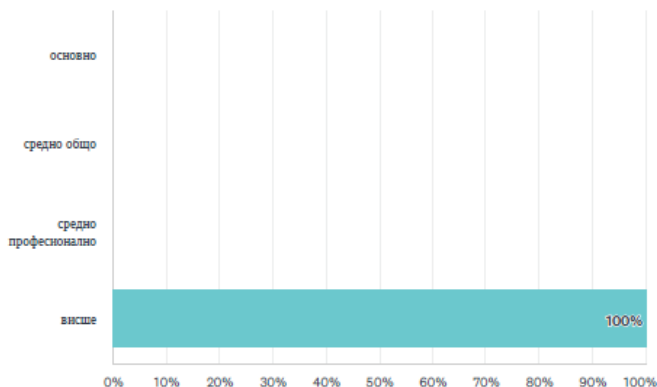
Q5 A2. Пол

Q6 A3. Възраст

Q7 A4. Образование

Към основните задачи, които **главните архитекти и архитектите** изпълняват на работното си място, респондентите-представителите на тези професии са причислили следните дейности:

Задачи:	% от участвалите в анкетата
планират, изработват и координират инвестиционни проекти по част „Архитектура“ за строежи от всички категории	100
инспектират строителни обекти и консултират клиенти, ръководители и други заинтересовани лица за определяне на вида, стила и размера на проектираните сгради и измененията на съществуващи сгради	100
изготвят проектна документация, включително скици и чертежи и интегрират структурни, механични и естетически елементи към окончателния архитектурен проект	83

осигуряват информация за дизайна, материалите и сроковете за строеж	67
планират, изработват и координират устройствени планове на територията на Република България;	50
изготвят спецификации и договорни документи, предназначени за строители и изготвят оферти от името на клиентите	50
установяват необходимите контакти, за да осигурят изпълнението на проекта относно стил, цена, срокове и съответствие със законодателството	50
идентифицират и намират най-доброто решение относно функционалността и интериора на сградите и изготвят необходимите проекти, чертежи и планове	50
контролират строителни или възстановителни работи за осигуряване на съответствие със спецификациите и стандартите за качество	50
съгласуване и одобряване на инвестиционни проекти; процедиране на устройствени планове; участие в разработване на стратегии и планове за регионално развитие; изготвяне на задания за възлагане на устройствени планове и инвестиционни проекти	17

В списъка на основните професионални дейности на анкетираните **строителни инженери** попадат следните задачи за изпълнение:

Задачи:	% от участвалите в анкетата
проектират, планират и организират изпитването, конструирането, монтирането и поддръжката на структури, машини и техните компоненти, производствени системи и инсталации, производствени работни графици и работни процедури	100

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

определят и специфицират методи за изграждане, материали и стандарти за качество и управляват строителната дейност	67
проучват, разработват или усъвършенстват теории и методи, свързани със строителните съоръжения	56
съветват или проектират строителни съоръжения като мостове, язовирни стени, докове, пътища, летища, железопътни линии, канали, тръбопроводи, системи за отпадъчни води и за контрол на дебита на водата, промишлени сгради и други подобни	56
изготвят системи за контрол, за да осигурят ефективно функциониране на строителните съоръжения, както и за безопасност и опазване на околната среда	56
анализират състоянието на почвата и скалите от натиска на проектираните строителни съоръжения и фундаменти	44
анализират издръжливостта на строителните съоръжения и тестват състоянието и стабилността на материалите, използвани за тяхното изграждане	44
осигуряват безопасно, ефективно и рентабилно реализиране на инженерни проекти	44
организируют и управляват поддържането и ремонта на съществуващи строителни съоръжения	33

Запитани какви дигитални задачи, свързани с **Информация и данни** изпълняват на работното си място, всички представители на архитектурните и инженерни професии, участвали в анкетата, отговарят единодушно, че анализирането, оценяването, интерпретирането и критичното оценяване на данни, информация и дигитално съдържание влиза в служебните им задължения (100%). 93% практикуват сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание; формулиране на нуждите от информация; търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях; създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.

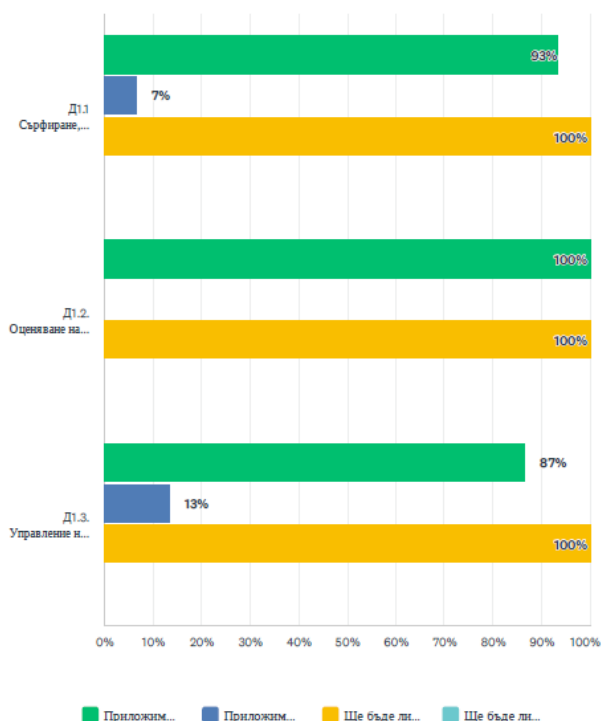
----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Други 87% се занимават с управление на данни, информация и дигитално съдържание като техните професионални занимания включват организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в структурирана дигитална среда; организиране и последваща обработка на информацията.

100% от респондентите са убедени, че дигиталните задачи, свързани с информация и данни ще доминират професионалната им дейност в най-близко бъдеще.

Q8 Д1. Дигитални задачи, свързани с Информация и данни

От дигитални задачи, свързани с **Комуникация и сътрудничество** респондентите отбелязват като най-приложими в момента тези, които са свързани със споделяне на данни и сътрудничество с помощта на цифровите технологии – 80% от отговорите. На второ място е поставено взаимодействието чрез дигитални технологии и избора на подходящи дигитални средства за комуникиране на конкретен контекст – 73%. По малки са процентите на анкетираните архитекти и строителни инженери, които професионално са запознати с

онлайн етикета (40%), по силата на професионалните си задължения участват в процесите на гражданското общество с помощта на цифровите технологии (33%) или управляват дигитална си идентичност (20%).

Делът на тези от тях, които считат, че след 5 години дигиталните технологии ще са приложими в професионалното взаимодействие и сътрудничество е 100%, 93% предполагат, че след този срок ще споделят цифрово съдържание с колегите си, докато процентите на тези, които са убедени, че след 5 години ще са принудени да познават онлайн етикета, да участват в гражданското общество по дигитални канали или сами да се справят с управлението на дигиталната си самоличност варират между 60 и 73%.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	73%	27%	100%	0%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	80%	20%	93%	7%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в обществения живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	33%	67%	67%	33%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	80%	20%	100%	0%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	40%	60%	73%	27%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	20%	80%	60%	40%

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	53%	47%	67%	33%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	60%	40%	67%	33%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	67%	33%	87%	13%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	47%	53%	73%	27%

Създаването на дигитално съдържание в областта на архитектурата и строителното инженерство, според анкетираните, намира приложение под формата на информираност за дигиталните авторски права и лицензионен режим (67%); модифициране, усъвършенстване и интегриране на информацията в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания (60%); изразяване чрез дигитални средства: създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати (53%); планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача (програмиране) (47%). Респондентите очакват за в бъдеще (след 5 години) същите дейности да имат още по-широко приложение (съответно 87%, 67%, 67% и 73%), като най-бързи темпове на развитие се предполага да демонстрират дейностите, свързани със създаването на програмни продукти.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Безопасност. Между 7% и една четвърт е делът на участвалите в анкетата архитекти и строителни инженери, които все още не извършват действия по защита на дигиталната си самоличност, не се грижат за физическото си и психическо здраве в условията на растящото приложение на цифровите технологии в професионалния си живот, не ползват средства и техники за защита на хардуера, софтуера и данните си от нежелани и вредни вмешателства.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	73%	27%	87%	13%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	93%	7%	93%	7%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	80%	20%	87%	13%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	73%	27%	87%	13%

Едновременно с това едва една десета от респондентите смятат, че мероприятията по гарантиране на безопасността на данните, потребителите на цифрови технологии и околната среда няма да се наложат като професионално задължение през следващите 5 години.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	80%	20%	93%	7%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	80%	20%	100%	0%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	80%	20%	93%	7%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	67%	33%	93%	7%

Решаване на проблеми. Към основните дигитални проблеми, които архитектите и строителните инженери решават понастоящем по данни на проучването, се отнасят в равна степен (80%) следните задачи: разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми); оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване и ангажиране в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда. 67% считат идентифицирането на пропуските в дигиталната си компетентност и полагане на усилия в посока тяхното наваксване за настоящ проблем в професионалното си развитие.

100% от респондентите виждат настройката и персонализирането на дигиталната среда за лични нужди/ идентифицирането на нуждите от технологични решения като дейност, приложима в най-близко бъдеще.

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Съобразно участието си (в настоящия момент и предполагаемо след 5 години) в решаването на специфичните за всяка длъжност/професия в изучавания икономически сектор дигитални задачи, анкетираните лица се разпределят, както следва:

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Софтуер за управление на проекти, за следене на прогрес и за проектопланиране, като Jira	60%	40%	93%	7%
Програми за компютърно чертаене на 2Д и 3Д-пространствени елементи и обекти, като например AutoCAD, SketchUp, FreeCAD, Rhino.	93%	7%	100%	0%
Програми за статичен и динамичен анализ на леки и тежки конструкции от стоманобетон, стомана, камък, тухла, дърво, стъкло, пластмаса и композитни материали. Пример за такива програми са SAP2000, AbaqusCAE, SCIA Engineer, Robot, RFEM, Dlubal, Idea Statica и други. Също така инженерът трябва да е запознат и с метода на крайни елементи.	40%	60%	73%	27%
Програми за графично оформяне и визуализация на 3Д модели, които се използват за създаване на предварителна визия и идея за предстоящия проект, която съответно се представя пред клиента или инвеститора. Такива програми са например vRay for SketchUp, 3d Max, Blender и Adobe Photoshop.	53%	47%	73%	27%

Най-голям процент от респондентите (93%) употребяват програми за компютърно 2D и 3D чертане на пространствени елементи и обекти, което съвпада с предвижданията им това да е и най-приложимият цифров инструмент в рамките на следващите 5 години.

Двама анкетирани са посочили, **извън зададения списък**, че употребяват ARCHICAD, специализирания архитектурен BIM CAD софтуер за Macintosh и Windows, разработен от унгарската компания Graphisoft, а други двама (инженери автоматизация), че имат знания в програмния език C и езиците от стандарт EN61131-3 и ползват цифрови продукти за изготвяне на електрически схеми като See Electrical, Eplan, E3 Zuken, работейки в среди за разработка на хардуерна част на електронни модули на EAGLE, Proteus Altium Designer.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

ИД М72. Научно-изследователска и развойна дейност

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
“Ръководители на научноизследователска и развойна дейност” – 72	12233012	Завеждащ научна лаборатория
	75492005	Лаборант
	12237008	Ръководител научен програмен колектив
	24227079	Научен секретар

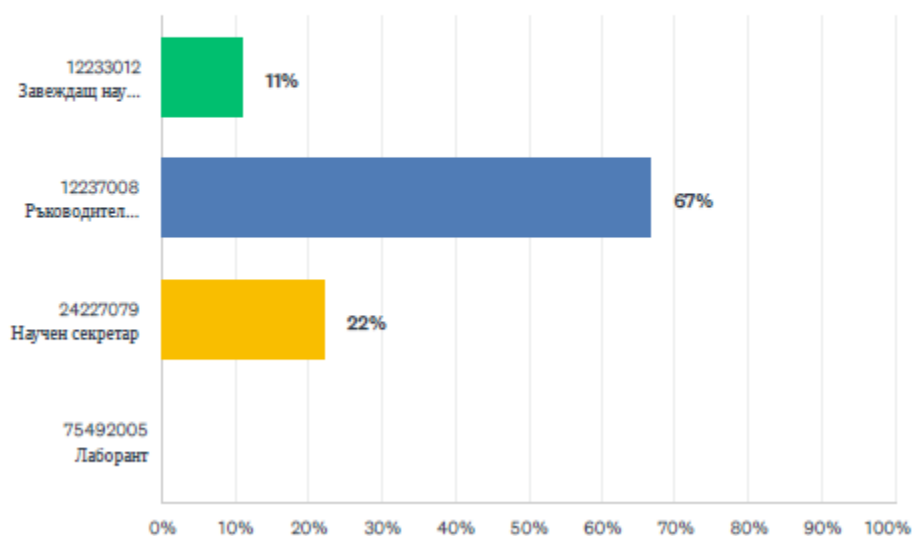
В изследването „**Ръководители на научноизследователска и развойна дейност**“ са участвали представители на следните професии: завеждащ научна лаборатория – 11%, ръководител научен програмен колектив – 67%, научен секретар – 22% и лаборант – 0%, 75% от които заемат ръководни длъжности, а останалите 25% са служители.

Включилите се мъже представляват 56% от извадката, като най-добре е представена възрастовата група на тези, които са над 60 години. 100% от респондентите са получили висше образование.

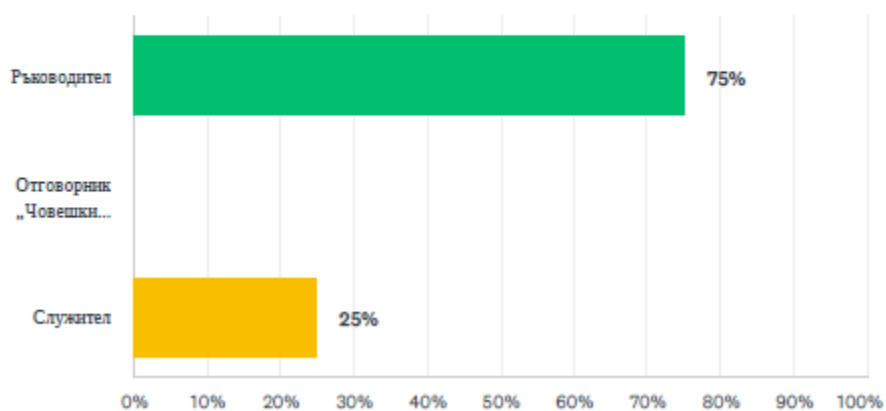
----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q1 Професия по НКПД 2011:

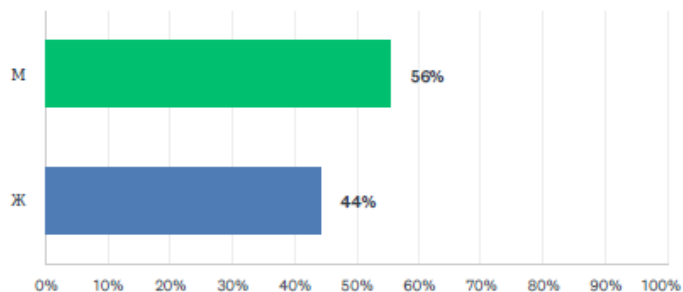
Q2 Длъжност на анкетирания:

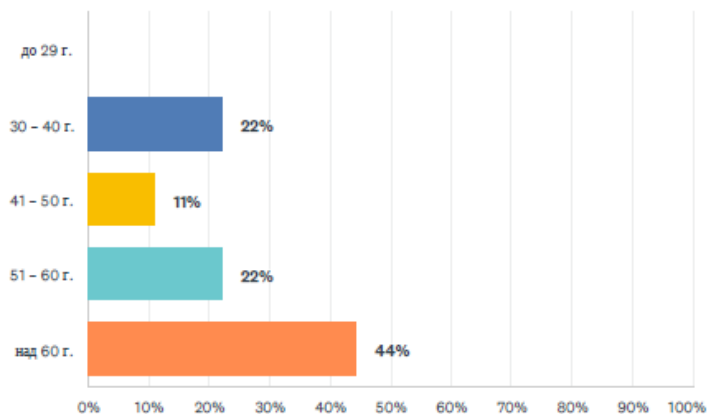
www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

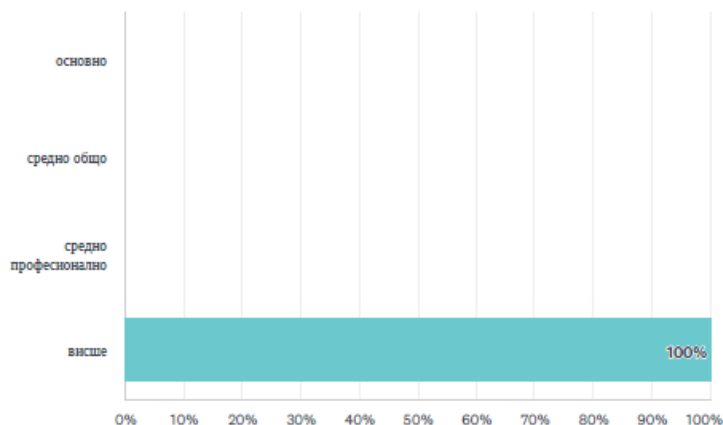
Q6 A2. Пол

Q7 A3. Възраст

Q8 A4. Образование

Ръководителите на научен програмен колектив и завеждащите научна лаборатория докладват, че основните им трудови задължения включват следните занимания:

планират, управляват и координират научноизследователска и развойна дейност в предприятието, или извършват тази дейност по договор с външна организация като разработват нов или подобряват съществуващ технически процес, продукти, познанието за тях и начина на използване на материалите;	86%
планират, изработват и координират инвестиционни проекти по част „Архитектура“ за строежи от всички категории;	100%
планират цялостната изследователска и развойна програма на предприятието или организацията съобразно целите и бюджетните изисквания;	100%
ръководят персонал, занимаващ се с научноизследователска и развойна дейност;	100%
определят и управляват бюджети, контролират разходите и осигуряват ефективно използване на ресурсите;	86%
установяват и управляват оперативни и административни процедури;	86%
планират и управляват ежедневни операции;	71%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

контролират подбора, обучението и работата на персонала;	86%
представяват предприятието или организацията на преговори, семинари и конференции;	57%
други.	0%

При **научните секретари** процентното участие в описаните професионални дейности се изразява по следния начин:

поддържат връзка и се консултират с програмни администратори и други заинтересовани страни, за да се идентифицират нуждите от различни политики;	50%
разглеждат съществуващите политики и законодателство с цел идентифициране на разпоредби, които са морално остарели или невалидни;	100%
проучват социални, икономически и промишлени тенденции, както и потребителските очаквания към предоставяните програми и системи;	100%
формулират и анализират различни възможности за политики, изготвят документи и препоръки относно промени и съветват по предложени варианти;	100%
оценяват влиянието, финансовите последици и взаимодействието с други програми, както и политическата и административната осъществимост на политиките;	50%
провеждат оценка на риска и разработват съответните решения;	100%
перезглеждат дейности и програми, за да се осигури съгласуваност с политиките на организацията;	50%
други.	0%

Почти 100% от респондентите, заети в сферата на научноизследователска и развойна дейност, понастоящем прилагат пълния списък с **дигитални задачи, свързани с информация и данни**, на работното си място. Само 11% не отдават необходимото значение на процесите по анализ, интерпретация и критично оценяване на данни, информация и

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

дигитално съдържание, нито пък смятат, че в бъдеще ще им се наложи да решават тези конкретни задачи.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д1.1 Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.	100%	0%	100%	0%
Д1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание.	89%	11%	89%	11%
Д1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.	100%	0%	100%	0%

От дигитални задачи, свързани с **Комуникация и сътрудничество**, анкетираните посочват като най-приложими в момента взаимодействието и споделянето на съдържание чрез дигитални технологии (100%) и сътрудничеството чрез дигиталните технологии за съвместно изграждане на ресурси и знания (89%).

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

44% от анкетираните са запознати с поведенческите норми при използване на дигиталните технологии, а 33% управляват дигиталната си самоличност.

56% от заетите в сферата на научноизследователска и развойна дейност респонденти вече използват цифровите канали за участие в процесите на гражданското общество.

Запитаните са отредили единодушно (100%) първите места от списъка със задачи в сферата на **Цифрова комуникация и сътрудничество**, които ще намерят своето приложение в близко бъдеще (5 години), на дигиталното взаимодействие, споделянето на информация, сътрудничеството чрез дигитални технологии за съвместно изграждане на ресурси и знания и опознаването на онлайн етикета.

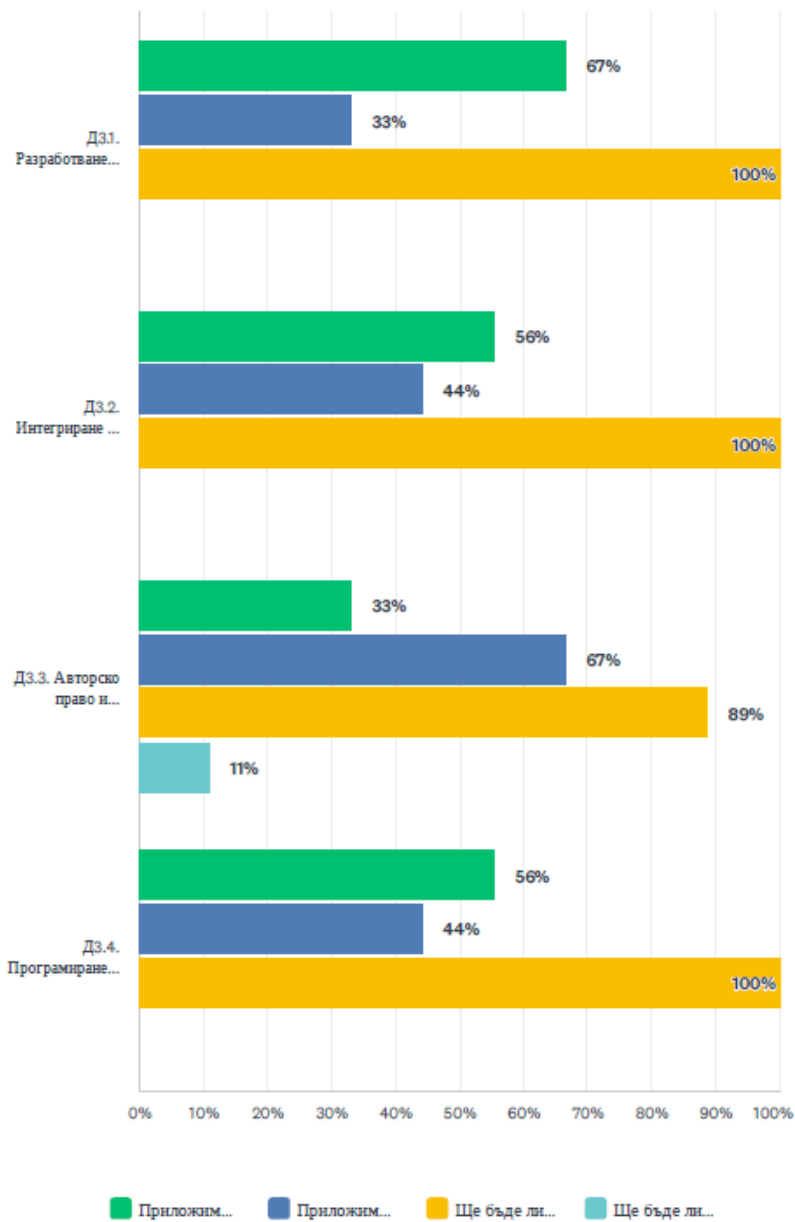
----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	100%	0%	100%	0%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	100%	0%	100%	0%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в обществения живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	56%	44%	78%	22%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	89%	11%	100%	0%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	44%	56%	100%	0%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	33%	67%	67%	33%

чрез Европейския социален фонд

Д3. Дигитални задачи, свързани със Създаване на дигитално съдържание

www.eufunds.bg

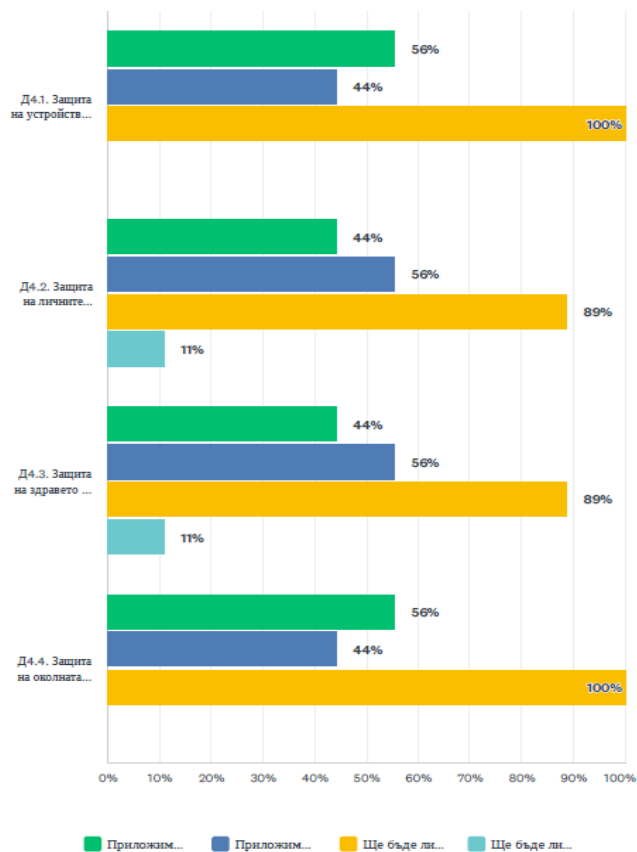
BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Най-висок е процентът на участниците в анкетата, които активно участват в разработването на дигитално съдържание (67%), интегрирането и преработването на информация са втори по приложимост, заедно с програмирането (56%). Тези, които са запознати с правилата за доказване и прилагане на авторски права и лицензии в областта на цифровите технологии са 33% от респондентите.

Очакванията са, че дейностите по разработване, интегриране и преработване на информация с помощта на дигитални средства, заедно с програмирането на определено ниво, ще станат задължителни за прилагане на ниво икономическа дейност в най-близко бъдеще (100%).

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	67%	33%	100%	0%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	56%	44%	100%	0%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	33%	67%	89%	11%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	56%	44%	100%	0%

Q12 Д4. Дигитални задачи, свързани с Безопасността

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	56%	44%	100%	0%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	44%	56%	89%	11%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	44%	56%	89%	11%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	56%	44%	100%	0%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Изненадващо, за разлика от анкетираните в другите икономически сфери, респондентите, заети в сферата на научноизследователска и развойна дейност, демонстрират високо ниво на загриженост за околната среда – 56%. Това, а също и защитата на устройствата и дигиталното съдържание, са двете най-актуални задачи по осигуряване на **Безопасността**, които участниците в допитването от дадената професионална област прилагат на работното си място, а също посочват като потенциално най-приложими за обозримото бъдеще (100%). Следват защитата на личните данни и защитата на физическото здраве и психическото благополучие в дигитална среда с 89%.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	44%	56%	78%	22%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	33%	67%	78%	22%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	33%	67%	100%	0%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	44%	56%	100%	0%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

На специалистите, заети в сферата на научноизследователска и развойна дейност, в най-голяма степен им се налага да решават **Дигитални проблеми**, свързани с техническата изправност на устройствата и такива, свързани с постоянната нужда от повишаване на собственото ниво на дигитална компетентност (44%). Сравнително по-рядко те са ангажирани с идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за удовлетворяване на професионалните си нужди, както и с креативно използване на цифровите технологии в ежедневната си трудова дейност. Независимо от това респондентите са убедени, че за в бъдеще ще им се налага все по-често да се ангажират с решаване на дигитална проблеми.

От причислените **Специализирани дигитални задачи** в тяхната професионална област респондентите най-често се възползват от възможностите за видеоконферентна връзка (100%), за сътрудничество (89%), за онлайн обучения (78%) и за търсене на информация в цифрова среда (78%). Най-слабо приложение намират онлайн проектите за сътрудничество между хора в същата работна среда (33%).

Всеобщото мнение е, че след 5 години специализираните за изучаваните професии дигитални средства ще бъдат масово използвани.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Използване на различни специализирани търсачки (scienceresearch.com, researchgate.com, Microsoft Academic Search, Google Scholar и други	78%	22%	100%	0%
Използване на приложения за видеоконферентна връзка: Zoom, Facetime, Skype, Webex и Други	100%	0%	100%	0%
Сътрудничество през Интернет с други хора в образователна или професионална област	89%	11%	100%	0%
Участие в учебни дейности като например онлайн обучения със свободен достъп (MOOC's), уебинари (webinars), стрийминг и други, чрез среда за съвместна работа: Moodle, WebCT и други	78%	22%	100%	0%
Посещаване на виртуални пространства за сътрудничество и съвместна работа (Coworking)	67%	33%	89%	11%
Изпълнение на онлайн проекти за сътрудничество между хора в същата работна среда	33%	67%	100%	0%
Съдействие за организиране на уъркшопи, уебстраници, "живи" лаборатории (Live labs)	56%	44%	100%	0%
Използване на специализирани методи (5S digital), за да обозначаване и организиране на дигитална документация	0%	100%	78%	22%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

ИД М74.1. Специализирани дейности в областта на дизайна

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
Други професионални дейности (специализирани дейности в областта на дизайна) – 74.1	34233005	Интериорен дизайнер
	21636005	Промислен дизайнер
	21636004	Дизайнер бижута

В анкетното проучване за Други професионални дейности (специализирани дейности в областта на дизайна) участваха предимно представители на професията интериорен дизайнер – 92%, но също така се включиха професионалисти от сферата на промишления дизайнер – 4%, както и 4% дизайнери на бижута.

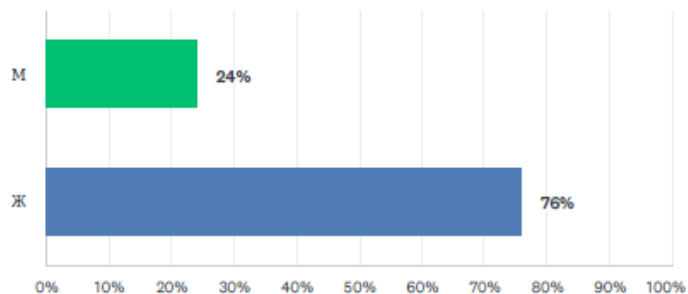
Процентът на участващите служители е 68%, 32% от респондентите заемат ръководни длъжности в компаниите си и за съжаление не можахме да осигурим участието на нито един представител, заемащ длъжността отговорник „Човешки ресурси“.

В допитването са се включили повече жени (76%), като преобладаващата възраст на респондентите е в групите до 29 и между 30-40 г. – по 36% за всяка, 20%, са отговорилите на възраст 41-50 г., и с по 4% са представени групите 51-60 и над 60 г.

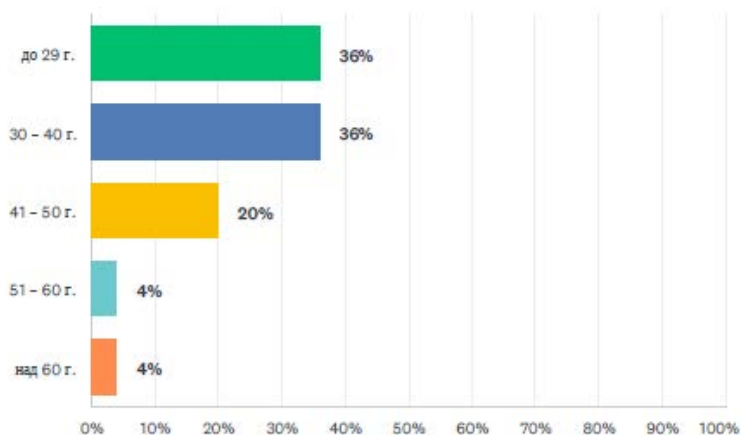
----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q5 A2. Пол

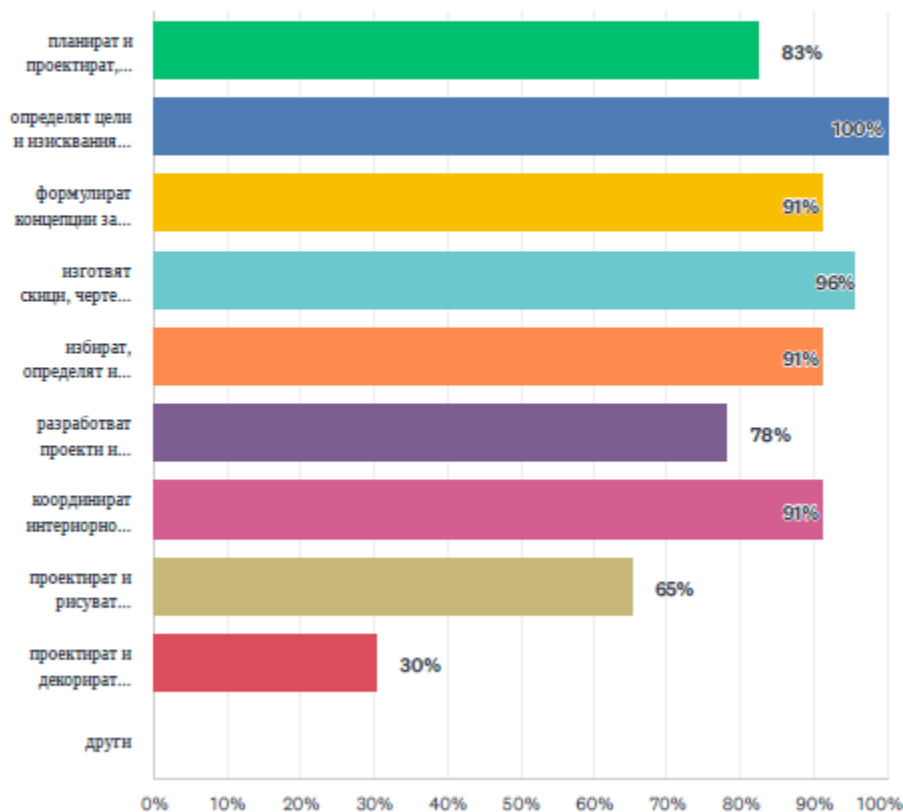
Q6 A3. Възраст

Със специализирани дейности в областта на дизайна (други професионални дейности) се занимават предимно висшисти – 88%, средното професионално образование е представено с 8%, а средното общо – с 4%.

Q3 Група 3432 Интериорни дизайнери и декоратори
3005 Интериорен дизайнер

3432

В професионалното си ежедневие, според анкетните данни, интериорните дизайнери:

Дейности	% от отговорилите
определят цели и изисквания на дизайна чрез консултиране с клиенти и заинтересувани лица; изследват и анализират	100

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

пространствени, функционални, ефективни, безопасни и естетически изисквания	
изготвят скици, чертежи, илюстрации и планове за предаване на концепции на дизайна; договарят дизайнерски решения с клиенти, ръководство, доставчици и строители	96
формулират концепции за интериорен дизайн	91
избират, определят и препоръчват функционални и естетични материали, мебели и изделия за интериорно оформление	91
координират интериорно строителство и оформление	91
планират и проектират, координират и участват в изграждане и оформление специално оформена, подобрена, битова и работна среда и увеличаване на продажбите	83
разработват проекти и документират избрани проекти за строителство	78
проектират и рисуват театрални декори	65
проектират и декорират изложбени витрини и други изложбени пространства за реклама на продукти и услуги	30

Всички промишлени дизайнери и дизайнери на бижута, помолени да дадат кратко описание на трудовите дейности, които упражняват на работното си място, отговарят, че:

- определят целите и изискванията на дизайна чрез кратка консултация с клиенти и заинтересовани страни;

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- формулират дизайнерски концепции за облекло, текстилни изделия, промишлени, търговски и потребителски продукти и бижутерия;
- хармонизират естетическите аспекти съобразно техническите, функционалните, екологичните и производствените изисквания;
- предават дизайнерски концепции и друга информация като изготвят планове, карти, схеми, образци и модели;
- представят дизайнерски решения на клиенти, управителни органи и на персонал, зает с производство и продажби;
- избират, специфицират и препоръчват функционални и естетични материали, производствени методи и довършителни производствени операции;
- подробно описват и документират избрания промишлен дизайн;
- подготвят и пускат в експлоатация прототипи и мостри;
- контролират подготовката на мостри, програми, средства и производствени процеси.

Към дигиталните задачи, свързани с **информация и данни**, които прилагат на работното си място 96% от анкетираните дизайнери отнасят формулирането на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях, а също така съдържание анализиране, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. 80% смятат, че това са задачите по организиране, извличане, съхранение и обработка на данни, информация и съдържание в дигитална среда.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д1.1 Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.	96%	4%	100%	0%
Д1.2. Оценка на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание.	96%	4%	96%	4%
Д1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.	80%	20%	92%	8%

100% от респондентите предвиждат, че след 5 години няма да могат да се справят с професионалните си задължения, ако не се научат да прилагат цифровите технологии за сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и друго дигитално съдържание.

По отношение на приложимостта на дигиталните задачи, свързани с **комуникация и сътрудничество** на работното място на дизайнера, респондентите изказват мнение, че:

	Е приложимо в момента	Ще бъде приложимо след 5 години
Взаимодействието чрез дигитални технологии. (Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст)	92%	100%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Споделянето чрез дигитални технологии. (Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване)	96%	100%
Участието в гражданските процеси чрез дигитални технологии. (Участие в обществения живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии)	80%	84%
Сътрудничеството чрез дигитални технологии. (Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания)	84%	96%
Онлайн етикетът. (Познаване на поведенческите норми и ноу хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда)	64%	80%
Управлението на дигиталната идентичност. (Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни)	84%	84%

----- www.eufunds.bg -----

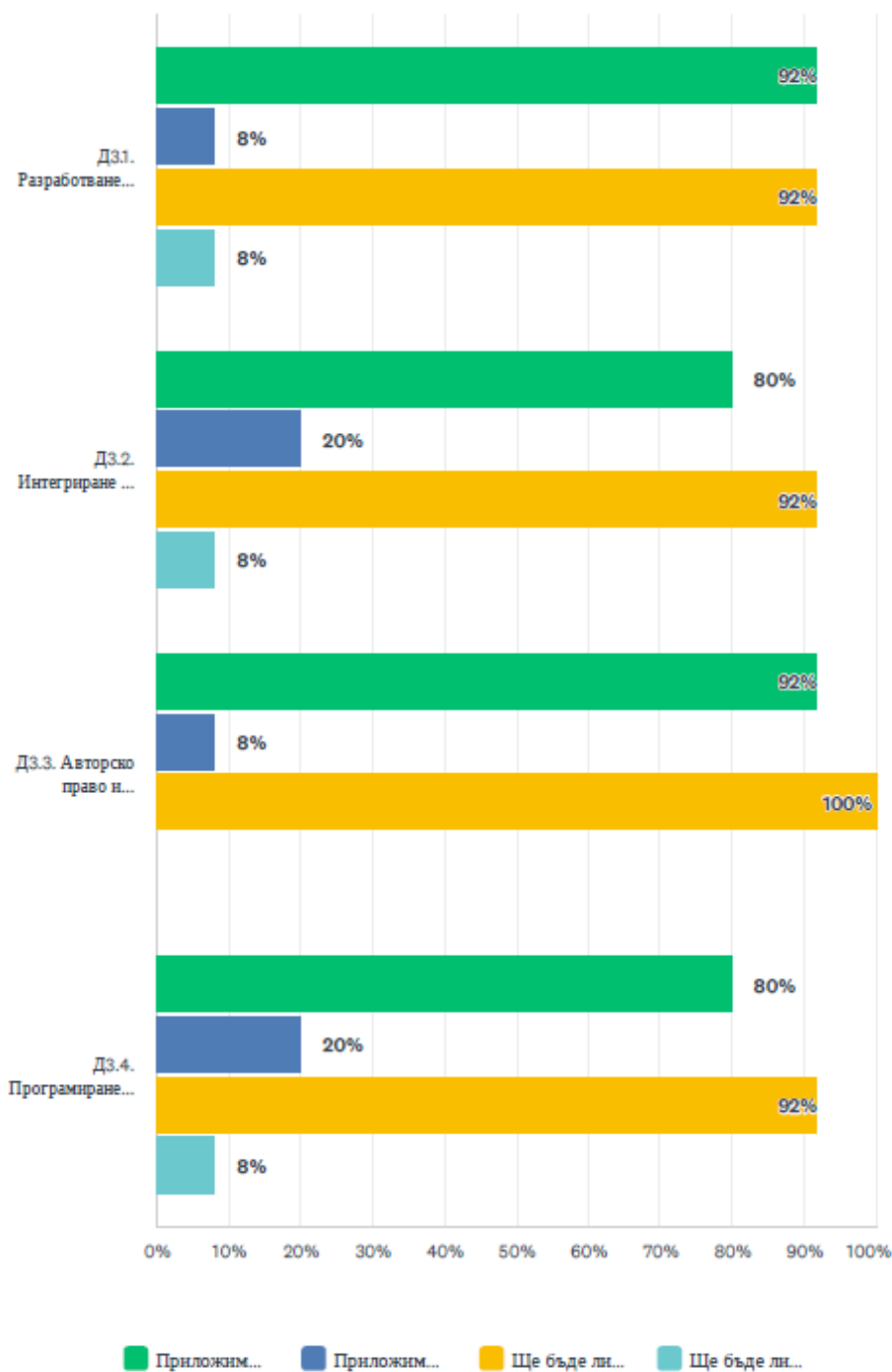
BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Що се отнася до задачите, свързани със **създаване на дигитално съдържание**, анкетиранияте поставят на първо място по приложимост в момента познаването на материята, свързана с авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание и модифицирането, усъвършенстването, подобряване и интегриране на информацията и в съществуващото съдържание, за създаване на нови, оригинални и подходящи знания (92%). 80% прилагат на работното си място знания и умения, свързани с програмиране и разработване на дигитално съдържание.

Запитани, кои от тези задачи смятат, че ще намерят приложение след 5 години, дизайнерите единодушно посочват задачите, свързани с необходимостта от опознаване на законодателството, свързано с придобиване и защитаване на авторски права и лицензи по отношение на данни, дигитална информация и съдържание (100%). Само 8% считат, че създаването, редактирането, модифицирането и обогатяването на дигитално съдържание, както и програмирането в различните си форми, няма да намерят приложение в тяхната ежедневна професионална дейност даже и след 5 години.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В дизайнерските и другите професионални дейности най-приложима от задачите, свързани с **безопасността** към момента, е защитата на устройствата и дигиталното съдържание и разбирането на рисковете и заплахите в дигиталната среда ведно с познаването на мерките за безопасност, сигурност и осигуряване на необходимите надеждност и поверителност (92%). Болшинството запитани (96%), предполага, че защитата на устройствата, дигиталното съдържимо и личните данни ще са едни от най-приложимите мерки за безопасност след 5 години.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	92%	8%	96%	4%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	88%	12%	96%	4%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	72%	28%	84%	16%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	72%	28%	92%	8%

Процесът по **решаването на проблеми** в областта на дизайна и другите професионални дейности следва няколко направления, чиято приложимост в момента и в близко бъдеще участниците в анкетата оценяват по следния начин:

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	Е приложимо в момента	Ще бъде приложимо след 5 години
Решаване на технически проблеми. (Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми)).	80%	92%
Идентифициране на нуждите и технологични решения. (Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността)).	92%	96%
Креативно използване на дигиталните технологии. (Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда).	96%	100%
Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. (Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция).	92%	100%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

От **специфичните умения**, които са приложими за техните професии 100% от анкетираните са посочили, че използват информационни технологии и програмни приложения за представяне на дизайнерски решения, комуникация с клиенти, както и за документиране на избрания промишлен дизайн.

96% са споделили, че проучват, планират и проектират изграждането и оформлението на подобрена битова и работна среда, както и на различни продукти и изделия чрез използване на разнообразен софтуер и програмни продукти.

Като друга специфична задача респондентите са посочили познаването на психологията на ползвателите на проектираното пространство.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Проучват, планират и проектират изграждането и оформлението на подобрена, битова и работна среда, както и различни продукти и изделия чрез използването на разнообразен софтуер и програмни продукти.	96%	4%	96%	4%
Използват информационни технологии за представяне на дизайнерски решения, комуникация с клиенти, както и документиране на избрания промишлен дизайн	100%	0%	100%	0%
Използват информационни технологии и програмни приложения за представяне на дизайнерски решения, комуникация с клиенти, както и документиране на избрания промишлен дизайн	100%	0%	100%	0%
#	ДРУГО (МОЛЯ, ПОПЪЛНЕТЕ)			
1	познания по психология на ползвателите на проектираното пространство			

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

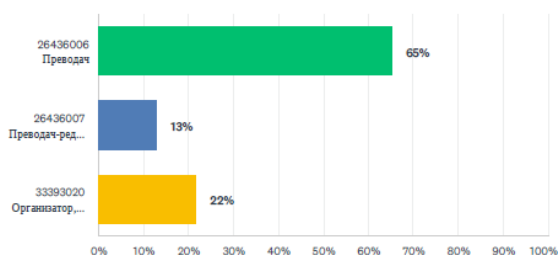
ИД М74.3. Преводаческа дейност

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

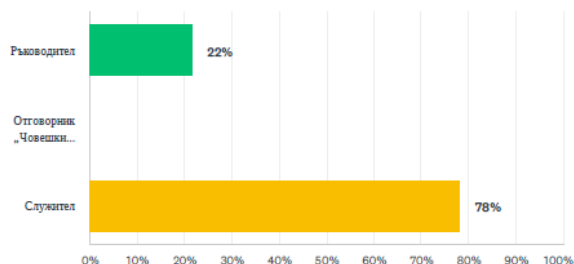
Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
Преводаческа дейност – 74.3	26436006	Преводач
	26436007	Преводач-редактор
	33393020	Организатор, работа с клиенти

В анкетата за преводаческа дейност се включиха 91% жени и 9% мъже, представители на следните професии: преводач (65%), преводач-редактор (13%) и организатор работа с клиенти (22%). 78% от участвалите заемат длъжността служител, а 22% - ръководител, като висшистите представляват 83% от извадката, а анкетираните със средно професионално и средно общо образование са съответно 13% и 4% от общия брой участници.

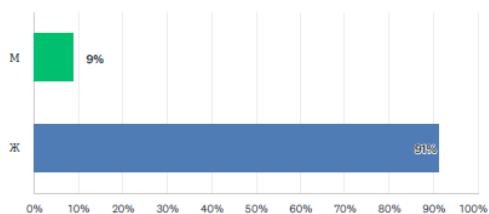
Q1 Професия по НКПД 2011:

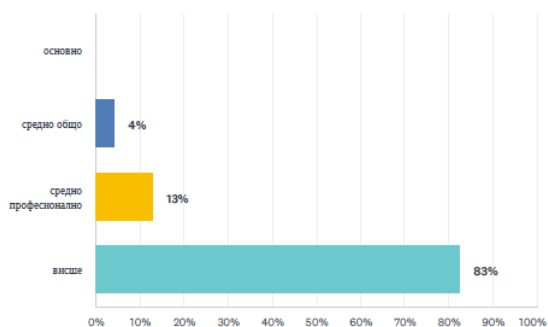
Q2 Длъжност на анкетирания:

Q5 A2. Пол

Q7 A4. Образование

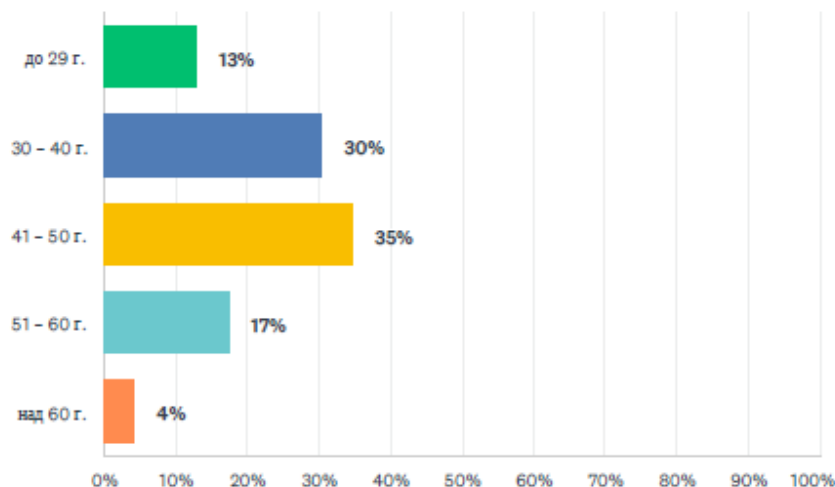

Представителите на преводаческата професия, участвали в интервютата са разпределени във всички възрастови групи, като най-масово са представени 41-50 годишните, а най-слабо тези над 60 годишна възраст:

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q6 A3. Възраст

Запитани, какви основни дейности изпълняват на работното си място, преводачите и преводачите-редактори отговарят, че:

- изучават връзката между майчини езици и съвременните езикови групи, проследяват произхода и развитието на думи, граматика и езикови форми и представят тези открития 44%;
- консултират или изготвят езикови класификационни системи, граматични помагала, речници и подобни материали . 22%;
- превеждат писмено от един език на друг и гарантират, че съдържанието на оригинала е предадено точно и вярно, както и че фразеологичното и терминологичното значение и стил на литературните произведения са пренесени доколкото е възможно..... 100%;
- разработват методи за използване на компютри и други инструменти за повишаване продуктивността и качеството на превода 11%;
- извършват симултанен превод от един език на друг на конференции, срещи и подобни събития и гарантират, че е запазено значението, точността и верността на оригинала 72%;
- извършват жестомимичен превод 6%;
- редактират и коригират преведени материали 72%.

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

На същия въпрос организаторите работа с клиенти дават следните отговори:

- предоставят информация за предлаганите услуги и нужди на бъдещи купувачи 100%;
- уточняват заявки и договори за предоставяне на конкретна услуга и дават разяснения на клиентите за условията на ползваната услуга..... 100%;
- осигуряват спазване на условията за изпълнение на заявките или договорите 80%;
- проверяват изпълнението на подписани заявки и договори съгласно договорните срокове 80%;
- избират подходящите доставчици и им възлагат изпълнението на подписаната заявка или договор 100%;
- проследяват коректното изпълнение на поетата услуга 100%;
- водят отчетни документи за целия процес на организация и изпълнение на поетите поръчки или договори 100%.

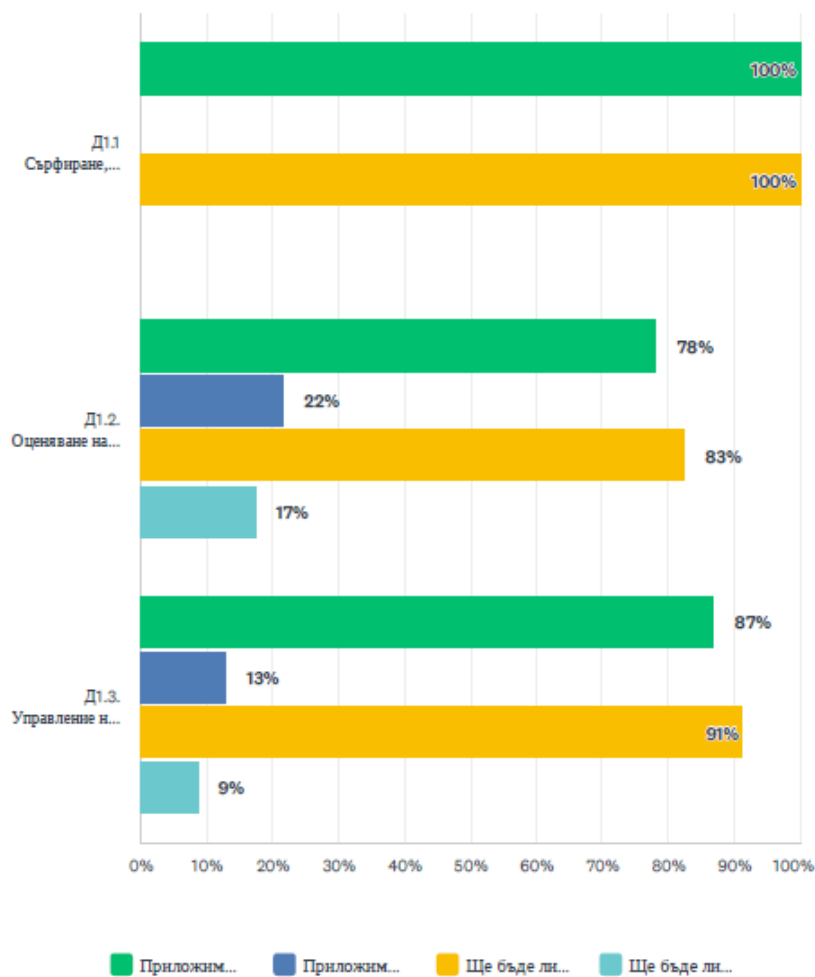
Що се отнася до дигиталните задачи, свързани с **Информация и данни**, които са част от професионалните задължения на ангажираните в сферата на преводаческите услуги респонденти, към тях спадат сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание – 100%; анализиране, сравняване и критично оценяване на както на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание, така и на самата информация – 78% и извличане, организиране, съхранение и обработка на данни, информация и съдържание в структурирана дигитална среда – 87%.

В 5 годишна перспектива анкетираните виждат увеличаване на дяловото участие на тези задължения в трудовото им ежедневие съответно до 100%, 83% и 91%.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q8 Д1. Дигитални задачи, свързани с Информация и данни

По отношение на задачите от областта на дигиталните **Комуникации и сътрудничество** респондентите са на мнение, че тяхната приложимост към момента варира в границите 70-91%, с превес на взаимодействието чрез подходящи дигитални средства за комуникация на зададен контекст и че след 5 години тези задачи ще са сравнително по-масово приложими.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	91%	9%	96%	4%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	87%	13%	91%	9%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в общественния живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	70%	30%	78%	22%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	78%	22%	83%	17%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	70%	30%	74%	26%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	70%	30%	78%	22%

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В преводаческите дейности водеща по приложимост от задачите, свързани със **Създаване на дигитално съдържание** към момента, е задачата по разработване на дигитално съдържание. 83% от анкетираните създават и редактират дигитално съдържание в различни формати, ползвайки разнообразни дигитални средства; 65% участват в модифицирането, усъвършенстването, подобряване и интегриране на информацията и в съществуващото съдържание, за създаване на нови, оригинални и подходящи знания; 57% демонстрират познания в областта на законодателството, свързано с придобиване и защитаване на авторски права и лицензи по отношение на данни, дигитална информация и съдържание; а 22% - в областта на програмирането, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.

Запитани, кои от тези задачи смятат, че ще намират приложение след 5 години, преводачите посочват всички задачи, като очакванията им са свързани с повишаване на тяхната приложимост.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	83%	17%	91%	9%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	65%	35%	74%	26%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	57%	43%	65%	35%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	22%	78%	30%	70%

Преводачите са наясно с това, че прекомерното използване на дигитални средства и технологии крие потенциални рискове както за потребителите, така и за самата техника, технологии, информацията, включително и околната среда.

За болшинството от тях (96%) предпазването на личните данни е задача номер едно. 91% са активно ангажирани със защита на дигиталното съдържание и устройства, 74% са имат намерение да избегнат опасностите, на които цифровизацията подлага психическото и физическото им благосъстояние, 48% са загрижени за околната среда.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Единодушното е мнението, че мерките по защита на цифровите устройства, съдържанието и най-вече личните данни, ще са най-приложимите действия по осигуряване на **Безопасността** в дигиталната среда и за в бъдеще.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	91%	9%	100%	0%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	96%	4%	100%	0%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	74%	26%	83%	17%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	48%	52%	57%	43%

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	65%	35%	78%	22%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	65%	35%	70%	30%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	57%	43%	70%	30%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	74%	26%	87%	13%

Най-много преводачи виждат понастоящем като най-актуален **проблем, подлежащ на решение**, повишаването на дигиталната си компетентност (74%). 65% са заети с оценка на потребностите и идентифициране, оценяване и избиране на подходящи дигитални инструменти и технологични решения за по ефективно изпълнение на професионалните си задачи и с решаване на текущите технически проблеми. 57% използват дигиталните технологии в креативните процеси, с които професията ги сблъсква.

Анкетираните изразяват мнение, че стремежа към повишаване на нивото на дигитална култура в сферата на предлагане на преводачески услуги ще доминира и следващите 5 години.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	T F
Използване на услуги за съхранение на информация в облак (Cloudservices): GoogleDrive, Onedrive, Dropbox, iCloud и др.	87%	13%	96%	4%	
Използват информационни технологии за представяне на дизайнерски решения, комуникация с клиенти, както и документиране на избрания промишлен дизайн	100%	0%	96%	4%	
Използване на по-широк спектър от цифрови технологии за споделяне/обмяна на информация, за аудио – и видео комуникация – Skype (Voiceover Internet Protocol технология), WhatsApp, Viber, Messenger, GoogleMeet, Zoom, Microsoft Teams и др.	100%	0%	100%	0%	
Общуване/обмен на информация с помощта на избрани социални сайтове, блогове, форуми (Facebook, Twitter, LinkedIn, и др.)	100%	0%	100%	0%	
Владение на компютърно базирани преводачески и терминологични продукти, вкл. стандартен офис софтуер	96%	4%	100%	0%	
Намиране и ползване на специфични справочни материали и дигитални справочни речници	100%	0%	100%	0%	
Ползване на софтуерни програми за превод	70%	30%	87%	13%	
Владение съпоставянето на различни базирани терминологични продукти	78%	22%	87%	13%	
Участва в дигитално изградена професионална мрежа/Има своя професионална мрежа	61%	39%	70%	30%	
Ползване на електронни системи за управление на проекти	30%	70%	57%	43%	
Прилагане на европейски стандарт ISO 17100	57%	43%	65%	35%	
Ползване на софтуерни програми за отчитане и анализ на поръчките	30%	70%	57%	43%	
Владение на електронните системи прилагани в държавната и общинска администрация касаещи предлаганите услуги	39%	61%	52%	48%	

Помолени да посочат, кои от изброените, **специфични** за дадения икономически сектор и професии дигитални задачи, са част от трудовите им задължения, 100% от респондентите споделят, че използват цифровите технологии за аудио и видео комуникация, за представяне на професионалните си решения пред клиенти и за документиране на процеса, за намиране и ползване на справочни материали, както и за социално общуване.

96% от анкетираните представители на преводаческите професии заявяват, че използват компютърно базирани преводачески и терминологични продукти, включително владеят стандартен офис софтуер, 87% - че използват „облачните“ технологии, но прогнозите са тези проценти да нараснат в рамките на следващите 5 години.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

ИД М74.9. Други професионални дейности, неклаифицирани другаде

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

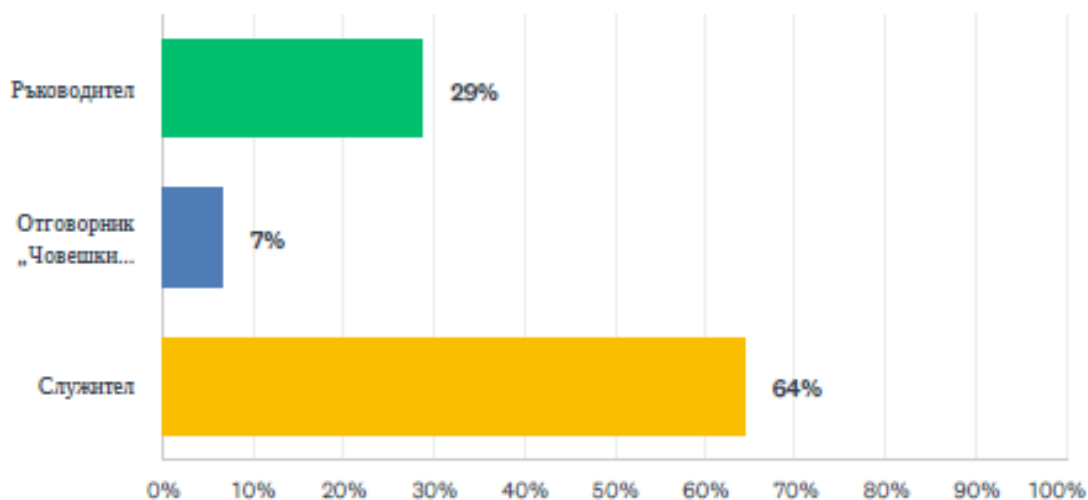
Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
"Други професионални дейности, неклаифицирани другаде" – 74.9	12126007	Ръководител, здравословни и безопасни условия на труд

В проучването „**Ръководител, здравословни и безопасни условия на труд**“ са обхванати поравно представители на двата пола, заемащи длъжностите Ръководител – 29%, Отговорник „Човешки Ресурси“ – 7% и Служител – 64%. Най-високата степен на образование, която участниците са посочили, е висше – 76%, следвана от средно – 22% и средно професионално – 2%. Анкетирани са представители на всички възрастови групи. Процентно отговорилите са разпределени по следния начин: До 29 г. те са 4%, 30 – 40 г. – 28%, 41 – 50 г. – 35%, 51 – 60 г. – 15% и над 60 г. – 17%.

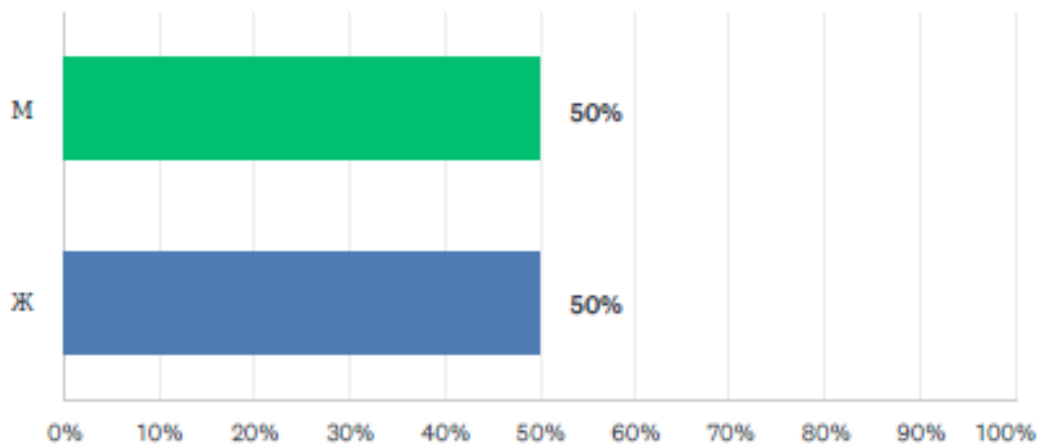
----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q1 Длъжност на анкетирания:

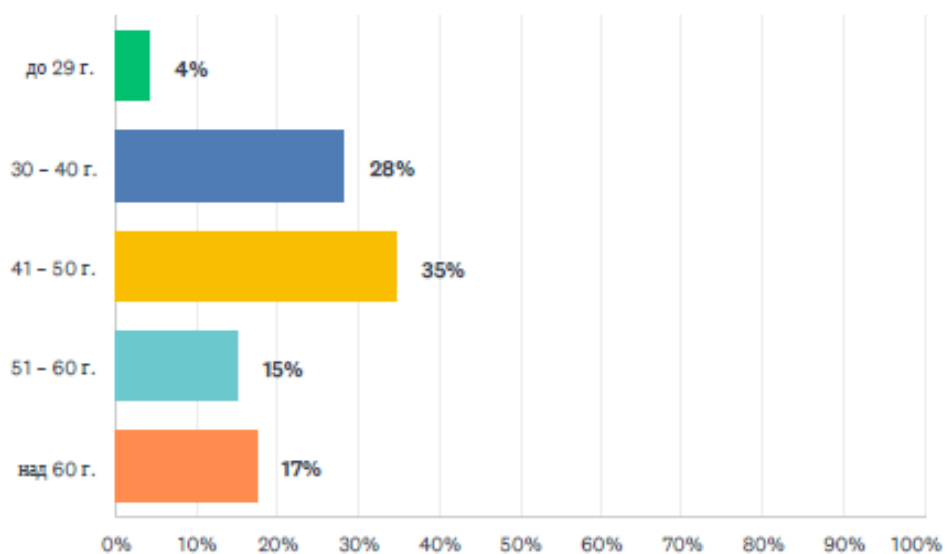
Q3 A2. Пол

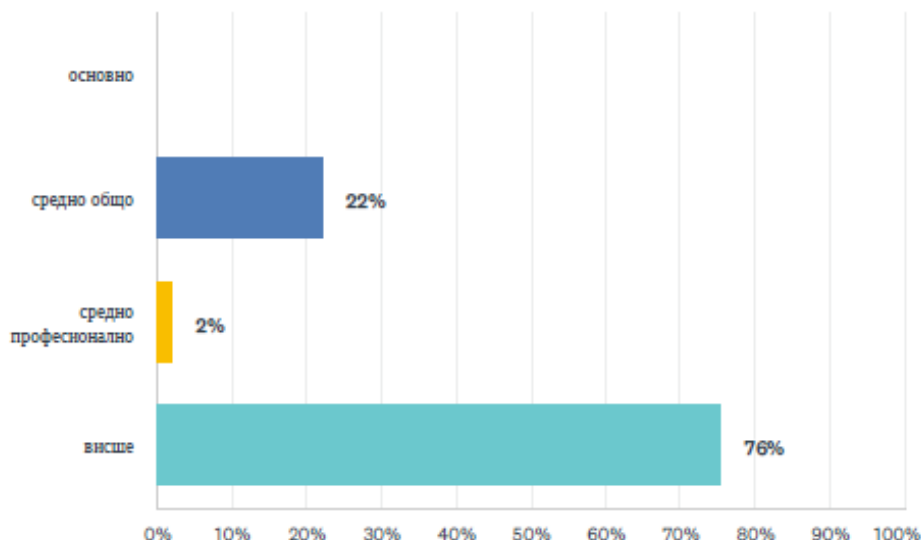
www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q4 A3. Възраст

Q5 A4. Образование

Като **основни дейности**, с които се занимават професионално, анкетираните отбелязват, че:

ANSWER CHOICES	RESPONSES
разработват и контролират програми и дейности, свързани с безопасни и здравословни условия на труд;	98%
определят и управляват оперативни и административни процедури, свързани със здравословните и безопасни условия на труд на работещите в организацията;	96%
предлагат и контролират разработването и функционирането на информационни системи за управление на персонала във връзка с осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд на работещите;	91%
осигуряват съответствие с действащите закони, наредби и стандарти относно правата на работниците, здравословни и безопасни условия на труд, равни възможности и подобни проблеми;	98%
контролират подбора, обучението и работата на персонала за цялото предприятие или организация във връзка с осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд;	96%
Други	2%

#	ДРУГИ
1	Консултантски заключение за определяне годността на служителя за изпълнение на даден вид дейност, оценяване рисковете на работните процеси, помещения, работни места.

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Почти 100% от респондентите вече прилагат пълния списък с дигитални задачи, свързани с **Информация и данни**, на работното си място. Само 9% мислят, че ще се занимават с анализиране, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание малко по-късно в кариерното си развитие, например след 5 години.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д1.1. Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.	100%	0%	96%	4%
Д1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание. Анализиране, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализиране, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание.	91%	9%	100%	0%
Д1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.	100%	0%	96%	4%

Запитани доколко дигиталните задачи, свързани с **Комуникация и сътрудничество**, са приложими в текущата им дейност и какви са вижданията им за бъдещото приложение на тези задачи, участниците в анкетата споделят, че:

	Е приложимо в момента	Ще бъде приложимо след 5 години
--	--------------------------	------------------------------------

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Взаимодействието чрез дигитални технологии. (Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст)	83%	93%
Споделянето чрез дигитални технологии. (Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване)	87%	96%
Участието в гражданските процеси чрез дигитални технологии. (Участие в общественния живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии)	67%	80%
Сътрудничеството чрез дигитални технологии. (Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания)	87%	93%
Онлайн етикетът. (Познаване на поведенческите норми и ноу хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда)	70%	83%
Управлението на дигиталната идентичност. (Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни)	72%	89%

Що се отнася до задачите, свързани със **Създаване на дигитално съдържание**, най-голям процент от анкетираните отбелязват, че вече създават и редактират дигитално съдържание (83%), а също така участват в създаването на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания (72%). Гледайки напред ръководителите, отговарящи за условията на труд, виждат

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

пред професионалното приложение най-вече на тези две задачи перспективи за бъдещо разширяване.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	83%	17%	98%	2%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	72%	28%	98%	2%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	28%	72%	41%	59%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	22%	78%	35%	65%

Много малък процент от респондентите, практикуващи професията „Ръководител, здравословни и безопасни условия на труд“ не са наясно с потенциалните рискове, които прекомерното или неправилното използване на дигитални средства и технологии крие, както за потребителите, така и за средствата, технологиите, информацията, и не на последно място околната среда.

Само 9% отбелязват, че не използват мерки за предпазване на личните си данни в дигитална среда. 13% настояват, че не са лично ангажирани със защита на дигиталното

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

съдържание и устройства, а 15% не предпазват по никакъв начин психическото и физическото си здраве от нежелано дигитално въздействие. 48% не демонстрират засега никаква практическа загриженост за опазването на околната среда от вредните влияния на масовата дигитална инвазия.

Общото мнение е, че мерките по защита на цифровите устройства, съдържанието и най-вече личните данни ще са най-приложимите действия по осигуряване на дигиталната **Безопасност** и за в бъдеще.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	87%	13%	91%	9%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	91%	9%	96%	4%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	85%	15%	91%	9%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	52%	48%	61%	39%

Решаването на проблеми с дигитални средства в областта на ръководството за по-добри условия на труда е свързано както с прилагането по настоящем, така и с перспективите за прилагане на следните групи задачи, които участниците в анкетата оценяват по следния оптимистичен начин:

	Е приложимо в момента	Ще бъде приложимо след 5 години
Решаване на технически проблеми. (Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми)).	80%	89%
Идентифициране на нуждите и технологични решения. (Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността)).	76%	89%
Креативно използване на дигиталните технологии. (Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда).	76%	87%
Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. (Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция).	74%	85%

Не са толкова много **специфичните дигитални задачи**, които ръководителите на условия на труда ползват в трудовото си ежедневие. Те са предимно свързани с автоматизираните системи за управление на човешки ресурси, използвани на конкретното работно място, с организирането, поддържането и обработката на информация от базите данни, включващи досиетата на служителите и всякакви документи, съпровождащи процеса на заетост (за

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

назначаване, възнаграждения, отпуски, взаимодействие с отговорните държавни институции и др.).

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Работа със системи за управление на човешки ресурси	52%	48%	57%	43%
Работа със системи за документооборот	87%	13%	93%	7%
Работа със софтуер за провеждане на онлайн обучения	83%	17%	98%	2%
#	ДРУГО (МОЛЯ, ПОПЪЛНЕТЕ)			
1	Защита в дигитална среда.			
2	Работа с иновативен софтуер за единни досиета на служители, започващи с назначение, процеса на заетост, изплащане на възнаграждения, отпуски и др.			

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Сектор N. АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ

ИД N79. Туристическа, агентска и операторска дейност, други дейности, свързани с пътувания и резервации

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

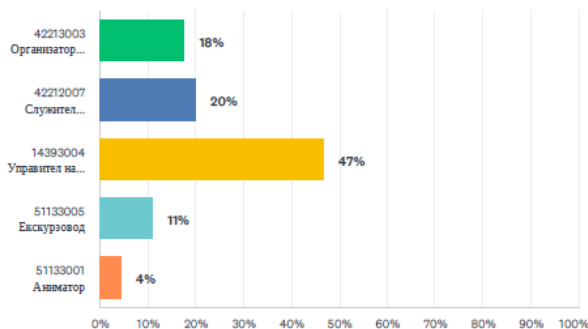
Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
Туристическа, агентска и операторска дейност, други дейности, свързани с пътувания и резервации – 79	42213003	Организатор пътувания
	42212007	Служител пътническа агенция/бюро
	14393004	Управител на туристическа агенция
	51136005	Екскурзовод
	51133001	Аниматор

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q1 Професия по НКПД 2011:

Answered: 45 Skipped: 0

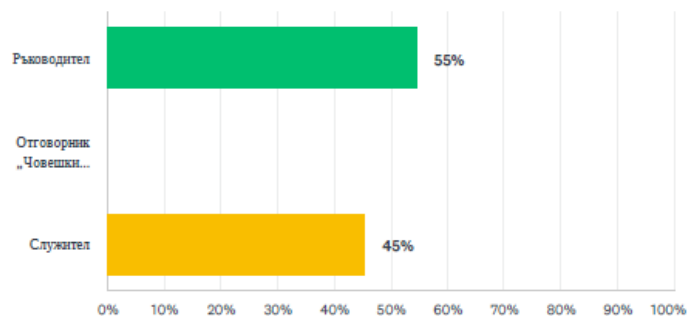

ANSWER CHOICES	RESPONSES
42213003 Организатор пътувания	18% 8
42212007 Служител пътническа агенция/бюро	20% 9
14393004 Управител на туристическа агенция	47% 21
51133005 Екскурзовод	11% 5
51133001 Аниматор	4% 2
TOTAL	45

В анкетното проучване за „Туристическа, агентска и операторска дейност, други дейности, свързани с пътувания и резервации“ взеха участие представители от няколко професии. Най-голям дял - 47%, са управители на туристически фирми, следвани от 20% - служители в пътническа агенция/бюро, 18% - организатор пътувания, 11% - екскурзоводи и 4% - аниматори. В по-голямата си част те заемат ръководна длъжност в компаниите, в които работят. Съотношението по отношение на заеманата длъжност на респондентите е почти 1:1:0 (ръководители: служители: HR) или 55% от участвалите са ръководители, 45% - служители и 0% от отдел HR.

Q2 Длъжност на анкетирания:

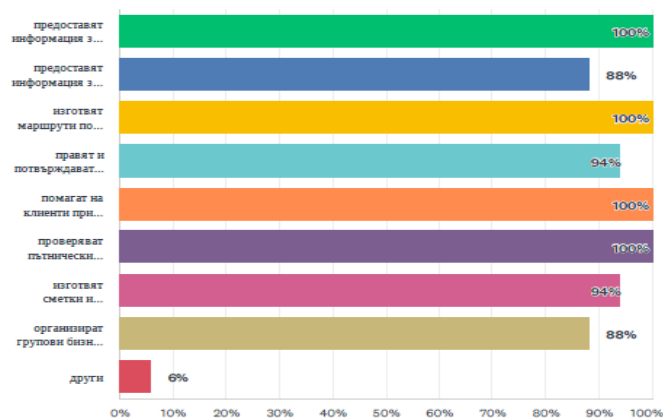
Answered: 44 Skipped: 1

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ръководител	55% 24
Отговорник „Човешки Ресурси“	0% 0
Служител	45% 20
TOTAL	44

Q3 Група 4221 Консултанти и служители в пътнически агенции4221 3003 Организатор пътувания4221 2007 Служител пътническа агенция/бюро

Answered: 17 Skipped: 28

ANSWER CHOICES	RESPONSES	
предоставят информация за наличността, стойността и удобството на различните видове транспорт и настаняване като се съобразяват с изискванията на клиентите и ги консултират относно организирането на техните пътувания;	100%	17
предоставят информация за местни атракции, разглеждане на забележителности, ресторанти, забавления и културни събития, както и предоставят пътнически карти и брошури;	88%	15
изготвят маршрути по места и дати;	100%	17
правят и потвърждават резервации за пътувания, екскурзии и настаняване; * издават билети, бордни карти и ваучери;	94%	16
помагат на клиенти при получаване на необходимите пътнически документи, в това число визи;	100%	17
проверяват пътнически документи и регистрират пътници и багаж при пристигане и заминаване;	100%	17
изготвят сметки и получават плащания;	94%	16
организируют групови бизнес пътувания или почивки, както и почивки за отделни лица;	88%	15
други	6%	1
Total Respondents: 17		

ДРУГИ: работа с фирмен софтуер - резервационна система

Сред трудовите дейности при упражняване на длъжността всички от служителите в пътническа агенция/бюро отбелязват предоставянето на информация за наличността, стойността и удобството на различните видове транспорт и настаняване, съобразено с изискванията на клиентите и консултирането им относно организирането на техните пътувания. Те оказват помощ на клиентите при получаване на необходимите пътнически документи, в това число визи, извършват проверка на пътнически документи и регистрацията на пътници и багаж при пристигане и заминаване, а също така изготвят маршрути по места и дати.

94% от анкетираните са отбелязали като свои основни задължения правенето и потвърждаването на резервации за пътувания, екскурзии и настаняване, както и изготвянето на сметки и получаването на плащания, а 88% - предоставянето на информация за местни атракции, забележителности, ресторанти, забавления, културни събития, пътнически карти и брошури, както и организирането на групови или индивидуални бизнес пътувания или почивки.

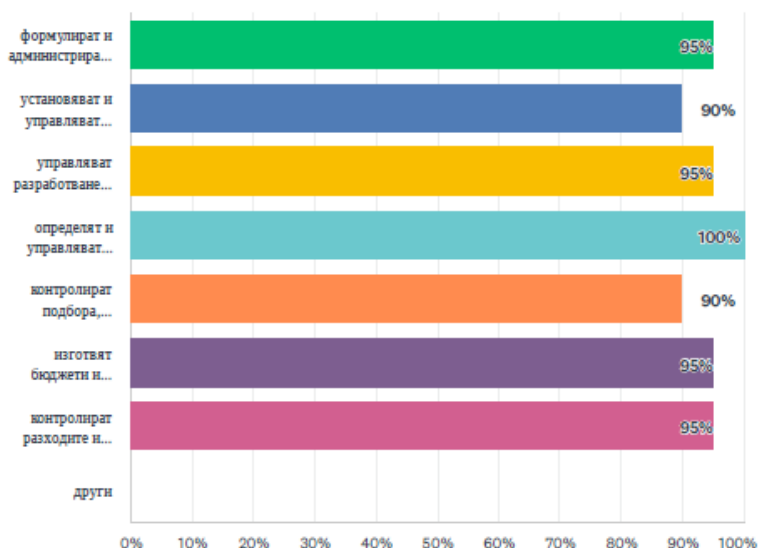
6% от респондентите посочват като допълнителна дейност и работата с фирмен софтуер/резервационна система като част от ежедневните си професионални задължения.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q4 Група 1439 Ръководители на други услуги, н.д.1439 3004
Управител на туристическа агенция

Answered: 20 Skipped: 25

ANSWER CHOICES	RESPONSES	
формулират и администрират дейности в туристическата агенция;	95%	19
установяват и управляват оперативни и административни процедури;	90%	18
управляват разработването на нови продукти, маркетингови и рекламни кампании;	95%	19
определят и управляват дейностите по продажби и обслужване на клиенти;	100%	20
контролират подбора, обучението и работата на персонала;	90%	18
изготвят бюджети и координират финансови операции;	95%	19
контролират разходите и осигуряват ефективно използване на ресурсите;	95%	19
други	0%	0
Total Respondents: 20		

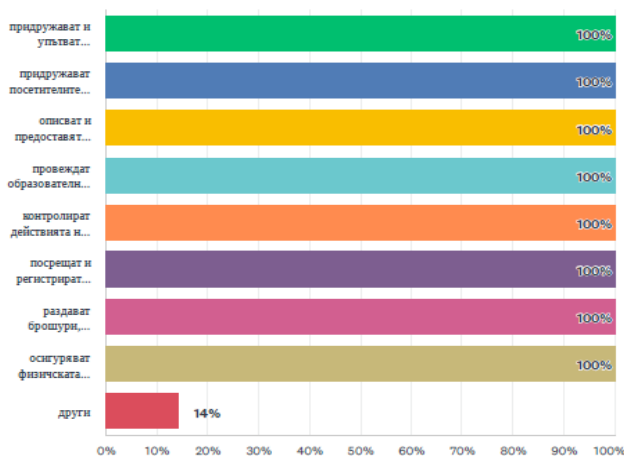
100% от анкетираните ръководители на пътническа агенция/бюро възприемат определянето и управлението на дейностите по продажби и обслужване на клиенти като свое основно професионално задължение.

95% определят формулирането и администрирането на дейности в туристическата агенция; изготвянето на бюджети и координирането на финансови операции; контролирането на разходи и осигуряването на ефективното използване на ресурсите; а също така и управлението на процесите по разработка на нови продукти, на маркетингови и рекламни кампании като основна ръководна дейност, която практикуват на работното си място.

90% от запитаните ръководители на агенция/бюро се занимават най-вече с установяване и управление на оперативни и административни процедури, а също и с контрол на подбора, обучението и работата на персонала.

Q5 Група 5113 Екскурзоводи5113 3005 Екскурзовод5113 3001
Аниматор

Answered: 7 Skipped: 38

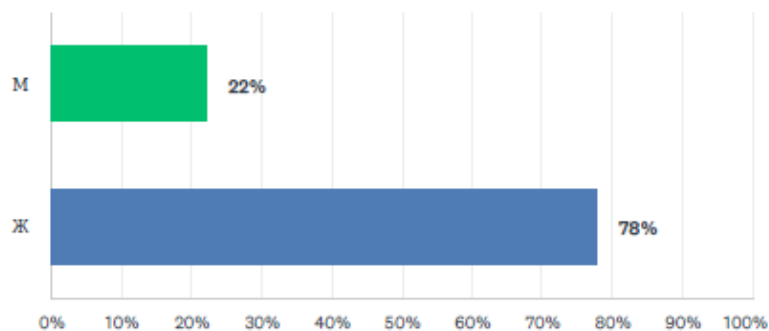
ANSWER CHOICES	RESPONSES	
придружават и упътват туристите при круизи и разглеждане на забележителности;	100%	7
придружават посетителите при посещение на туристически обекти, музеи, изложби, тематични паркове, фабрики и други индустриални обекти;	100%	7
описват и предоставят информация за интересни места и изложбени обекти, отговарят на различни въпроси;	100%	7
провеждат образователни мероприятия за ученици;	100%	7
контролират действията на туристите в съответствие с правилата, туристическите норми и мерки за безопасност;	100%	7
посрещат и регистрират посетители и туристи, издават необходимите идентификационни карти или спомагателни средства за безопасност;	100%	7
раздават брошури, показват аудио-визуални материали, както и обясняват реда и действията по време на туристическите обиколки;	100%	7
осигуряват физическата безопасност на групите и извършват дейности по осигуряване на първа помощ или ръководят евакуациите при спешни случаи;	100%	7
други	14%	1
Total Respondents: 7		

Всички запитани екскурзоводи (100%), определят като основни свои трудови дейности следното:

- придружаване и упътване на туристите при круизи и разглеждане на забележителности;
- придружаване на посетителите при посещение на туристически обекти, музеи, изложби, тематични паркове, фабрики и други индустриални обекти;
- описване и предоставяне на информация за интересни места и изложбени обекти, отговори на различни въпроси;
- провеждане образователни мероприятия за ученици;
- контролиране на действията на туристите в съответствие с правилата, туристическите норми и мерки за безопасност;
- посрещане и регистрация на посетители и туристи, издаване на необходимите идентификационни карти или спомагателни средства за безопасност;
- раздаване на брошури, показване на аудио-визуални материали, както и обяснения за реда и действията по време на туристическите обиколки;
- осигуряване на физическата безопасност на групите, дейности по осигуряване на първа помощ или ръководство на евакуация при спешни случаи.

Q6 A2. Пол

Answered: 45 Skipped: 0

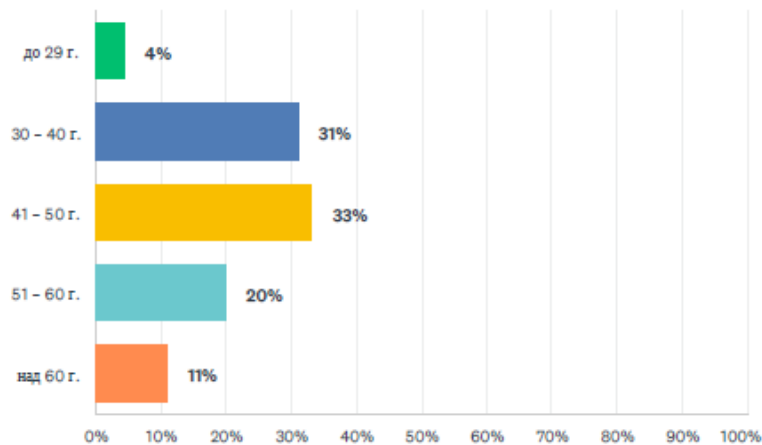
ANSWER CHOICES	RESPONSES	
М	22%	10
Ж	78%	35
TOTAL		45

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q7 A3. Възраст

Answered: 45 Skipped: 0

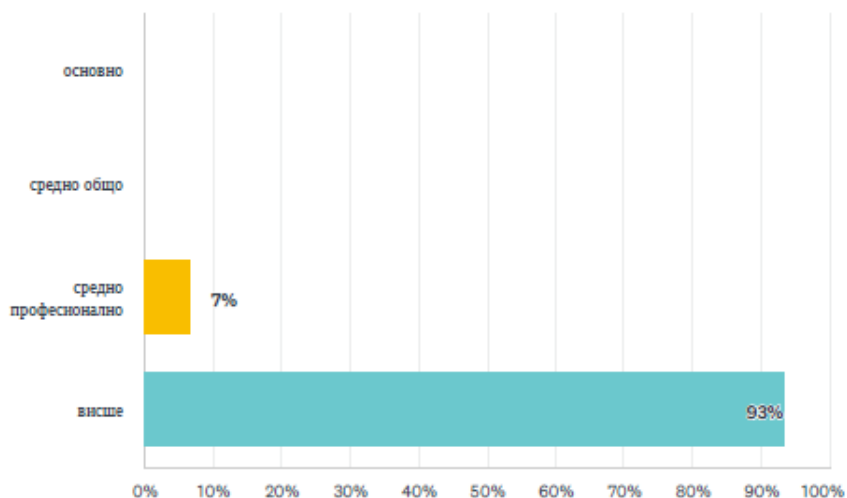
ANSWER CHOICES	RESPONSES	
до 29 г.	4%	2
30 – 40 г.	31%	14
41 – 50 г.	33%	15
51 – 60 г.	20%	9
над 60 г.	11%	5
TOTAL		45

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q8 A4. Образование

Answered: 45 Skipped: 0

ANSWER CHOICES	RESPONSES	
основно	0%	0
средно общо	0%	0
средно професионално	7%	3
висше	93%	42
TOTAL		45

Съотношението на анкетираните е 1 към 3,5 в полза на жените-представители на икономическа дейност „туристическа, агентска и операторска дейност и други дейности, свързани с пътувания и резервации“.

Преобладават представителите на възрастовите групи от 41 до 50 г. (33%) и 30-40 г. (31%), следвани от тези между 51 и 60 г. (20%) и над 60 г. (11%). Най- малка е групата на служителите до 29 г. – едва 4%.

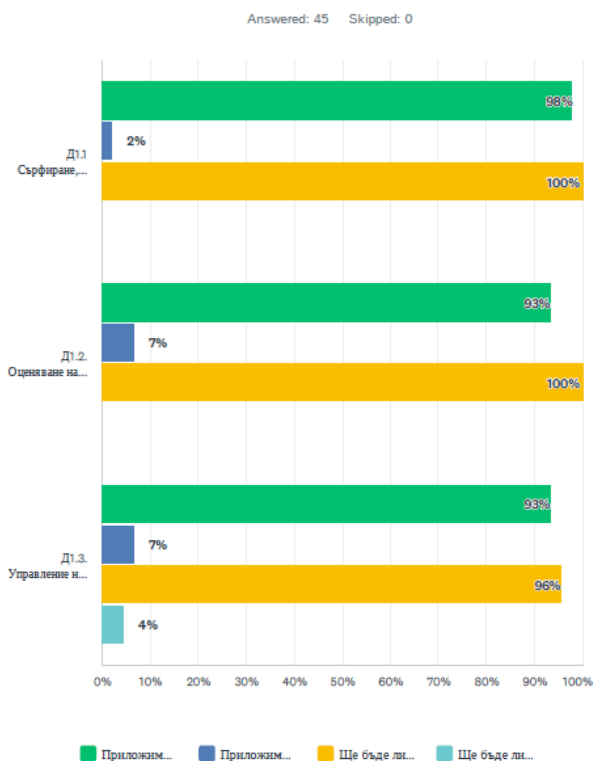
www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Почти всички респонденти (93%) са висшисти и само 7% са завършилите средно професионално образование.

Q9 Д1. Дигитални задачи, свързани с Информация и данни

Q9 Д1. Дигитални задачи, свързани с Информация и данни

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	TOTAL RESPONDENTS
Д1.1 Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.	98% 44	2% 1	100% 45	0% 0	45
Д1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание. Анализиране, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализиране, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание.	93% 42	7% 3	100% 45	0% 0	45
Д1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.	93% 42	7% 3	96% 43	4% 2	45

В сферата на използване на дигитални инструменти най-голямо приложение в момента намират дейностите по сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание, достъп и навигиране между тях; създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене и формулиране на нуждите от информация. Това е мнението на 98% от анкетираните, а само 1% смятат, че тези цифрови умения не се прилагат на работното им място. 93% от респондентите считат действията, свързани с оценяване на данни, информация и дигитално съдържание, (към които се отнасят: Анализиране,

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание) и действията по управление на данни, информация и дигитално съдържание (а именно: Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда) са приложими в момента, като на противоположното мнение са едва 7%.

Всички изследвани демонстрират оптимизъм в прогнозите си за нивата на дигитализация в областта на туристическите услуги за период след 5 години. Те са единодушни в мнението, че цифровите технологии ще са приложими в търсенето, филтрирането, извличането, обработката, анализирането и съхранението на информация. Само 4% изпитват съмнения, че след 5 години организирането, съхранението, извличането и обработката на данни, информация и съдържание в структурирана дигитална среда ще бъде приложимо в сферата им на професионална реализация.

Q10 D2. Дигитални задачи, свързани с Комуникация и сътрудничество

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	TOTAL RESPONDENTS
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	91% 41	9% 4	96% 43	4% 2	45
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	96% 43	4% 2	98% 44	2% 1	45
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в общественния живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	71% 32	29% 13	87% 39	13% 6	45
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	93% 42	7% 3	98% 44	2% 1	45
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	80% 36	20% 9	96% 43	4% 2	45
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	84% 38	16% 7	96% 43	4% 2	45

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В областта на дигиталната комуникация и сътрудничество най-голям е процентът на респондентите, които използват в момента цифровите технологии като посредник за споделяне на данни, информация и съдържание и познават практиките за цитиране и позоваване (96%). След тях се нареждат служителите на туристически агенции/бюра, които използват цифровата комуникация за съвместни процеси по създаване на данни, ресурси и знания (93%), последвани от тези, които взаимодействат с помощта на подбрани дигитални средства за комуникация на специфичен контекст (91%).

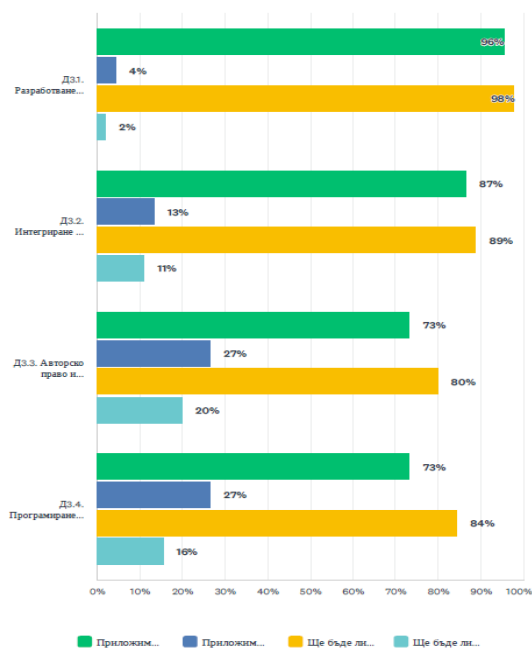
Незначителна е разликата в процентите от запитаните, които очакват след 5 години най-приложими да са споделянето и сътрудничеството с помощта на цифровите технологии (98%) и тези които считат за приложими за в бъдеще взаимодействието с помощта на дигиталните инструменти и управлението на дигиталната идентичност при познаване на онлайн етикета (96%). Малко по-нисък е процентът на убедените, че бъдещото участие в гражданските процеси ще включва използването на ИКТ (87%).

Q11 Д3. Дигитални задачи, свързани със Създаване на дигитално съдържание

Answered: 45, Skipped: 0

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	TOTAL RESPONDENTS
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	96% 43	4% 2	98% 44	2% 1	45
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	87% 39	13% 6	89% 40	11% 5	45
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	73% 33	27% 12	80% 36	20% 9	45
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	73% 33	27% 12	84% 38	16% 7	45

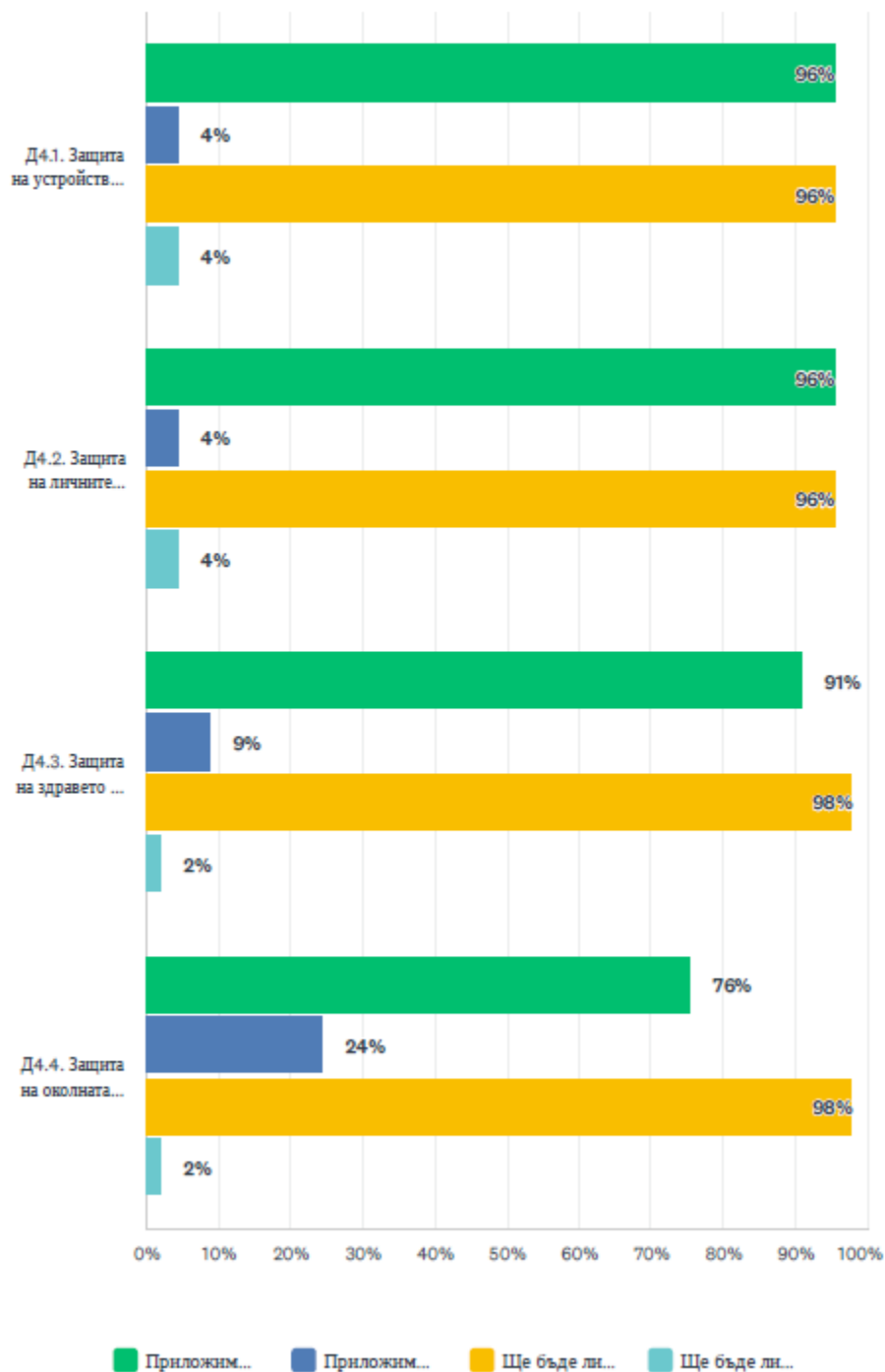
Работещите в туристическата индустрия най-често използват цифровите технологии за създаване и редактиране на съдържание (90%). Преработката, интегрирането и създаването на нови оригинални знания заемат второто място сред дейностите, извършвани в туристическите агенции/бюра (87%), а третото място си поделят програмирането и познанията в областта на прилагане на авторските права и лицензи (73%). Няма единство по въпроса кои задачи, свързани със създаване на дигитално съдържание, ще се решават преимуществено в обозримо бъдеще (след 5 години). Предпочитание се отдава на тези, свързани със разработването на дигитално съдържание (98%), докато най-малък процент респонденти залагат на масовото използване на новите технологии за запознаване с авторското и лицензионно право в сектора на ИКТ.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q12 Д4. Дигитални задачи, свързани с Безопасността

Answered: 45 Skipped: 0

инсиран
СЪЮЗ

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	TOTAL RESPONDENTS
Д4.1. Защита на устройства. Защиаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	96% 43	4% 2	96% 43	4% 2	45
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	96% 43	4% 2	96% 43	4% 2	45
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	91% 41	9% 4	98% 44	2% 1	45
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	76% 34	24% 11	98% 44	2% 1	45

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Почти всички анкетирани в една или друга степен извършват дейности, свързани със защита на устройствата, процесите, личните данни и идентичност, докато предоставят туристически услуги на своите клиенти.

Най-голям процент, познавайки ефективните съвременни начини и мерки за осигуряване на безопасност на информация, са ангажирани с действия по защита на устройствата и съдържанието, предпазване на личните данни и защита на психологическото здраве и благосъстоянието на потребителите на услуги – съответно 96%, 96% и 91%. По-нисък е дялът на участниците в мероприятия по опазване на околната среда от негативното въздействие на бурното развитие на технологиите – 76% от респондентите.

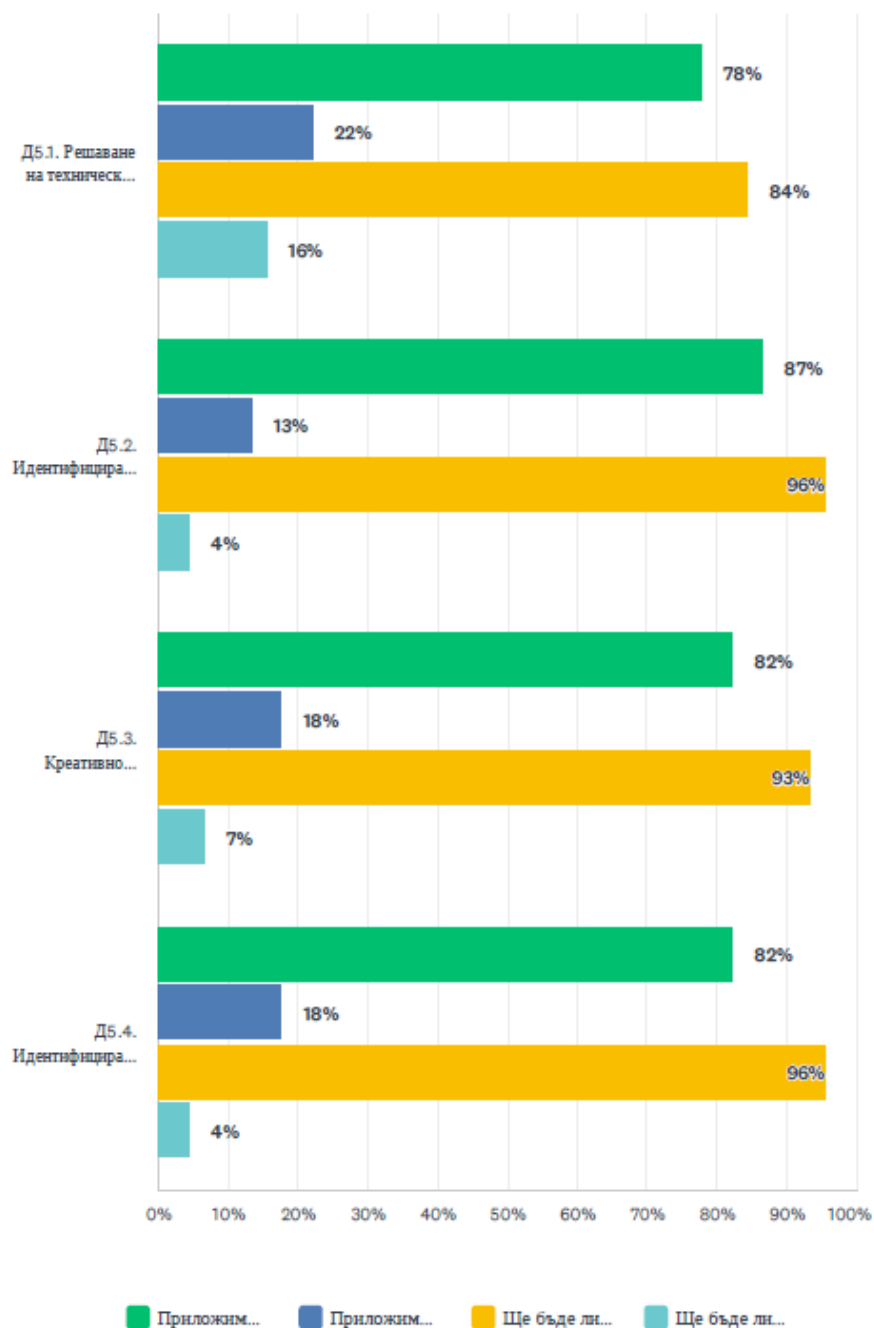
Разликата между тези, които мислят, че за в бъдеще най-приложими дейности ще бъдат тези по защита на физическото и психическото здраве и опазване на околната среда и тези, които мислят, че най-голямо приложение ще имат защитата на устройствата и данните, включително личните, е незабележимо малка – едва 2% и то в полза на първите.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q13 Д5. Дигитални задачи, свързани с Решаване на проблеми

Answered: 45 Skipped: 0

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	TOTAL RESPONDENTS
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	78% 35	22% 10	84% 38	16% 7	45
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	87% 39	13% 6	96% 43	4% 2	45
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	82% 37	18% 8	93% 42	7% 3	45
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	82% 37	18% 8	96% 43	4% 2	45

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Проблемите, които по настоящем решават работещите на всички нива в сферата на предлагането на туристически услуги, според данните на изследването са както следва:

- Разпознаване и разрешаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми) – 78%;
- Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността) – 87%;
- Креативно използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания, иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда – 82%;
- Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция – 82%.

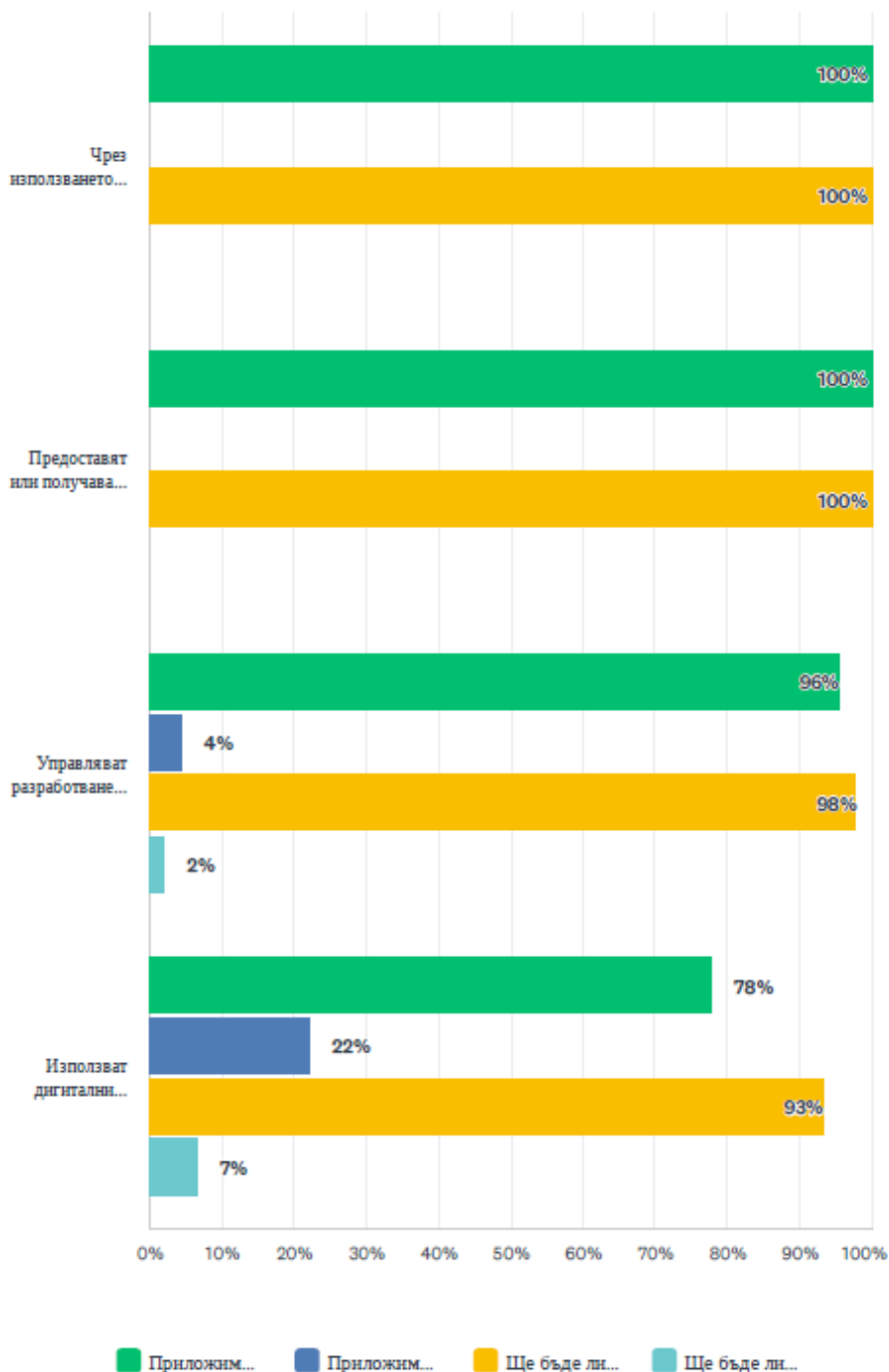
Най-малък процент респонденти виждат техническите проблеми като бъдеща задача за решаване с помощта на цифровите средства и технологии – 84%.

Q14 Специфични задачи, описани на ниво сектор/икономическа дейност, които се изпълняват за определена длъжност/професия

Answered: 45, Skipped: 0

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

www.eufunds.bg

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ	TOTAL RESPONDENTS
Чрез използването на дигитални канали проучват и предоставят информация за интересни обекти и места, включени в туристическа програма	100% 45	0% 0	100% 45	0% 0	45
Предоставят или получават информация чрез електронна поща или други дигитални канали, във връзка с уреждане на формалности около пътувания и работни срещи	100% 45	0% 0	100% 45	0% 0	45
Управляват разработването на нови продукти, маркетингови и рекламни кампании и услуги, чрез използване на различни дигитални канали	96% 43	4% 2	98% 44	2% 1	45
Използват дигитални устройства и канали за контролиране на разходите и осигуряване на ефективно използване на ресурсите	78% 35	22% 10	93% 42	7% 3	45

От специфичните задачи, характерни за практикуването на туристическа, агентска, операторска или други дейности, свързани с пътувания и резервации, две са тези, за настоящото и бъдещо приложение на които участниците в допитването са единодушни – 100% от анкетираните отбелязват, че ползват цифрови канали както за получаване и предоставяне на информация за интересни обекти и места, които да бъдат включени в туристическа програма, така и във връзка с уреждане на формалности около пътувания и работни срещи, а също така и вярват, че тези цифрови канали ще си използват за същите цели и след 5 години.

С 2% повече от тези, които използват дигиталните канали за управление на разработката на нови продукти или за маркетингови и рекламни кампании и услуги (96%) са туристическите работници, които вярват в бъдещото приложение на такива канали за постигането на същите цели.

78% от анкетираните използват цифровите технологии за контрол на разходите си и ефективността на използваните ресурси, докато цели 93% смятат, че използването на

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

цифрови технологии ще бъде в помощ на контрола на разходи и повишаването на ефективността на използваните ресурси чак в обозримото бъдеще (след 5 години).

ИД N82. Административни офис дейности и друго спомагателно обслужване на стопанската дейност

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
“Административни офис дейности и друго спомагателно обслужване на стопанската дейност” – 82	12196010	Ръководител/началник административен отдел
	12197024	Началник, административна служба
	12196022	Директор дирекция
	41202001	Секретар
	41202006	Технически секретар

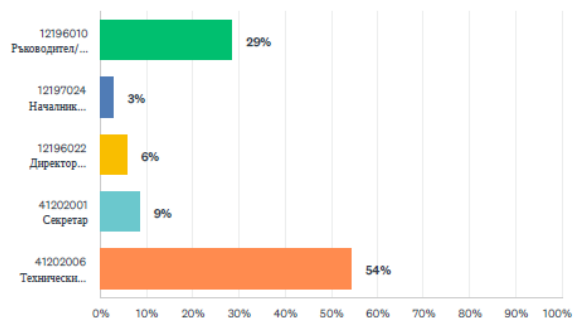
В анкетното проучване за административните офис дейности и друго спомагателно обслужване на стопанската дейност се включиха представители на следните професии: технически секретар – 54%, ръководител/началник на административен отдел – 29%, секретар – 9%, директор дирекция – 6% и началник административна служба – 3%. Преобладаващи респонденти са служителите (57%), заемащите ръководна длъжност представляват 34% от извадката, а длъжността „Отговорник човешки ресурси“ е представена от 9% от анкетираните.

Традиционно в допитването са се включили повече жени (71%), а възрастовото разпределение е както следва: до 29 г. – 3%, 30-40 г. – 20%, 41-50 г. – 43%, 51-60 – 23% и над 60 г. – 11%.

----- www.eufunds.bg -----

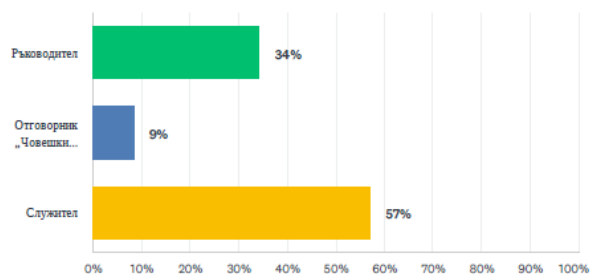
BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q1 Професия по НКПД 2011:

ANSWER CHOICES	RESPONSES
12196010 Ръководител/началник административен отдел	29%
12197024 Началник административна служба	3%
12196022 Директор дирекция	6%
41202001 Секретар	9%
41202006 Технически секретар	54%

Q2 Длъжност на анкетирания:

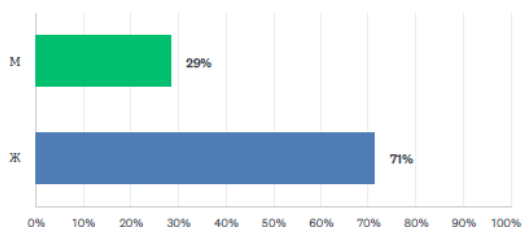

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ръководител	34%
Отговорник „Човешки Ресурси“	9%
Служител	57%

www.eufunds.bg

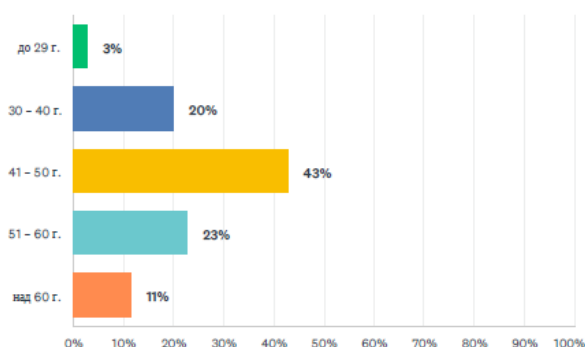
BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Q5 A2. Пол

ANSWER CHOICES	RESPONSES
М	29%
Ж	71%

Q6 A3. Възраст

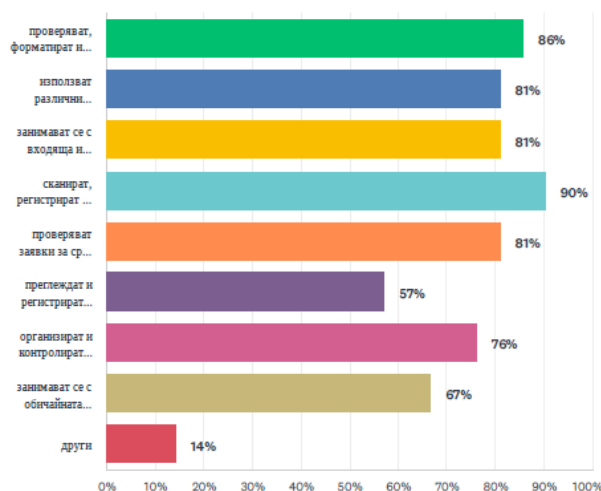

В образователния ценз на заетите със административни и други офис дейности преобладава висшето образование – 77%, 17% са респондентите със средно образование, а тези със средно професионално съставляват 6% от анкетираните.

Към основните си професионални задължения на работното си място запитаните пречисляват офис дейности като сканиране, регистриране и разпределяне на поща,

кореспонденция и документи (90%); проверка, форматиране и въвеждане на кореспонденция, протоколи и отчети под диктовка, обработка на електронни документи или чернови, съобразно канцеларските стандарти, с използването на персонални компютри и друга текстообработваща техника (86%); заявки за срещи или ангажименти, организация на последните, занимания, свързани с входяща и изходяща поща, използването на различни софтуерни пакети (включително програми за оформяне на електронни таблици) за извършване на спомагателни административни задачи - 81%. 76% от офис служителите организират и контролират системи за поддръждане на документация, 67% се занимават с обичайната кореспонденция по собствена инициатива, а 57% преглеждат и регистрират отпуски и други видове отсъствия на персонала. Малка част от участвалите в анкетата (14%) отговарят, че са заети и с други занимания, без да конкретизират.

Q4 Група 41204120 2001 Секретар4120 2006 Технически секретар

В списъка с дигитални задачи, свързани с **Информация и данни**, които служителите от администрацията изпълняват на работното си място, най-голям относителен дял имат отговорите „сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание“ и „управление на данни, информация и дигитално съдържание“ – с по 94%, следвани от „оценяване на данни, информация и дигитално съдържание“ със 71%.

Едновременно с това 100% от респондентите са уверени, че „Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене“ са дейности, които ще бъдат актуални след 5 години за всяка офис среда. 97% от анкетираните считат, че извличането, организирането, обработката и съхранението на данни в организирана дигитална среда ще е масово приложимо за в бъдеще, а 86% - че след 5 години приложими ще са анализът, сравняването и критичното оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание и тяхното интерпретиране.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д1.1 Сърфиране, търсене и филтриране на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене.	94%	6%	100%	0%
Д1.2. Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание.	71%	29%	86%	14%
Д1.3. Управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.	94%	6%	97%	3%

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	91%	9%	94%	6%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	91%	9%	97%	3%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в общественния живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	40%	60%	63%	37%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	77%	23%	86%	14%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	54%	46%	80%	20%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	62%	38%	79%	21%
www.eutunds.bg				

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Сред дигитални задачи, свързани с **Комуникация и сътрудничество** респондентите отдават особено значение на взаимодействието и споделянето на съдържание чрез дигиталните технологии. 91% от отговорилите и по настоящем взаимодействат, използвайки подходящите дигитални средства за комуникация, а също така познават практиките за цитиране и позоваване и споделят данни по дигиталните канали.

46% от анкетираните все още не са наясно с поведенческите норми при използване на дигиталните технологии, 38% не могат самостоятелно да управляват дигиталната си самоличност, а цели 23% все още не са използвали цифровите канали за сътрудничество и съвместно изграждане на дигитални ресурси и знания.

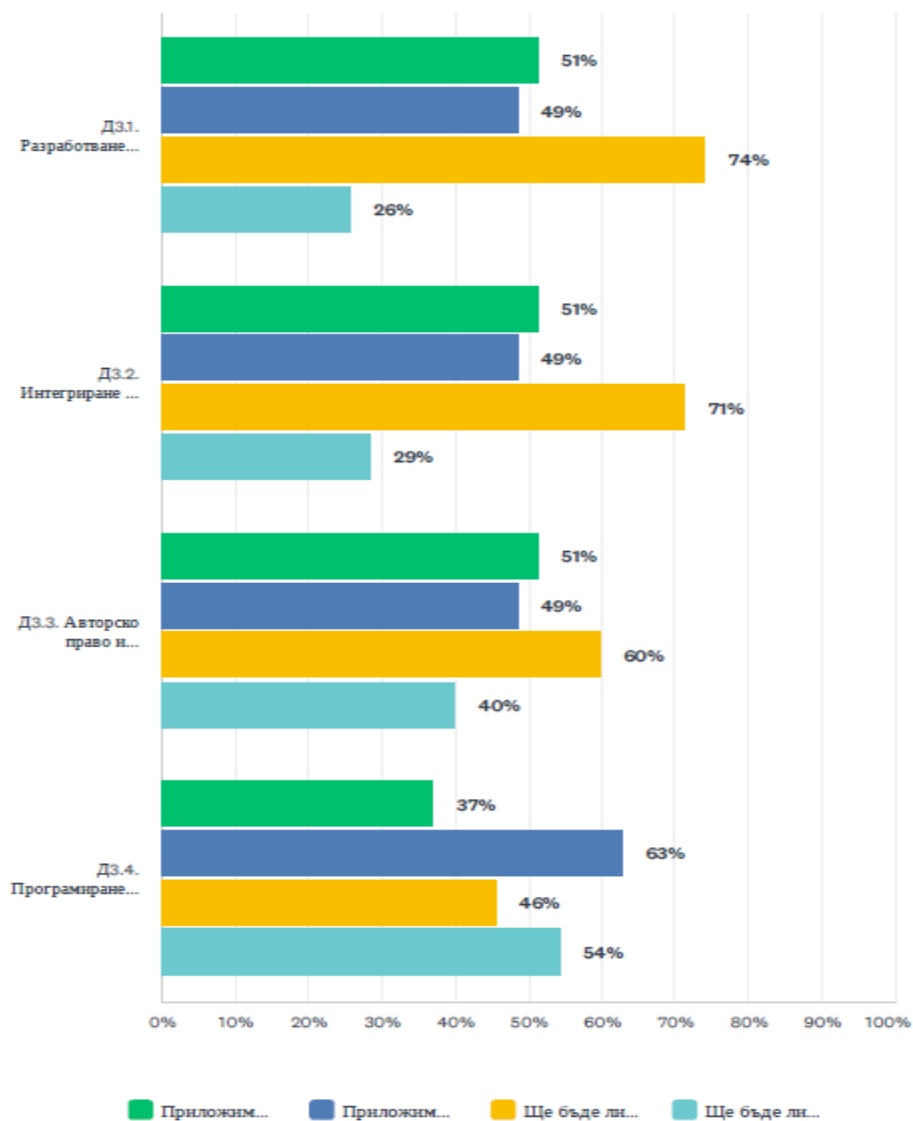
Прави впечатление ниският процент на представители на администрацията, които се ползват от дигиталните канали за комуникация за участие в гражданското общество (40%).

Трите първи места в сферата на цифрова комуникация и сътрудничество като дейности, които ще намерят своето приложение в близко бъдеще (5 години), запитаните са отредили на дигиталното споделяне на информация (97%), взаимодействието (94%) и сътрудничеството чрез дигиталните технологии за съвместно изграждане на ресурси и знания (86%).

Q10. Д3. Дигитални задачи, свързани със **Създаване на дигитално съдържание**

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	51%	49%	74%	26%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	51%	49%	71%	29%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	51%	49%	60%	40%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	37%	63%	46%	54%

Съотношението на участниците в анкетата, които активно участват в разработването, интегрирането и преработването на дигитално съдържание и които познават правилата за доказване и прилагане на авторски права и лицензии в областта на цифровите технологии към респондентите, които не участват в тези съзидателни процеси, е почти едно към едно или 51% към 49%, като административните служители с познания в програмирането, са 37%.

По висок процент офисни служители очакват дейностите по разработване, интегриране и преработване на информация с помощта на дигитални средства да станат приложими в недалечно бъдеще (над 70%). Не е голям делът на тези, които изказват виждане, че знанията за авторското право и лицензии в дигитална среда ще станат масово приложими

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

(60%), а най-слаби са очакванията, че програмирането ще намери приложение във всички административни и спомагателни дейности (46%).

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройствата. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	83%	17%	86%	14%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	94%	6%	94%	6%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	69%	31%	89%	11%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	66%	31%	83%	17%

От дигиталните задачи, свързани с осигуряване на **Безопасността**, анкетираните най-вече практикуват действия по защита на личните данни и политиката на поверителност (94%) и защита на устройствата и данните (83%). 69% от респондентите прилагат мерки за предпазване на физическото и психическото здраве и благосъстояние от опасностите на дигиталната среда, а 66% участват в мероприятия по защита на околната среда от вредните въздействия на цифровите технологии. Мнението на участниците в анкетата е, че дейностите за осигуряване на безопасност на функциониране в дигитална среда ще имат

особено значение и огромно приложение в най-скорошно бъдеще. По-малко от 1/5 от анкетираните не виждат бъдеще за мероприятията по защита на данните и потребителите.

Приоритетна за дейностите по **Решаване на проблеми** в административната сфера е дейността по идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност на сътрудниците. Търсенето на пропуски в собствената си дигитална компетентност, на възможности за собствено развитие в крак с дигиталната еволюция, на възможности за подкрепа на колегите в развитието на дигиталните им компетентности е най-актуалната административна дейност, свързана с решаването на проблеми, според мнението на анкетираните (69%). На второ място е поставено решаването на технически проблеми (63%), а на трето - оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на подходящи дигитални инструменти и технологични решения за тяхното удовлетворяване (60%). Ангажирани в познавателните процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда са само 46% от служителите в административните офиси.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	63%	37%	69%	31%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	60%	40%	69%	31%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	46%	54%	57%	43%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	69%	31%	80%	20%

Най-големи очаквания за бъдещо приложение респондентите демонстрират по отношение на прилагането на усилия за собственото си дигитално израстване в крак с актуалните изисквания за служители в сферата на административното и спомагателно обслужване (80%).

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В долната таблица е представено процентното разпределение на анкетираните лица съобразно, **специфичните дейности**, които те извършват към настоящия момент на работното си място и предвижданията им за приложението на тези специфични дейности в бъдеще (следващите 5 г.)

Специфични задачи, описани на ниво сектор/икономическа дейност, които се изпълняват за определена длъжност/професия

Задачи:	В момента е приложимо %	В момента не е приложимо %	Ще бъде приложимо след 5 години %	Няма да бъде приложимо след 5 години %
Използване на услуги за съхранение на информация в облак (Cloud services): Google Drive, One drive, Dropbox, iCloud и др.	86	14	94	6
Използване на различни технологии за обмен на информация между устройства: USB, Bluetooth, WiFi, FTP и др.	100	0	100	0
Използване на по-широк спектър от цифрови технологии за споделяне/обмяна на информация, за аудио – и видео комуникация – Skype (Voice over Internet Protocol технология), WhatsApp, Viber, Messenger, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams и др.	97	3	100	0
Общуване/обмен на информация с помощта на избрани социални сайтове, блогове, форуми (Facebook, Twitter, LinkedIn, и др.)	77	23	83	17
Ползване на електронни системи за управление на проекти	34	66	69	31

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Ползване на софтуерни програми за отчитане и анализ	66	34	86	14
Владееене на електронните системи, прилагани в държавната и общинска администрация	54	46	71	28

Както виждаме, най-голям процент респонденти се занимават с обмен на цифрова информация (100%), а също така аудио и видео комуникация, което е лесно обяснимо с наложилите си напоследък дистанционен режим на работа.

Най-малка част администратори ползват електронните системи за управление на проекти – 34%.

Предвижданията са за нарастване на приложението на специфичните дейности в областта на административните и спомагателни услуги, като 100% от анкетираните предполагат, че обмена на информация и използването на такива опции като видео и аудио обмен ще доминират офисната дейност след 5 години.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Сектор S. ДРУГИ ДЕЙНОСТИ

ИД S94. Дейности на организации с нестопанска цел

Обхванати от проекта ключови професии/длъжности

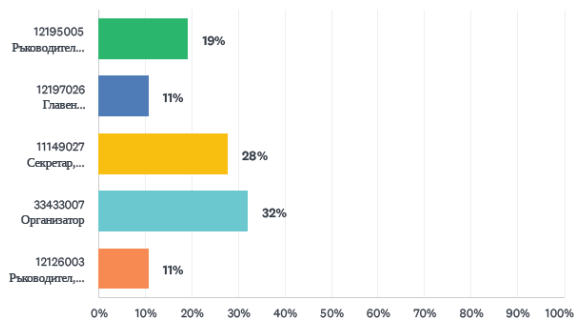
Икономическа дейност по КИД 2008	Ключова професия / длъжност	
	Код по НКПД 2011	Наименование
"Дейности на организации с нестопанска цел" - 94	12195005	Ръководител направление
	11127026	Главен секретар, администрация
	11149027	Секретар, организации с нестопанска цел/съсловни организации
	33433007	Организатор
	12126003	Ръководител, отдел човешки ресурси

В анкетната карта за „Дейности на организации с нестопанска цел“ се включиха 66% жени и 34% мъже със следните професии: 32% Организатор, 28% Секретар, организации с нестопанска цел/съсловни организации, 19% Ръководител направление, 11% Главен секретар, администрация и Ръководител, отдел човешки ресурси.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

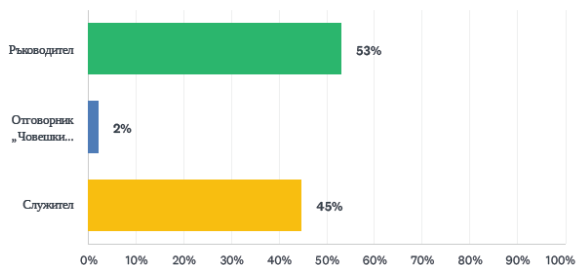
Професия по НКПД 2011:

ANSWER CHOICES	RESPONSES
12195005 Ръководител направление	19%
12197026 Главен секретар, администрация	11%
11149027 Секретар, организации с нестопанска цел/съсловни организации	28%
33433007 Организатор	32%
12126003 Ръководител, отдел човешки ресурси	11%

Лицата, изпълняващи тези професии, заемат следните длъжности: 53% ръководител, 2% човешки ресурси и 45% се причисляват към служители.

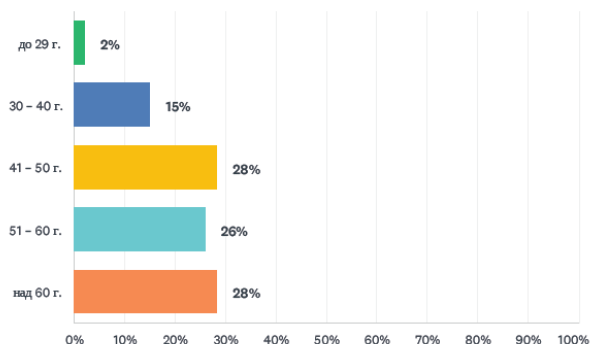
Длъжност на анкетирания:

ANSWER CHOICES	RESPONSES
Ръководител	53%
Отговорник „Човешки Ресурси“	2%
Служител	45%

Представителите на „Дейности на организации с нестопанска цел“, участвали в интервютата, са разпределени във всички възрастови групи, макар и неравномерно, като най-голям е броят на лицата, представени в диапазона 41-50 годишни и над 60 години - съответно 28% от анкетираните, 26% в диапазона 51-60 години, а най-слабо, лицата до 29 години - 2%.

А3. Възраст

ANSWER CHOICES	RESPONSES
до 29 г.	2%
30 - 40 г.	15%
41 - 50 г.	28%
51 - 60 г.	26%
над 60 г.	28%

Запитани, какви основни дейности изпълняват на работното си място, лицата упражняващи професия като Ръководител направление в „Дейности на организации с нестопанска цел“, посочват, че 89% от тях развиват и управляват административните и физическите ресурси на организацията; 78% разработват и внедряват административни и процедурни правила за служителите в предприятието или организацията; също 78% планират и управляват ежедневни операции.

Лицата най-често заемащи позицията на Главен секретар, администрация посочват, че всички от тях препоръчват, преразглеждат, оценяват и утвърждават документи, инструкции и доклади, представени им от ръководители на средно ниво и старши служители; 4/5 от тях формулират, одобряват и оценяват програми и процедури за изпълнението на правителствените политики, работейки съвместно или чрез консултации с правителството; а 60% съветват при изготвянето на бюджетна политика, закони и други нормативни актове, включително техните изменения.

Лицата, заемащи позиции като ръководители в бизнес услугите и административните дейности най-често посочват, че развиват и управляват административните и физическите ресурси на организацията (89%), разработват и внедряват административни и процедурни правила за служителите в предприятието или организацията (78%), планират и управляват ежедневни операции (78%), както и представляват предприятието или организацията при преговори на срещи, семинари, публични изслушвания и форуми (също 78%).

По отношение на образованието, респондентите участвали в проучването, посочват че 94% имат висше образование, 2% средно специално и 4% средно образование.

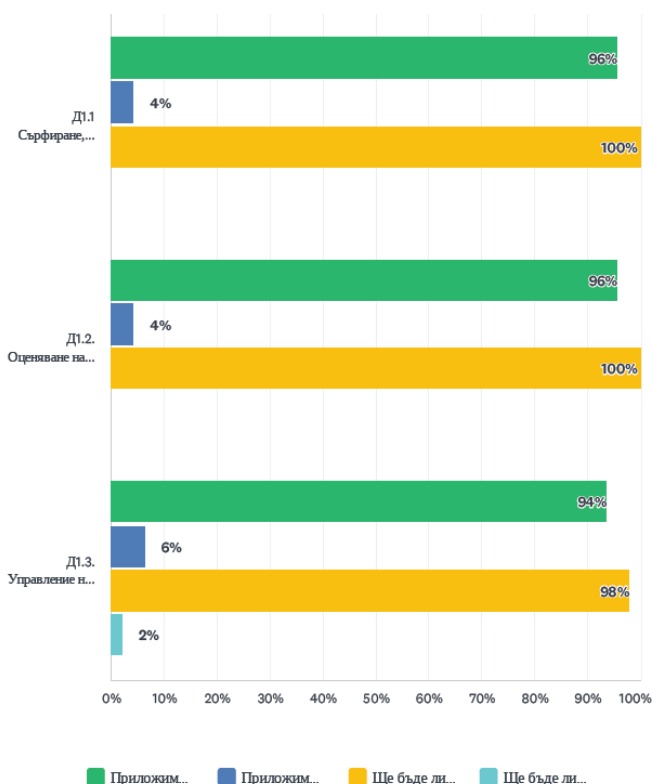
Що се отнася до дигиталните задачи, свързани с **информация и данни**, които са част от професионалните задължения на ангажираните в сферата на „Дейности на организации с нестопанска цел“, респондентите посочват по почти категоричен начин, че е приложимо към момента сърфирането, търсенето и филтрирането на данни, информация и дигитално съдържание. Формулиране на нуждите от информация, търсене на данни, информация и съдържание в дигитална среда, достъп и навигиране между тях. Създаване и актуализиране на лични стратегии за търсене - 96% от анкетираните; Оценяване на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, сравняване и критично оценяване на достоверността и надеждността на източниците на данни, информация и дигитално съдържание. Анализирание, интерпретиране и критично оценяване на данни, информация и дигитално съдържание – 96% от респондентите, както и 94% посочват, че към момента извършват дейности по управление на данни, информация и дигитално съдържание. Организиране, съхранение и извличане на данни, информация и съдържание в дигитална среда. Организиране и обработване на данни, информация и съдържание в структурирана среда.

В същото време в 5 годишна перспектива 100% от лицата обхванати в проучването, посочват, че първите две дейности ще са приложими и 98% от тях посочват дейностите по управление на данни.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Д1. Дигитални задачи, свързани с Информация и д

По отношение на задачите от областта на **дигиталните комуникации и сътрудничество**, респондентите са на мнение, че тяхната приложимост към момента варира в границите 66-98%, с превес на взаимодействието чрез подходящи дигитални средства за комуникация на зададен контекст и споделяне чрез дигитални технологии и споделяне на данни, като всички посочват, че след 5 години задачите ще са сравнително по-масово приложими.

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д2.1. Взаимодействие чрез дигитални технологии. Взаимодействие чрез различни дигитални технологии и разбиране на подходящите дигитални средства за комуникация за даден контекст.	98%	2%	98%	2%
Д2.2. Споделяне чрез дигитални технологии. Споделяне на данни, информация и дигитално съдържание чрез подходящи дигитални технологии. Действие като посредник, познаване на практиките за цитиране и позоваване.	94%	6%	98%	2%
Д2.3. Участие в гражданските процеси чрез дигитални технологии. Участие в общественния живот чрез използване на публични и частни дигитални услуги. Търсене на възможности за самоовластяване и за гражданско участие чрез подходящи дигитални технологии.	79%	21%	87%	13%
Д2.4. Сътрудничество чрез дигитални технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за съвместни процеси, както и за съвместно изграждане и създаване на данни, ресурси и знания.	81%	19%	96%	4%
Д2.5. Онлайн етикет. Познаване на поведенческите норми и ноу-хау при използване на дигитални технологии и взаимодействие в дигитална среда. Адаптиране на комуникационните стратегии към специфичната аудитория и осъзнаване на културното многообразие и различията между поколенията в дигитална среда.	66%	34%	85%	15%
Д2.6. Управление на дигиталната идентичност. Създаване и управление на една или няколко дигитални идентичности, защитаване на собствената репутация, успешна работа със създадените чрез различни дигитални инструменти, среди и услуги данни.	70%	30%	87%	13%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В дейностите на организациите с нестопанска цел водеща по приложимост от задачите, свързани със **създаване на дигитално съдържание** към момента, е задачата по разработване на дигитално съдържание. 83% от анкетираните създават и редактират дигитално съдържание в различни формати, ползвайки разнообразни дигитални средства; 64% участват в модифицирането, усъвършенстването, подобряване и интегриране на информацията и в съществуващото съдържание, за създаване на нови, оригинални и подходящи знания; 53% демонстрират познания в областта на законодателството, свързано с придобиване и защитаване на авторски права и лицензи по отношение на данни, дигитална информация и съдържание; а 21% - в областта на програмирането, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.

Запитани, кои от тези задачи смятат, че ще намират приложение след 5 години, респондентите посочват, че най-приложими ще бъдат дейностите по разработване на дигитално съдържание, интегриране и преработване на дигитално съдържание.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д3.1. Разработване на дигитално съдържание. Създаване и редактиране на дигитално съдържание в различни формати, изразяване чрез дигитални средства.	83%	17%	91%	9%
Д3.2. Интегриране и преработване на дигитално съдържание. Модифициране, усъвършенстване, подобряване и интегриране на информацията и съдържанието в съществуващите знания, за създаване на ново, оригинално и подходящо съдържание и знания.	64%	36%	85%	15%
Д3.3. Авторско право и лицензи. Разбиране по какъв начин се прилагат авторските права и лицензите по отношение на данни, дигитална информация и съдържание.	53%	47%	77%	23%
Д3.4. Програмиране. Планиране и разработване на поредица от разбираеми инструкции за компютърна система, с цел решаване на даден проблем или изпълнение на конкретна задача.	21%	79%	49%	51%

Организациите с нестопанска цел разбират и несигурността свързана с използването на данните и необходимостта от създаване на безопасна среда.

Като най-приложимо към момента посочват защитата на личните данни и поверителността, както и здравето и благосъстоянието, съответно 85% от респондентите посочват този отговор. 81% отговарят, че е важна защитата на устройствата, а за 70% е важна защитата за околната среда.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д4.1. Защита на устройства. Защитаване на устройствата и дигиталното съдържание и разбиране на рисковете и заплахите в дигиталната среда. Познаване на мерките за безопасност и сигурност и обръщане на необходимото внимание на надеждността и поверителността.	81%	19%	87%	13%
Д4.2. Защита на личните данни и поверителност. Защита на личните данни и поверителността в дигитална среда. Разбиране по какъв начин да се използва и споделя лична идентифицираща информация, съчетано със способност за защита себе си и другите от вреда. Разбиране, че дигиталните услуги използват „Политика за поверителност“, за да информират как се използват личните данни.	85%	15%	96%	4%
Д4.3. Защита на здравето и благосъстоянието. Избягване на рисковете за здравето и заплахите за физическото и психическото благосъстояние при използване на дигитални технологии. Защита на себе си и другите от възможни опасности в дигиталната среда (напр. кибер тормоз). Разбиране, че дигиталните технологии са инструмент за социално благополучие и включване.	85%	15%	94%	6%
Д4.4. Защита на околната среда. Разбиране на въздействието на дигиталните технологии и тяхното използване върху околната среда.	70%	30%	87%	13%

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран
по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз
чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Д5.1. Решаване на технически проблеми. Разпознаване на технически проблеми при работа с устройства и използване на дигитална среда и разрешаване на тези проблеми (от отстраняване на повреди до решаване на по-сложни проблеми).	65%	35%	78%	22%
Д5.2. Идентифициране на нуждите и технологични решения. Извършване на оценка на потребностите и идентифициране, оценяване, избиране и използване на дигитални инструменти и възможни технологични решения, за тяхното удовлетворяване. Настройване и персонализиране на дигиталната среда за лични нужди (напр. свързани с достъпността).	65%	35%	70%	30%
Д5.3. Креативно използване на дигиталните технологии. Използване на дигитални инструменти и технологии за създаване на знания и иновативни процеси и продукти. Ангажиране, индивидуално и колективно, в познавателни процеси за разбиране и разрешаване на концептуални проблеми и проблемни ситуации в дигитална среда.	57%	43%	70%	30%
Д5.4. Идентифициране на пропуски в дигиталната компетентност. Разбиране къде трябва да подобри или актуализира собствената си дигитална компетентност. Възможност за подкрепа на другите в развитието на дигиталните им компетентности. Търсене на възможности за собственото си развитие, в крак с дигиталната еволюция.	74%	26%	87%	13%

Най-много представители от организациите с нестопанска цел виждат понастоящем като най-актуален проблем, подлежащ на решение, повишаването на дигиталната си компетентност (74%). Според 65% от анкетираните, те са заети с оценка на потребностите и идентифициране, оценяване и избиране на подходящи дигитални инструменти и технологични решения за по ефективно изпълнение на професионалните си задачи и с решаване на текущите технически проблеми, а за 60% дигиталните технологии се използват в креативните процеси, с които професията ги среща.

Анкетираните виждат тенденция за повишаването на нивото на дигитални познания в сферата на решаване на проблеми, които ще доминират и през следващите 5 години.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА ДА	ПРИЛОЖИМО ЛИ Е В МОМЕНТА НЕ	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ ДА	ЩЕ БЪДЕ ЛИ ПРИЛОЖИМО СЛЕД 5 ГОДИНИ НЕ
Използване на услуги за съхранение на информация в облак (Cloud services): Google Drive, One drive, Dropbox, iCloud и др.	81%	19%	98%	2%
Използване на различни технологии за обмен на информация между устройства: USB, Bluetooth, WiFi, FTP и др.	98%	2%	96%	4%
Използване на по-широк спектър от цифрови технологии за споделяне/обмяна на информация, за аудио – и видео комуникация – Skype (Voice over Internet Protocol технология), WhatsApp, Viber, Messenger, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams и др.	100%	0%	100%	0%
Общуване/обмен на информация с помощта на избрани социални сайтове, блогове, форуми (Facebook, Twitter, LinkedIn, и др.)	96%	4%	100%	0%
Ползване на електронни системи за управление на проекти	66%	34%	91%	9%
Ползване на софтуерни програми за отчитане и анализ	68%	32%	91%	9%
Владеене на електронните системи, прилагани в държавната и общинска администрация	49%	51%	64%	36%
#	ДРУГО (МОЛЯ, ПОПЪЛНЕТЕ)			
1	Python, виртуална среда Anaconda, операционна система Qiskit.			

По отношение на **специфичните дигитални умения** за дадения икономически сектор, а именно дейности на организации с нестопанска цел 100% от респондентите споделят, че използват цифровите технологии за аудио и видео комуникация, за представяне на професионалните си решения пред клиенти и за документиране на процеса, за намиране и ползване на справочни материали, както и за социално общуване. 98% използват различни технологии за обмен на информация между устройства, а 96% от респондентите общуват/обменят информация с помощта на избрани социални сайтове, блогове и форуми, като Facebook, LinkedIn и други.

Тенденциите за след 5 години са към засилване на всички специфични дигитални умения с ръст в диапазона 15-25%. Изключение единствено прави използването на различни технологии за обмен на информация между устройства: USB, Bluetooth, WiFi, FTP, което

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

намалява с 2%, но това е донякъде логично предвид трансферирането на данните и обмена на информацията чрез т.нар. облаци. В свободните си отговори допитаните посочват и други дигитални платформи/езици, които срещат в ежедневната работа като Python, Anaconda и Qiskit.

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Библиография

1. СРЕДНОСРОЧНИ И ДЪЛГОСРОЧНИ ПРОГНОЗИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ТРУДА В БЪЛГАРИЯ

Заетост и дисбаланси на пазара на труда, фактори на предлагането на труд (2008–2034)

Автори на доклада: Ралица Симеонова-Ганева, Андрей Василев, Калоян Ганев, Любомир Димитров

2. НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЦИФРОВА БЪЛГАРИЯ 2025

Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
София, 2019 г.

https://www.mtict.government.bg/sites/default/files/uploads/it/cifrova_bulgariya_2025.pdf

3. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2020-2030 г.

https://www.mtict.government.bg/sites/default/files/cifrova_transformaciya_na_bulgariya_zh_perioda_2020-2030.pdf

4. ДЕЙСТВИЯ НА ЕС ЗА СПРАВЯНЕ С НИСКОТО НИВО НА ЦИФРОВИ УМЕНИЯ

Доклад на европейската сметна палата, 2021 г.

5. ПРОБЛЕМИ НА РАЗВИТИЕТО НА СИСТЕМАТА ЗА Е-УПРАВЛЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ

Доц. д-р Камен Спасов

Лаборатория по електронно управление – БАН

6. Фонд „Условия на труд“, МТСП,

<http://mlsp.government.bg/fond-usloviya-na-trud>

7. Здравословни и безопасни условия на труд, МИ,

<https://www.mi.government.bg/bg/pages/-zdravoslovni-i-bezopasni-usloviya-na-trud-231.html>

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

8. **Отчет за изпълнение на Националната програма за безопасност и здраве при работа 2018-2020 г., МС,**
<https://www.strategy.bg/strategicdocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1281>
9. **Оценка на риска на работното място, МТСП,**
<https://www.mlsp.government.bg/otsenka-na-riska-na-rabotnoto-myasto>
10. **Националната стратегия за малките и средните предприятия за 2021-2027 г. МИ,**
<https://www.mi.government.bg/bg/themes-c74.html>, стр.38
11. **Концепцията за цифрова трансформация на българската индустрия (Индустрия 4.0), МИ,**
<https://www.mtc.government.bg/sites/>
12. **Национална програма „Цифрова България 2025“, МИ,**
<https://www.mtc.government.bg/>
13. **Национален статистически институт,** <https://www.nsi.bg/bg/>
14. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/european-digital-progress-report>

----- www.eufunds.bg -----

BG05M9OP001-1.128-0002-C01 „Бъди дигитален“ по Компонент 2 – „Дигитални умения“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд